

VET-READY

WP2:

Kortlagningarskýrsla um vitundarvakningu vegna hamfara og björgunarhæfni

Verkefnisnúmer: 2024-1-ES01-KA220-VET-000257287

Co-funded by
the European Union

Þetta verkefni er styrkt af Evrópusambandinu. Allar skoðanir og öll viðhorf sem birtast í þessari skýrslu eru þó alfarið á ábyrgð höfundar eða höfunda og endurspeгла ekki endilega afstöðu Evrópusambandsins eða Evrópsku mennta- og menningarmálastofnunarinnar (EACEA). Hvorki Evrópusambandið né EACEA bera því ábyrgð á þeim viðhorfum sem hér birtast.

EFNISYFIRLIT

Samantekt stjórnenda	4
Inngangur	7
1. Hluti – Almenn úttekt og samanburður á ríkjum	9
Kafla 1: Viðmiðunarramma um hamfaravitund í starfs- og verkmenntun	9
LETTLAND	9
SPÁNN.....	10
TYRKLAND.....	10
ÍSLAND.....	11
KÝPUR.....	11
ÚKRAÍNA.....	12
Kafla 2: Árangursríkar aðferðir í hamfarafræðslu og þjálfun í neyðarviðbrögðum	13
Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík í Lettlandi á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða	13
Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík á Spáni á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða	15
Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík í Tyrklandi á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða	15
Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík á Íslandi á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða	17
Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík á Kýpur á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða	18
Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík í Úkraínu á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða	18
Kafla 3: Námsækifæri	19
LETTLAND	19
SPÁNN.....	20
TYRKLAND.....	20
ÍSLAND.....	21
KÝPUR.....	22
ÚKRAÍNA.....	22
Kafla 4: Greining og úttekt á rangfærslum og mýtum	23
Kafla 5: Greining á löggjöf og stefnumótun	24
LETTLAND	25
SPÁNN.....	26
TYRKLAND.....	27
ÍSLAND.....	28

KÝPUR.....	28
ÚKRAÍNA.....	29
Kafli 6: Áætlanir fyrir innflytjenda- og útlagasamfélög	30
LETTLAND	30
SPÁNN.....	31
TYRKLAND.....	31
ÍSLAND.....	32
KÝPUR.....	33
ÚKRAÍNA.....	33
Samantekt – Almenn úttekt og samanburður á ríkjunum	34
2. Hluti – Vettvangsrannsóknir	36
Kafli 7: Niðurstöður vettvangsrannsókna	36
A. Upplýsingar um þátttakendur	36
A1. Kennarar starfs- og verknáms	36
A2. Nemendur starfs- og verknáms	37
A3. Innflytjenda- og útlagasamfélög	38
b. Núverandi þjálfunartækifæri	39
Kennarar starfs- og verknáms	39
Nemendur starfs- og verknáms	40
Innflytjenda- og útlagasamfélög	41
c. Námsparfir	41
Kennarar starfs- og verknáms	41
Nemendur starfs- og verknáms	42
Innflytjenda- og útlagasamfélög	43
d. Lífsnauðsynleg færni	44
Kennarar starfs- og verknáms	44
Nemendur starfs- og verknáms	44
Innflytjenda- og útlagasamfélög	45
e. Þekking og viðhorf til hamfara.....	46
Kennarar starfs- og verknáms	46
Nemendur starfs- og verknáms	47
Innflytjenda- og útlagasamfélög	47
f. Upplýsingaheimildir	48
Kennarar starfs- og verknáms	48
Nemendur starfs- og verknáms	49
Innflytjenda- og útlagasamfélög	50

g. Varnarleysi gagnvart rangfærslum og mýtum	51
Kennarar starfs- og verknáms	51
Nemendur starfs- og verknáms	52
Innflytjenda- og útlagasamfélög	52
Niðurstöður - Vettvangsrannsóknir	53
Kennarar starfs- og verknáms	54
Nemendur starfs- og verknáms	55
Innflytjenda- og útlagasamfélög	55
3. Hluti – Rýnihópar	56
Kaflí 8: Upplýsingar um þátttakendur og ferli við val og skráningu þeirra	57
Kaflí 9: Greining á svörum þátttakenda í rýnihópum	57
Umsagnir um kortlagningarskýrsluna	57
Tillögur og væntingar til námskrár WP3	59
Aðferðir til að auka þátttöku	60
Niðurstöður rýnihópa.....	61
Samantekt – Rýnihópar	63
Niðurstöður og tillögur	64
Heimildir	67

SAMANTEKT STJÓRNENDA

Hamfarir — hvort sem þær eru náttúrulegar (jarðskjálftar, flóð, heimsfaraldrar) eða af mannavöldum (átök, iðnaðarslys) — eru ógnir án landamæra sem krefjast alþjóðlegrar samvinnu. Kortlagningarskýrsla vinnupakka 2 (e. WP2 Mapping Report) undirstrikar mikilvægi samræmdrar hamfarafræðslu, sérstaklega innan starfs- og verkmenntakerfa (VET), til að efla viðnámsþrótt samfélaga um allan heim.

Þessi ítarlega kortlagning byggir á niðurstöðum vinnupakka 2 í VET-READY verkefninu og miðar að því að meta stöðu hamfaravitundar, fræðsluhátta, lagaumhverfis, rangfærsluvanda og þátttöku samfélaga í sex samstarfslöndum: Lettlandi, Spáni, Tyrklandi, Íslandi, Kýpur og Úkraínu. Notast var við blandaða aðferðafræði, með hjálp frá skjölum, tölfraeðikönnunum og rýnihópum, til að fá heildræna mynd af stöðu hamfarafræðslu í starfs- og verkmenntun í löndunum sex.

Skjalagreiningin leiddi í ljós mikinn breytileika í kerfum hamfaravitundar á milli landanna. Tyrkland, Lettland og Úkraína hafa þróað ítarleg kerfi og framsækin lög sem styðja við hamfarafræðslu. Kerfi Íslands og Kýpurs eru enn í mótun, og hafa þessi lönd einungis takmarkað innleitt hamfarafræðslu í námskrár starfs- og verkmenntunar. Spánn er á miðstigi hvað varðar aðgerðir til samræmingar við reglur ESB, þó að innleiðingarlögin séu misáhrifarík. Lettland hefur náð góðum árangri með því að samþætta hamfarafræðslu í starfs- og verknám, á meðan Tyrkland hefur lagt áherslu á víðtækar hermiaefingar og áhrifamikil samfélagsverkefni. Ísland nýtir frekar stafrænar lausnir varðandi samskipti við almenning og Kýpur stendur fyrir fjölda verksmiðja í nærumhverfi sínu. Þrátt fyrir þessi jákvæðu dæmi má greina ýmsa veikleika varðandi stöðlun, samvinnu milli geira og samþættingu í opinberar námskrár.

Greining á fræðslutækifærum sýnir að Lettland og Spánn bjóða upp á fjölbreytt úrræði eins og netnámskeið, verksmiðjur og ýmis samfélagsverkefni, en löndin skorta þó eina sameiginlega heildarstefnu í málaflokknum. Úkraína og Kýpur búa við takmarkað framboð fræðslu og þarfnast þessi lönd því víðtækari áætlana. Ein helsta áskorunin í öllum löndunum tengist útbreiðslu rangfærslna og mýta um hamfarir sem grefur undan viðbragðsgetu almennings. Niðurstöður kannanna staðfesta fremur að rangfærslur, sérstaklega á samfélagsmiðlum, draga úr réttri þekkingu meðal almennings, nemenda í starfs- og verknámi og í innflytjenda- og útlagasamfélögum.

Greining á löggjöf ríkjanna sýnir að þótt tilskipanir ESB hvetji til viðbúnaðar gegn hamförum, skortir oft skýr fyrirmæli í landslögum um innleiðingu þeirra í starfs- og verkmenntakerfi. Lettland og Spánn hafa mótað ákveðna stefnu og fræðslu innan starfs- og verkmenntastofnanna, en Tyrkland og Ísland þurfa sterkari lagagrunn til að festa viðnámsfræðslu í sessi.

Það reyndist erfitt að ná til fólks í dreifbýli og í brotakenndum samfélögum, einkum vegna tungumálhindrana, takmarkaðrar stafrænnar færni og annarra skipulagslegra áskorana. Tyrkneskir samstarfsaðilar náðu árangri við að virkja tyrkneskan minnihlutahóp í nokkrum löndum, en úkraínska aðgerðin mætti takmörkunum vegna stríðsástands. Samfélagsmiðlar, tengslanet hagsmunaaðila og óbein dreifing reyndust gagnlegar leiðir, en þær þarfnast frekari útfærslu.

Svör frá 155 kennurum í starfs- og verkmenntun, 254 nemendum og 136 einstaklingum úr innflytjenda- og útlagasamfélögum reyndust að lokum vera dýrmæt gögn. Flestir kennarar skildu mikilvægi hamfarafræðslu, en aðeins fáir þeirra höfðu innleitt formleg námskeið um viðfangsefnið inn í kennslu sína. Nemendur sýndu mikinn áhuga á að tileinka sér nauðsynlega færni til að bjarga mannlífum, en voru óöruggir vegna ónægrar þjálfunar og fræðslu. Þátttakendur innan innflytjenda- og útlagasamfélaga óskuðu eftir menningarsniðinni fræðslu og aðgengilegum úrræðum. Þá lögðu rýnihóparnir einnig áherslu á þörfina

fyrir sveigjanlega, gagnvirka og menningarnæma fræðslu. Þátttakendur hvöttu til notkunar stafræns efnis, samfélagsmiðla og styrktrar stefnumótunar.

Eftir ítarlega greiningu mælir þessi skýrsla með því að:

- Þróa einingabundna og aðlögunarhæfa námskrá í hamfarafræðslu, með áherslu á stafrænar lausnir.
- Efla lagaumgjörð til að samþætta hamfarafræðslu í opinberar námskrár starfs- og verkmenntunar.
- Auka upplýsingagjöf til innflytjenda- og útlagasamfélaga með markvissum herferðum, samfélagsverkefnum og fjöltyngdu efni.
- Leggja áherslu á leiðréttingu rangfærslna með hjálp áhrifavalda og annarra leiðtoga samfélaga.
- Efla alþjóðlega samvinnu til að þróa og bæta námskrár innan starfs- og verkmenntageirans, stöðlun og þróun sameiginlegrar evrópskrar viðbúnaðarstefnu.

Skýrslan undirstrikar mikilvægi samhæfðra aðgerða á lands- og ESB stigi til að efla viðnámsþrótt samfélaga. Framkvæmd þessara tillagna mun að öllum líkindum bæta viðbúnað nemenda, kennara og viðkvæmra hópa í iðn- og verkmenntun og stuðla að öruggari og sjálfbærari samfélögum.

Lokaorð: WP2-kortlagningarskýrsla er ekki aðeins svæðisbundin greining heldur grunnur að alþjóðlegri uppbyggingu viðnámsþróttar. Með því að læra af mismunandi nálgunum þjóða geta stefnumótendur, fræðsluaðilar og hjálparsamtök þróað skilvirkari viðbúnaðarstefnur — sem að lokum nýtast til að bjarga mannlífum. Þessi skýrsla undirbýr næsta áfanga (WP3: Námskráargerð) og tryggir að framtíðarfræðsla verði byggð á gögnum sem eru bæði sveigjanleg og áhrifarík á mismunandi menningar- og félagslegum sviðum.

Lokaskilaboð: Viðnámsgeta er sameiginleg ábyrgð alls mannkynsins. Með því að samþætta lífsbjargandi færni í menntakerfi um allan heim getum við breytt varnarleysi okkar í viðbúnaði — frá kennslustofum til kreppusvæða. Þessi skýrsla veitir okkur þau verkfæri sem nauðsynleg eru til að breyta hamfaravitund í raunverulegar aðgerðir sem nýtast í kreppuástandi.

EXTERNAL EVALUATORS COMMENTS AND FEEDBACK

WP2-kortlagningarskýrslan veitir yfirgripsmikla og dýrmæta innsýn í hamfaravitund og undirbúning fyrir hamfarir í sex ólíkum löndum. Samþætting heimildavinnu, meginlegra kannana og eigindlegra rýnihópa skapar fjölbreytta og heildstæða mynd af hamfaravitund. Skýrslan dregur með árangursríkum hætti fram mismunandi stöðu þátttökulandanna og hverjir þeirra helstu styrkleikar og veikleikar eru í stefnumótun, framkvæmd og þátttöku samfélaga. Sérstaklega er ítarleg greining á rangfærslum gagnleg, þar sem hún gefur hagnýtar leiðbeiningar um hvernig standa megir að markvissum upplýsingaherferðum.

Hins vegar gæti skýrslan styrkst enn frekar með nánari greiningu á þeim lögum og reglum sem hamla því að fræðsla um hamfarir verði samþætt í opinberar námskrár. Einnig myndi skýrari útfærsla á stefnumarkandi leiðum til að efla samstarf milli geira og samræma góð vinnubrögð milli landa auka notagildi skýrslunnar fyrir stefnumótendur. Þótt áskoranir við að ná til innflytjenda- og útlagasamfélaga séu vel skráðar, væru frekari tillögur um aðlögun upplýsingamiðlunar að menningar- og tungumálalegum aðstæðum mjög gagnlegar.

Í heildina séð er skýrslan traust undirstaða fyrir mótun framtíðarstefnu og fræðsluefnis. Áhersla hennar á stafrænar lausnir, samfélagsmiðla nálgun og leiðréttingu rangfærslna fellur vel að núverandi þörfum í tengslum við að draga úr hamfaraáhrættu. Skýrslan veitir vandaða og vel skipulagða greiningu á hamfaravitund almennings og getu fólks til að bjarga lífi í mörgum löndum, sem er gagnlegt fyrir bæði stefnumótendur og kennara. Blönduð aðferð (heimildavinna, kannanir og rýnihópar) tryggir trausta og yfirgripsmikla niðurstöðu.

Skýrslan er mikilvæg viðbót við fræðilegt efni um hamfarafræðslu og veitir traustan grunn fyrir þróun námskrár í WP3. Ég mæli með að verkefnateymið taki mið af þessum sjónarmiðum við mótun WP3-námskrárinnar og dreifileiða hennar.

Haluk Öney ERTEN

Teymisstjóri INSARAG hjá Sameinuðu þjóðunum/
Leiðbeinandi

Meðlimur í UNDAC / Sérfræðingur í leit og björgun
fyrir EUCPM

INNGANGUR

Þessi lýsandi kortlagningarskýrsla er hluti af vinnupakka 2 (WP2) og miðar að því að varpa ljósi á þekkingu og viðhorf fólks til viðbúnaðar vegna hamfara. Hún skoðar einnig hversu tilbúnir kennarar í starfs- og verkmenntun eru að breyta nálgun sinni á fræðslu um hamfarir, með hvaða hætti rangfærslur sem kunna að hafa áhrif á viðbragðsaðgerðir við hamförum berast, hver þörfin er fyrir fræðslu um slíkar aðstæður og hvort fólk sé viljugt til að tileinka sér nauðsynlega færni til að bjarga mannlífum.

Skýrslan gegnir lykilhlutverki við undirbúning á næsta áfanga verkefnisins (WP3), þar sem mótuð verður námskrá fyrir fræðslu um hamfaravitund og þjálfun í hæfni til að bjarga mannlífum. Hún styður einnig við vinnu við stafræna þekkingarveitu verkefnisins í WP4.

Skýrslan byggir á heimildavinnu og spurningakönnunum sem fram fóru í sex löndum: Á Spáni, Kýpur, Lettlandi, Íslandi, Tyrklandi og Úkraínu. Í upphafi verkefnisins þróaði EVA-93 aðferðaramma fyrir heimildavinnu sem samstarfsaðilar fylgdu. Á sama tíma útbjó Neotalentway könnunareyðublöð fyrir kennara, nemendur og innflytjenda- og útlagasamfélög. Notast var við blandaða rannsóknaraðferð þar sem megindleg gögn (heimildavinna og kannanir) lögðu grunninn að eigindlegri greiningu (rýnihópur).

Í fyrri hluta verkefnisins var lögð áhersla á megindleg gögn. Þar á meðal var innlend heimildavinna, þar sem rýnt var í þekkingu á rangfærslum, safnað dæmum um góðar aðferðir, skoðað fræðsluframboð og greind eftirspurn eftir þjálfun í neyðarfærni. Í framhaldi voru unnar sex skýrslur fyrir hvert land, en um þær er fjallað í köflum 1 til 6. Í þessum hluta skýrslunnar verður einnig greint frá spurningakönnun sem framkvæmd var meðal þriggja hópna: kennara, nemenda og fólks úr innflytjenda – og útlagasamfélögum. Markmiðið var að kortleggja vitund fólks um samfélagslegt öryggi, fræðslutækifæri og þekkingargöt, og skoða hvernig rangfærslur og mýtur hafa áhrif á viðbragðsgetu. Neotalentway leiddi framkvæmd könnunarinnar.

Alls bárust svör frá 155 kennurum, 254 nemendum og 136 einstaklingum úr innflytjenda- og útlagasamfélögum. Niðurstöður úr þessum hluta eru kynntar í kafla 7.

Það reyndist sérstök áskorun að ná til fólks úr innflytjenda – og útlagasamfélögum. Flestir samstarfsaðilar nýttu samfélagsmiðla og eigin tengslanet til að ná til þessara hópna. Tyrkneska samstarfsaðilanum AFAD tókst t.d. að ná til Tyrkja búsettra á Íslandi, í Lettlandi og á Spáni. Úkraínski samstarfsaðilinn lagði áherslu á að ná til Úkraínnumanna sem höfðu orðið fyrir áhrifum af stríðsátökum og þá sem höfðu sest að annars staðar. Óbeinar aðferðir reyndust þá einnig árangursríkar, þar sem samstarfsaðilar nýttu tengsl sín við stofnanir og félagasamtök sem starfa með innflytjendum og flóttafólki á sviði starfs- og verknáms.

Sumir samstarfsaðilar áttu auðveldara með að ná til nemenda en aðrir, og má þar nefna til dæmis EVA-93, fræðslumiðstöð með eigin nemendum, og Von Hope, félagasamtök sem vinnur með flóttafólki og innflytjendum. Algengustu hindranirnar snéru að skilningi á efni og orðalagi könnunarinnar, en með skýrri framsetningu á tilgangi verkefnisins og hugsanlegum framtíðarnytjum tókst vel að tryggja þátttöku.

Það gekk heldur betur að ná til kennara. Þar nýttu samstarfsaðilar tengsl við skóla og fræðslustofnanir í starfs- og verkmenntun. Skýr upplýsingagjöf um markmið og væntanlegan ávinning af verkefninu vakti áhuga og stuðlaði að virkri þátttöku kennara.

Í síðari hluta verkefnisins voru skipulagðir rýnihópar með kennurum, nemendum og einstaklingum frá innflytjenda – og útlagasamfélögum, þar sem einn hópur var á ábyrgð hvers samstarfsaðila. Alls tóku 57 manns þátt í hópunum. Þeir veittu mikilvægar athugasemdir og ummæli sem notuð voru til að meta gæði skýrslunnar. Spurningarnar í rýnihópunum voru byggðar á niðurstöðum úr

fyrri hluta og voru bæði opnar og lokaðar. Þátttakendur fengu að sjá helstu niðurstöður skýrslunnar, leggja mat á gæði hennar og koma með tillögur.

Þátttakendur í rýnihópum voru valdir út frá því hvort þeir sýndu áhuga á að halda áfram þáttöku í verkefninu, t.d. með því að skilja eftir netfang við lok könnunarinnar. Aðrir voru valdir í gegnum samfélagsmiðla, tengiliði og boð í gegnum fræðslustofnanirnar. Flestir samstarfsaðilar töldu framkvæmd rýnihópanna hafa gengið vel. Einfaldara orðalag og gagnvirk nálgun hjálpuðu til. Samfélagsmiðlar, persónuleg samskipti og tengsl við starfs- og verkmenntaskóla voru áhrifaríkar leiðir til að fá kennara til þátttöku – og margir þeirra sýndu mikinn áhuga á að innleiða aukna neyðarviðbragðsfærni í kennslu.

1. HLUTI – ALMENN ÚTTEKT OG SAMANBURÐUR Á RÍKJUNUM

KAFLI 1: VIÐMIÐUNARRAMMI UM HAMFARAVITUND Í STARFS- OG VERKMENNTUN

Evrópusambandið leggur mikla áherslu á starfs- og verkmenntun (VET) sem lykilþátt í að byggja upp viðnámsþrótt gegn hamförum til að bæta öryggi almennings. Um 50% evrópskra ungmenna á aldrinum 15–19 ára taka þátt í starfs- og verknámi á framhaldsskólastigi. Þessi tala endurspeglar þó verulegan svæðisbundinn mun, þar sem þátttaka er breytileg milli ólíkra landa og spannar allt frá 15% upp í yfir 70% í hverju landi fyrir sig (European Commission, e.d.).

Samvinna Evrópusambandsríkja um starfs- og verkmenntun á rætur að rekja til ársins 2002 með svokölluðu Kaupmannahafnarferli, en mikilvæg framfaraskref hafa síðar verið tekin í gegnum áætlanir á borð við Bruges-yfirlýsinguna og Riga-ályktanirnar. Á tímabilinu 2021–2030 hefur starfs- og verkmenntun verið í brennidepli í stefnumörkun Menntasvæðis Evrópu (e. European Education Area), þar sem sérstaklega er lögð áhersla á að efla færni fyrir vinnumarkaðinn og um leið takast á við samfélagslegar áskoranir, þar á meðal viðbúnað vegna hamfara (European Commission, e.d.).

Með vaxandi áhættuþáttum á borð við hnattræn átök, loftslagsbreytingar og heilbrigðiskreppur hefur Evrópusambandið sett af stað svonefnda „Preparedness Union“ stefnu. Hún miðar að því að efla sameiginlegan viðbúnað með fyrirbyggjandi aðgerðum og krefst hún virkrar þátttöku allra hagsmunaaðila, þ.m.t. almennings, í undirbúningi fyrir neyðarástand. Þetta sameiginlega kerfi á að tryggja að samfélag geti brugðist við áhættuþáttum með skilvirkum hætti og viðhaldið öryggi og nauðsynlegri starfsemi innan samfélagsins (European Commission, 2025).

Í þessum hluta skýrslunnar verður farið frá þessu rammaverki á vegum Evrópusambandsins og skoðað hvernig þessar meginreglur endurspeglast í innlendri gagnaöflun frá samstarfslöndunum sem taka þátt í VET-READY verkefninu.

LETTLAND

Í Lettlandi dregur ríkisþróunaráætlunin (e. National Development Plan) fyrir árin 2021–2027 fram helstu áherslur um betri lífsgæði og öflugt, öruggt og opið samfélag. Í þessari áætlun er lögð áhersla á mikilvægi persónulegs öryggis og verndun grunnréttinda sem skapa öruggt og stöðugt umhverfi til búsetu. Menntaþróunarstefna landsins fyrir árin 2021–2027 undirstrikar að menntalandslag framtíðarinnar muni mótast af hnattvæðingu, tækniframförum og vaxandi sveiflum, sem gerir menntun í almannavörnum mikilvæga á öllum skólastigum.

Menntalögin (e. Education Law) í Lettlandi mynda meginramma skólakerfisins, og starfs- og verkmenntun er sérstaklega tekin fyrir í lögum um verkmenntun (e. Law on Vocational Education). Lög um almannavarnir og hamfaraáætlanir (e. Law on Civil Protection and Disaster Management) veita ríkisstjórninni heimild til að skilgreina lágmarkskröfur fyrir námskeið í almannavörnum og gera það að skyldu fyrir skóla að bjóða upp á slíkt nám á grunn-, framhalds- og verknámsstigi.

Verknámsbrautir eru þróaðar samkvæmt innlendum stöðlum. Menntamiðstöð ríkisins (e. The National Center for Education), sem hætti starfsemi þann 1. janúar 2025 og færði verkefni sín til Þróunarstofnunar ríkisins (e. State Education Development Agency), hefur yfirumsjón með gerð allra menntunaráætlana.

Skyldunámskeið í almannavörnum er samþætt verkmenntun í gegnum námsþætti sem fjalla um „öryggi almennings og einstaklinga“ á mismunandi námsstigum. Þessir þættir veita nemendum grundvallarþekkingu og færni, þar á meðal:

- Meðvitund um hættulegar aðstæður í daglegu lífi og viðeigandi öryggisráðstafanir í ýmsum aðstæðum.
- Að skilja umhverfisþætti og áhrif þeirra á einstaklinga og samfélag.
- Þekking á áhættum og ógnum tengdum þjóðaröryggi.
- Vitund um hugsanlegar hamfarir og afleiðingar þeirra, ásamt aðferðum til að bregðast við.
- Skyndihjálpfærni í lífshættulegum aðstæðum, þar á meðal viðbragðsaðferðir í neyðartilvikum.

SPÁNN

Á Spáni er ekki til nein formleg rammaáætlun sem beinist sérstaklega að fræðslu um hamfaraáhættu innan starfs- og verknámsstofnanna. Hins vegar styðja ýmsar stefnur og áætlanir við þörfina á að innleiða slíka fræðslu í verkmenntun, til að tryggja að nemendur og kennarar hafi þau verkfæri sem þörf er á til að fyrirbyggja og bregðast við neyðaraðstæðum.

Áætlunin um heilbrigði og öryggi á vinnustöðum (e. The Health and Safety at Work Strategy) fyrir árin 2023–2027 sker sig úr í þessu samhengi. Hún felur í sér aðgerðir til að efla öryggi í menntun, með sérstakri áherslu á verkmenntun og samþættingu áhættustjórnunar vegna hamfara bæði í starfs- og menntaumhverfi. Einnig ber að nefna spænsku sjálfbærniþróunaráætlunina (e. The Spanish Sustainable Development Strategy), sem felur í sér fræðslu um sjálfbærni og áætlanagerð vegna hamfara og stuðlar að samþættingu þessara málefna inn í innlendar menntastefnur.

Að lokum má nefna Sendai-rammaáætlunina um hamfaraáhættu á árunum 2015–2030, sem Spánn hefur formlega skuldbundið sig við. Áætlunin leggur ríka áherslu á mikilvægi fræðslu og þjálfunar í tengslum við áhættuminnkun og hvetur ríki til að samþætta slíka fræðslu í menntakerfi sín.

TYRKLAND

Í Tyrklandi er fræðsla um hamfarir innan starfs- og verkmenntakerfisins mótuð af landsstefnum og aðgerðaáætlunum. Í menntastefnu landsins er fræðsla um viðbúnað við hamförum talin mikilvægur þáttur og markmiðið er að gera nemendur í starfs- og verknámi hæfa til að bregðast við neyðaraðstæðum af öryggi.

Áætlunin um að draga úr áhættu vegna hamfara í Tyrklandi (e. The Türkiye Disaster Risk Reduction Plan), sem gefin var út af Hamfara- og neyðarstjórnunarstofnuninni (AFAD) árið 2022, leggur áherslu á að samþætta vitund um hamfarir í námsskrár starfs- og verkmenntunarstofnanna. Hún leggur sérstaka áherslu á að undirbúa nemendur fyrir aðstæður bæði fyrir, á meðan og eftir að á hamförum stendur.

Að auki undirstrikar **stefnumótandi áætlun Menntamálaráðuneytisins fyrir árin 2023-2027 (e. MEB)** mikilvægi fræðslu um hamfarir á öllum menntastigum, þar með talið á sviði starfs- og verkmenntunar. Sérstök áhersla er lögð á að samþætta slíkan viðbúnað í námskrár til að undirbúa nemendur betur fyrir hugsanlegar hamfarir.

AFAD og Menntamálaráðuneytið hafa einnig undirritað samstarfssamninga til að efla vitund og viðbragðsþekkingu í verkmenntaskólum. Þar er meðal annars kveðið á um þjálfun kennara, æfingar fyrir nemendur og gerð fræðsluefnis.

Fræðsla um hamfaraáhættu fer einnig fram í samstarfi við sveitarfélög. Verkmennastofnanir eru tengdar við áætlanir sveitarfélaga um viðbrögð við hamförum, og nemendur taka virkan þátt í slíkum verkefnum.

Auk þess hefur verið komið á fót sjálfböðakerfi í Tyrklandi sem miðar að því að virkja almenning til þátttöku í viðbúnaði, aðgerðum og stuðningi fyrir, á meðan og eftir á hamförum stendur. Í þessu kerfi taka þátt frjáls félagasamtök, einkaaðilar og sjálfböðaliðanet AFAD.

Í gegnum sjálfböðaliðakerfið geta einstaklingar lagt sitt af mörkum til samfélagsþjónustu fyrir, á meðan og eftir að á hamförum stendur. Þeir hljóta þó enga fjárhagslega umbun fyrir þátttökuna, heldur eru einstaklingarnir einungis drifnir áfram af einlægri löngun til að styðja samfélagið

Sjálfböðaliðar nota líkamlegan styrk sinn, tíma, þekkingu, færni og reynslu til samstöðu og aðstoðar. AFAD býður upp á bæði stafræna og staðbundna þjálfun í fræðslu um hamfaraáhættu og viðbrögð í neyðartilvikum til að styðja við þetta mikilvæga starf

Fræðsla um viðbúnað vegna hamfara í Tyrklandi er sífellt að verða mikilvægari innan samfélagsins. Staðlar Evrópusambandsins í viðbúnaðar- og hamfarastjórnun eru smám saman að samþættast starfs- og verkmenntastefnu Tyrklands. Verkefni sem hafa notið stuðnings frá ESB hafa haft veruleg áhrif á þróun fræðslu og vitundarvakningu um hamfaraáhættu í landinu.

ÍSLAND

Í aðalnámskrá framhaldsskóla á Íslandi er skilgreind rammaáætlun fyrir samþættingu hagnýtrar færni í verknámi, þar með talið öryggis- og neyðarviðbrögð.

Þegar kannaðar voru starfslýsingar og hæfnikröfur verknáms var ekki aðeins tekið mið af tæknilegum breytingum í störfum, heldur hafa umhverfismál einnig fengið aukið vægi í námskrám starfs- og verkmenntunar á Íslandi. Í september 2023 var hæfnikrafa tengd sjálfbærni og umhverfismálum innleidd þvert á öll svið verkmenntunar og henni bætt við allar starfs- og verklýsingar. Ferlið er í stöðugri endurskoðun, en hæfnin er metin fyrir hvern nema á vinnustaðnum, þar sem meistari ber ábyrgð á að meta frammistöðu út frá markmiðum um sjálfbærni, t.d. varðandi val á efni og vinnuaðferðum við ólík verkefni.

Þar af leiðandi hefur þessi aðferð orðið almennt viðurkenndur starfsháttur í ýmsum starfsgreinum þegar starfslýsingar og hæfniskröfur eru samdar eða uppfærðar. Þetta felur í sér þætti sem varða áhættuminnkun vegna náttúruhamfara og áherslu á mikilvægi umhverfisvitundar í störfum sem tengjast verknámi.

Tvíþætt fyrirkomulag verkmenntunar á Íslandi, sem sameinar bóklegt nám í skóla og verklega þjálfun á vinnustað, gerir nemendum kleift að tileinka sér hæfni í viðbúnaði við hamförum í raunverulegum aðstæðum.

KÝPUR

Fræðsla um hamfaravitund í verknámi á **Kýpur** er samþætt víðtækari stefnu um sjálfbærni og almannavarnir. Stefna mennta-, íþrótt- og æskulýðsráðuneytisins um fræðslu til umhverfisverndar og sjálfbærrar þróunar (e. The Education for Environmental and Sustainable Development strategy) hvetur til þess að fjallað sé um hamfaratengd málefni á öllum skólastigum, þar með talið á sviði starfs- og verkmenntunar. Þó að slík fræðsla hafi ekki enn verið formlega innleidd í opinberar námskrár starfs- og verknáms, stuðlar þetta framtak að aukinni meðvitund um áhættu og undirbúning fyrir neyðaraðstæður.

Innlent frumkvæði á þessu sviði er einnig í samræmi við alþjóðleg markmið Sendai rammaáætlunarinnar um áhættuminnkun vegna hamfara, sérstaklega eftir árið 2022.

ÚKRAÍNA

Á undanförunum árum hefur Úkraína innleitt ýmsar rammaáætlanir og stefnur til að efla fræðslu og vitund um hamfaraáættur innan starfs- og verkmenntakerfisins. Markmið þessara aðgerða er að efla viðnámsþrótt og viðbúnað meðal nemenda í verknámi, sérstaklega í ljósi viðvarandi átaka og hamfara í landinu.

Í mars 2024 kynnti Mennta- og Vísindaráðuneyti Úkraínu (e. the Ministry of Education and Science of Ukraine) heildstæða stefnuáætlun um þróun verkmenntunar til ársins 2027. Í henni er áhersla lögð á nútímavæðingu náms, eflingu verklegrar þjálfunar og uppbyggingu samstarfs milli opinberra aðila og einkageirans. Í skýrslunni er þá einnig lögð áhersla á að aðlagða starfs- og verkmenntun frekar að viðfangsefnum samtímans, þar á meðal þeirra sem stafa af stríði og náttúruhamförum. Árið 2024 var áætluninni um viðnámsþrótt til margra ára (e. the Multi-Year Resilience Programme) einnig hrint af stað, en hún miðar að því að efla þol og getu menntakerfa, þar með talið á sviði verkmenntunar, í þeim samfélögum sem orðið hafa fyrir áhrifum stríðs. Áhersla er lögð á að bæta námsárangur með því að tryggja jafnan aðgang almennings að menntun, meðal annars í gegnum umbætur á úkraínska skólakerfinu og verkmenntastofnunum. Meðal markmiða umbótanna er að efla þekkingu kennara, með áherslu á samskiptafærni þeirra og samfélagsmiðaðar aðferðir sem eru lykilatriði í undirbúningi almennings fyrir hamfarir.

Bráðabirgðarammaáætlun Sameinuðu þjóðanna fyrir árin 2022-2024 (e. The United Nations Transitional Framework for 2022-2024) styður enn frekar við viðbrögð Úkraínu við félagslegum og efnahagslegum afleiðingum yfirstandandi stríðsátaka. Hún leggur m.a. sérstaka áherslu á mikilvægi menntunar, þar á meðal starfs- og verkmenntunar, í því að byggja upp viðnámsþrótt samfélagsins.

Að auki setur viðbragðsáætlun Úkraínu fyrir árið 2024 (e. the Ukraine Crisis Response Plan 2024, sem unnin var af Alþjóðlegu fólksflutningastofnuninni (IOM), fram aðgerðaáætlun til stuðnings fólks sem orðið hefur fyrir áhrifum stríðsins, með sérstakri áherslu á þá sem taka þátt í starfs- og verkmenntun. Í áætluninni er lögð áhersla á mikilvægi áhættuminnkunar vegna hamfara og þjálfunar í neyðarviðbúnaði innan verkmenntunar, til að búa nemendur undir að takast á við krísur á áhrifaríkan hátt. Þá fjallar grein frá árinu 2024 um áherslur úkraínskra stjórnvalda á umbætur í verkmenntun sem lykilþátt í enduruppbyggingu og þróun landsins. Þar kemur fram að áhersla sé lögð á að nútímavæða nám með því að samþætta fræðslu um hamfaraáættu og viðbrögð við hamförum. Með þessu framtaki er tryggt að nemendur í starfs- og verkmenntun séu bæði undirbúnir fyrir atvinnumarkaðinn og hæfir til að takast á við hamfarir, sem stuðlar að auknum viðnámsþrótti samfélagsins í heild.

KAFLI 2: ÁRANGURSRÍKAR AÐFERÐIR Í HAMFARAFRÆÐSLU OG ÞJÁLFUN Í NEYÐARVIÐBRÖGÐUM

Söfnun og miðlun á árangursríkum aðferðum í hamfarafræðslu og neyðarviðbrögðum frá samstarfslöndum er mikilvægur þáttur í því að efla viðbúnað gegn hamförum innan Evrópusambandsins

Með því að greina árangursrík verkefni sem hafa verið innleidd í mismunandi löndum veitir þessi skýrsla hugmyndir að stefnumótandi áætlunum sem önnur ríki geta tekið upp og lagað að eigin aðstæðum. Miðlun slíkra verkefna stuðlar að lærdómsríku samstarfi milli landa, þar sem þau geta nýtt reynslu hvers annars og þróað nýjar lausnir sem henta þeirra þörfum og aðstæðum. Enn fremur geta þessi verkefni orðið að hvatningu fyrir menntakerfið, stjórnsýsluna og samfélagið allt til að hrinda breytingum í framkvæmd. Að lokum leiða slík verkefni til aukins viðnámsþróttar og öryggis í samfélögum sem standa frammi fyrir síbreytilegum áskorunum tengdum hamfaraá hættu. Í þessari skýrslu verður því fjallað um áhrifaríkar aðferðir sem nú þegar eru nýttar í samstarfslöndunum, með sérstakri áherslu á framlag þeirra til vitundarvakningar um hamfarir og eflingu þjálfunar í viðbrögðum við neyðaraðstæðum.

Þessi hluti inniheldur töflur með yfirliti yfir skilvirk og áhrifarík verkefni sem safnað hefur verið saman frá samstarfslöndum, þar á meðal frá Lettlandi, Spáni, Tyrklandi, Íslandi, Kypur og Úkraínu

FRAMKVÆMD VERKEFNA SEM HAFU REYNST ÁRANGURSRÍK Í LETTLANDI Á SVIÐI HAMFARAFRÆÐSLU OG NEYÐARVIÐBRAGÐA

Tafla 1

Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík í Lettlandi á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða

Titill, ár innleiðingar eða framkvæmdar	Stutt lýsing á framkvæmd verkefnisins	Reynsla og lærdómur af verkefninu	Fyrirliggjandi gögn og frekari upplýsingar
Staðlað og sameiginlegt kennsluefni fyrir háskólastig og verknámsstofnanir. 2022-2024	Markvisst áttak til að efla eldvarnir og björgunarviðbúnað Til að auka öryggi almennings var útbúið fræðsluefni með ráðleggingum um hættur og viðbrögð sem aðgengilegt var á mörgum tungumálum, en þar á meðal var að finna sérstakar upplýsingar fyrir einstaklinga með fötlun. Auk þess voru þróaðir sjö kúrsar fyrir háskólastig og verkmenntunarstofnanir, sem aðgengilegir voru bæði á lettnesku og ensku.	Verkefnið lagði áherslu á þörfina fyrir samræmda fræðslu milli menntastofnana til að stuðla að heildstæðri nálgun í hamfaraáætlun. Með því að leita upplýsinga geta íbúar orðið meðvitaðir um hugsanlegar hættur og viðeigandi viðbrögð. Staðlaðir þjálfunarmáttar hækkuðu viðmið í almannavörnum og stuðluðu þannig að hæfara vinnuafli. Verkefnið stuðlar að menningu virks viðbúnaðar með því að búa íbúa undir að bregðast við neyðartilvikum á skilvirkan hátt.	https://ppdb.mk.gov.lv https://www.vugd.gov.lv/lv/apmacibu-materiali-civilas-aizsardzibas-joma
112 snjallforrit fyrir farsíma 2023	Aðgerðaáætlun Evrópska byggðasjóðsins <i>Growth and Employment Measure 2.2.1.1.1</i> Verkefni sem snéri að uppbyggingu miðlægra upplýsingatæknivettvanga fyrir opinbera stjórnsýslu, hagræðingu og þróun stjórnsýsluferla (e. Establishment of centralized public administration ICT platforms, optimization and development of public administration processes) fól meðal annars í sér stofnun sameiginlegs þjónustuvettvangs til stuðnings við neyðarvarnir og framkvæmd opinberra þjónustu. Í kjölfarið var snjallforritið 112 Latvíja þróað. Forritið er ókeypis og auðveldar almenningi, sérstaklega einstaklingum með heyrnar- og talvandamál, að hafa samband við	Snjallforritið gerir notendum kleift að hringja eða senda smáskilaboð á neyðarnúmerið 112 og styrkir þannig verulega öryggisstillingu almennings. Þessi eiginleiki eykur aðgengi að þjónustu fyrir einstaklinga með tal- og heyrnarvandamál og þá sem nota SIM-kort frá erlendum farsímafyrirtækjum. Þegar símtal eða skilaboð eru send í gegnum forritið geta starfsmenn þjónustuvera séð áætlaða staðsetningu, sem flýttir fyrir aðstoð ef notandinn getur ekki gefið upp nákvæma staðsetningu viðkomanda— að því gefnu að stillingin fyrir staðsetningu sé virk og nettenging til staðar.	https://www.112.lv/lv/lapa/4/112-latvija?object_s_path=lv%2F112-latvija

	neyðarnúmerið 112. Það veitir jafnframt mikilvægar upplýsingar um hvernig hægt er að búa sig undir hugsanleg neyðarástönd og draga úr afleiðingum slysa.	Auk þess veitir forritið leiðbeiningar um viðeigandi viðbrögð í neyðartilvikum og upplýsir notendur um hugsanlegar hættur. Neyðartilkyrningin vara borgara við yfirvofandi hættum og veita ráð um hvernig þeir geti undirbúið sig eða brugðist tafarlaust við, svo sem við rauða viðvörðun vegna hættulegra aðstæðna.	
Skyldunámskeið í almannavörn um fyrir nemendur í framhaldsskólum, verkmenntun og háskólum, auk starfsmanna sem starfa á hættusvæðum Í notkun frá 2017, nýjustu aðlaganir gerðar árið 2024	Lög um almannavarnir og hamfarastjórnun veita ríkisstjórninni heimild til að setja lágmarkskröfur og viðmið um innihald skyldunámskeiðs sem fjallar um almannavarnir. Lögin kveða á um að ákveðnar menntastofnanir skuli kenna þetta námskeið á grunnskóla- verkmenntun og háskólastigi, í samræmi við reglugerð nr. 716 sem skilgreinir lágmarkskröfur um námsefni og fræðslu í almannavörnum. Reglugerðin heimilar jafnframt aðlögun námsefnis af hálfu menntastofnana, svo sem með því að bæta við upplýsingum eða fjölga einingum, sem gerir þeim kleift að sérsníða framkvæmd námskeiðsins að þörfum hverrar stofnunar fyrir sig.	Menntastofnanir tryggja að nemendur öðlist grundvallarþekkingu í gegnum skyldunámskeið í almannavörnum. Námið felur meðal annars í sér skilning á hættum í daglegu lífi, viðeigandi viðbrögðum við mismunandi aðstæðum og öruggu atferli heima fyrir, í umferðinni, á götum úti og úti í náttúrunni. Nemendur læra einnig um umhverfisþætti, þjóðaröryggi, hugsanlegar hamfarir og afleiðingar þeirra, hamfarastjórnun og grunnatriði skyndihjálpar, þar á meðal hvernig kalla eigi eftir aðstoð. Á háskólastigi nær námsefnið yfir uppbyggingu og lagaramma almannavarnakerfisins, þar með talið hlutverk og skyldur ríkisins, sveitarfélaga, lögaðila og einstaklinga. Fjallað er um hættuleg svæði, almannavarnanefndir sveitarfélaga, áætlanagerð, áhættumat, meðhöndlun hættulegra efna og verklag við beiðnir um alþjóðlega aðstoð. Einnig eru nemendur fræddir um hlífðarbúnað, sértæk lögregluúræði og skyndihjálparhæfni. Starfsmenn sem vinna á hugsanlega hættulegum svæðum fá þjálfun í neyðaráætlunum viðkomandi vinnustaðar, helstu hættum sem steðja að ríkinu og afleiðingum þeirra, viðvörðunarkerfum, stjórnvaldsábyrgð í hamfarastjórnun og skyndihjálpar.	https://likumi.lv/ta/id/295896-minimalas-prasibas-obligata-civilas-aizsardzibas-kursa-saturam-un-nodarbinato-civilas-aizsardzibas-apmacibas-saturam https://likumi.lv/ta/en/en/id/282333
Upplýsingaherferðin Almannavarn aðætlun Riga – Kynntu þér og taktu þátt (e. Riga Civil Protection Plan - Know and Participate) og fræðslufundir tengdir henni 2024-2025	Árið 2024 voru haldnir átta ókeypis fræðslufundir um ýmis málefni tengd almannavörnum í ráðhúsi Riga. Á árinu 2025 verða einnig haldnir ókeypis upplýsingafundir á sjö mismunandi stöðum í mismunandi hverfum borgarinnar til að fræða almenning frekar um almannavarnir. Fyrsti fræðslufundurinn var haldinn þann 20. mars sl.	Upplýsingar og myndbandsupptökur frá fyrri fræðslufundum eru aðgengilegar á vef borgarstjórnarinnar, www.riga.lv , undir flípanum „Civil Protection“. Þar má finna almannavarnaáætlun Riga auk ýmiss konar fræðsluefnis um viðbrögð við neyðarástandi. Fræðslufundirnir veita íbúum upplýsingar um almannavarnir sem eru sniðnar að aðstæðum í þeirra tiltekna hverfi. Þátttakendur læra meðal annars hvernig hægt er að umbreyta kjallara í neyðarskjól, setja saman viðbúnaðarbúnað fyrir fyrstu 72 klukkustundir og styrkja andlega seiglu sína í krísaðstæðum. Einnig fá þeir leiðbeiningar um hvernig þeir geta tekið þátt í framkvæmd þjóðaröryggis og öðrum þáttum almannavarna.	https://www.riga.lv/lv/jaunums/riga-sak-rikot-praktiskos-civilas-aizsardzibas-seminarus-galvaspilisetas-apkaimes-pirmais-20-marta-teika?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F https://www.riga.lv/lv/civila-aizsardziba

FRAMKVÆMD VERKEFNA SEM HAFA REYNST ÁRANGURSRÍK Á SPÁNI Á SVIÐI HAMFARAFRÆÐSLU OG NEYÐARVIÐBRAGÐA

Tafla 2

Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík á Spáni á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða

Titill, ár innleiðingar eða framkvæmdar	Stutt lýsing á framkvæmd verkefnisins	Reynsla og lærdómur af verkefninu	Fyrirliggjandi gögn og frekari upplýsingar
Fræðslu- og þjálfunaráætlun til að bregðast við og sporna gegn áhrifum loftslagsbreytinga Síðan 2019 (í kjölfar harmleiksins sem óveðrið DANA olli)	Átak undir stjórn Menntamálaráðuneytisins sem miðar að því að þjálfar nemendur í forvörnum og viðbrögðum við náttúruhamförum vegna loftslagsbreytinga. Sérfræðingar úr almannavörnum og neyðarþjónustu annast þjálfunina og laga efnið að aldri þátttakenda.	Aukinn viðbúnaður nemenda og kennara gagnvart náttúruhamförum. Samþætting áhættustjórnunar inn í námskrár skóla.	educacion.gob.es
Sérstök vika tileinkuð eldvörnum (framkvæmd á vegum Mapfre-stofnunarinnar og Félags eldvarnasérfræðinga) Verkefni framkvæmt árlega	Hagnýtar verksmiðjur um eldvarnir, þar sem veitt er þjálfun í notkun reykskynjara, meðferð slökkvitækja og grunnatriðum í skyndihjálpi. Verkefnið beinist helst að grunnskólabörnum og almenningi.	Aukin vitund og þekking á eldvörnum. Verklegr þjálfun styrkir viðbragðsgetu í neyðartilvikum.	fundacionmapfre.org
Þjálfun og fræðsla UME í skólum og menntastofnunum Verkefni stendur enn yfir	Þjálfun sem skipulögð er af spænsku neyðarherdeildinni (e. Military Emergency Unit – UME) í skólum, þar sem nemendur og kennarar fá fræðslu um viðbrögð við náttúruhamförum. Þjálfunin felur m.a. í sér rýmingaræfingar og vinnustofur þar sem farið er yfir skyndihjálpi og sjálfsvörn.	Aukið samráð og samvinna milli viðbragðsaðila og menntastofnana. Bættur viðbúnaður og markvissari viðbragðsáætlanir í skólum.	defensa.gob.es

FRAMKVÆMD VERKEFNA SEM HAFA REYNST ÁRANGURSRÍK Í TYRKLANDI Á SVIÐI HAMFARAFRÆÐSLU OG NEYÐARVIÐBRAGÐA

Tafla 3

Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík í Tyrklandi á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða

Titill, ár innleiðingar eða framkvæmdar	Stutt lýsing á framkvæmd verkefnisins	Reynsla og lærdómur af verkefninu	Fyrirliggjandi gögn og frekari upplýsingar
Jarðskálftahermir á vegum AFAD 2022 – enn í gangi	Farartæki með hreyfanlegum jarðskálftahermi sem gerir borgurum kleift að upplifa aðstæður sem líkjust þeim sem geta skapast við raunverulegan jarðskjálfa, en tækið stuðlar þannig að aukinni vitund um náttúruhamfarir.	Þátttakendur tileinka sér rétta hegðun í jarðskjálfta, sem eykur viðbúnað samfélagsins.	https://www.afad.gov.tr/mobil-deprem-simulasyon-merkezleri
Hamfarafræðsla skólum 2023 – enn í gangi	Verkefni þróað af Menntamálaráðuneytinu og AFAD til að veita fræðslu og æfingar um hamfaraviðbúnað í skólum.	Nemendur tileinka sér grunnfærni í neyðarviðbrögðum og viðeigandi hegðun í aðstæðum sem skapast við hamfarir.	https://tegm.meb.gov.tr/meb-ivs-dosyalar/2023_11/23173639_af-etbilincidop.pdf
Fræðsla AFAD um hamfaravitund 2022 – enn í gangi	AFAD skipuleggur fræðslu um hamfaravitund fyrir alla hópa samfélagsins, þar með talið nemendur í starfs- og verkmenntun.	Þátttakendur læra um viðeigandi undirbúning fyrir hamfarir, rétt viðbragð meðan á þeim stendur og hvernig bregðast skuli við í kjölfarið.	https://www.afad.gov.tr/egitimler

			https://www.afad.gov.tr/afadem
Æfingasvæði fyrir rústir Verkefni stendur enn yfir	Sérstakt æfingasvæði sem líkir eftir hrúni bygginga í kjölfar hamfara. Þar fá sjálfbóðaliðar og björgunarteymi þjálfun í myndun rústa, skjóla, aðferðum til að bjarga fórnarlömbum, öryggisreglum og stjórnun atvika.	Þjálfunaraðilar læra að nálgast rústir á öruggan máta, meta byggingarhættu og framkvæma skilvirkar björgunaraðgerðir með öryggi allra að leiðarljósi.	https://www.instagram.com/p/DHVZ070uNe7/?igsh=MW1iaG53Zm9zeWprYg==
Æfingasvæði fyrir eldsvoða Verkefni stendur enn yfir	Verklegr æfingastöð þar sem þátttakendur fá þjálfun í notkun slökkvitækja, greiningu á vindátt og meðhöndlun slökkvibúnaðar (slöngur, stútar, eldteppi o.fl.).	Bætir viðbragðsfærni við eldum, tryggir rétta notkun búnaðar og eflir öryggisvitund.	https://www.instagram.com/denzli_buyuksehir_itfaiyesi/?igsh=NGs4ano0eWJkMGmX
Klifurturnar og æfingasvæði fyrir vinnu í mikilli hæð Verkefni stendur enn yfir	Æfingastöð sem hermir eftir björgunaraðgerðum í mikilli hæð og vinnu með línubúnað, þar sem sjálfbóðaliðar, björgunarsveitir og nemendur eru þjálfaðir eftir eigin færni og reynslu.	Eflir tæknilega færni í björgunaraðgerðum og bætir teymisvinnu við krefjandi aðstæður.	https://www.instagram.com/p/DHVZ070uNe7/?igsh=MW1iaG53Zm9zeWprYg==
Æfingasvæði fyrir björgun úr brunnum og hellum Verkefni stendur enn yfir	Æfingasvæði sem hermir eftir björgunaraðgerðum úr brunnum og hellum, með áherslu á áhættu vegna eitraðra gastegunda (t.d. metans) og nauðsyn viðeigandi öryggisbúnaðar, þar á meðal gasnema og súrefniskúta.	Undirstrikar mikilvægi öryggisferla og dregur úr hættu á því að ófaglærðir aðilar stofni sjálfum sér eða öðrum í hættu við björgunaraðgerðir.	https://www.instagram.com/p/DHVZ070uNe7/?igsh=MW1iaG53Zm9zeWprYg==
Æfingasvæði fyrir björgun úr stormum og ofsavæðum Verkefni stendur enn yfir	Stöð sem hermir eftir aðstæðum í miklum vindi og stormi til að fræða þátttakendur um þá áhættu sem tengist öfgaveðrum.	Eykur vitund um hættur sem stafa af stormum og kennir viðeigandi öryggisráðstafanir við slíkar aðstæður.	https://www.afetegitimmerkezi.com/firtina-simulasyon-sistemi/

FRAMKVÆMD VERKEFNA SEM HAFA REYNST ÁRANGURSRÍK Á ÍSLANDI Á SVIÐI HAMFARAFRÆÐSLU OG NEYÐARVIÐBRAGÐA

Tafla 4

Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík á Íslandi á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða

Titill, ár innleiðingar eða framkvæmdar	Stutt lýsing á framkvæmd verkefnisins	Reynsla og lærdómur af verkefninu	Fyrirliggjandi gögn og frekari upplýsingar
Námskeið sem fjallar um verndun menningarverðmæta 2023	Blái skjöldurinn á Íslandi, í samstarfi við Borgarsögusafn Reykjavíkur, stóð fyrir tveggja daga námskeiði þar sem áhersla var lögð á viðbrögð við flóðum og vernd menningarverðmæta. Starfsfólk safna á höfuðborgarsvæðingu fékk þjálfun í skipulagningu og framkvæmd björgunar á safngripum í kjölfar mögulegs flóðs.	Þetta fyrsta námskeið um viðbrögð við hamförum sem beinast að menningararfi á Íslandi undirstrikaði mikilvægi skipulagðra áætlana og æfinga til verndar menningarverðmæta. Það hvetur aðrar stofnanir til að þróa svipuð viðbúnaðarúræði.	https://theblueshield.org/inaugural-cultural-protection-course-held-in-iceland/
Æfing vegna hópslysa á Norðurlandi vestra 2024	Í maí 2024 var haldin umfangsmikil viðbragðsæfing vegna hópslysa á Norðurlandi vestra sem hermdi eftir árekstri milli rútu og þriggja fólksbíla, þar sem 24 manns hefðu átt að slasast. Æfingin var samhæfð milli lögreglu, bráða- og sjúkraflutningaliða og Heilbrigðisstofnunar Norðurlands	Æfingin lagði áherslu á mikilvægi samhæfðra og vel þjálfðra viðbragða við hópslysum. Hún bætti samskipti milli aðila, styrkti viðbúnað og færni til að takast á við flókin neyðartilvik.	https://island.is/en/o/hsn/news/co-ordinated-and-well-trained-responses-are-important-hsn-in-northwest
Skyndihjálpar- og björgunarnámskeið Rauða krossins á Íslandi 2023-2024	Rauði kross Íslands bauð upp á fjölbreytt námskeið í skyndihjálpar og björgun, m.a.: 1. (Bjargvættir) – Skyndihjálpar fyrir ungmenni (12-16 ára): Þetta námskeið kenndi ungmennum grunnatriðin í skyndihjálpar, sem hjálpa til við að bregðast við slysum og veikindum. 2. Skyndihjálparnámskeið (4 og 12 klst): Fyrir 14 ára og eldri; kenndu endurlífgun og viðbrögð við neyðartilvikum. 3. Öryggis- og björgunarnámskeið fyrir sundlaugarstarfsmenn: Fjalla um björgunartækni, skyndihjálpar og öryggi á sund- og baðstöðum.	- Námskeiðin hafa aukið meðvitund og viðbúnað almennings, og veita þátttakendum nauðsynlega færni sem þörf er á til að bjarga mannlífum. - Ungmennanámskeiðin stuðla að snemmri þátttöku í öryggisvitund samfélagsins.	https://www.raudikrossinn.is/english/about-us/courses-and-events/basic-course-safety-and-rescue-part-1-and-2-english/ https://www.raudikrossinn.is/english/about-us/courses-and-events/

FRAMKVÆMD VERKEFNA SEM HAFU REYNST ÁRANGURSRÍK Á KÝPUR Á SVIÐI HAMFARAFRÆÐSLU OG NEYÐARVIÐBRAGÐA

Tafla 5

Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík á Kýpur á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða

Titill, ár innleiðingar eða framkvæmdar	Stutt lýsing á framkvæmd verkefnisins	Reynsla og lærdómur af verkefninu	Fyrirliggjandi gögn og frekari upplýsingar
Innleiðing hamfarafræðslu í skólalastarfræðslu 2021- enn í gangi	Þetta framtak felur í sér innleiðingu fræðslu um viðbúnað vegna hamfara í námskrár skóla, meðal annars með neyðaræfingum, vitundarvakningarátökum og þjálfun í skyndihjálp. Menntamálaráðuneytið og Almannaáhrifir Kýpur leiða verkefnið.	Fræðsla um neyðartilvik bætir viðbragðstíma og ákvarðanatöku í raunverulegum neyðaraðstæðum. Skólar sem hafa tekið þátt greina frá auknu sjálfstrausti nemenda í viðbrögðum við hamföllum.	https://www.moec.gov.cy/en/
Samfélagsleg fræðsla og þjálfun í viðbúnaði við hamföllum 2023- enn í gangi	Að verkefninu standa Rauði krossinn á Kýpur og önnur sjálfbæðasamtök, en það býður upp á fræðslunámskeið um endurlíf, eldvarnir og viðbrögð við flóðum, bæði í þéttbýli og dreifbýli.	Aukin viðbúnaðarhæfni, sérstaklega meðal viðkvæmra hópa. Þátttakendur lýsa gjarnan auknu sjálfstrausti í viðbrögðum við neyðartilvikum.	https://www.redcross.org.cy/
UNESCO verkefni sem snýr að áhættuminnkun vegna hamfara (Á vegum evrópska háskólans á Kýpur – EUC) 2025	Fræðasetur stofnað til rannsókna og stefnumótandi umræðu um áhættuminnkun vegna hamfara.	Aukin fræðileg geta til að styðja og hafa áhrif á stefnumótun sem snýr að áhættuminnkun vegna hamfara.	https://euc.ac.cy/en/unesco-chair-mar25/

FRAMKVÆMD VERKEFNA SEM HAFU REYNST ÁRANGURSRÍK Í ÚKRAÍNU Á SVIÐI HAMFARAFRÆÐSLU OG NEYÐARVIÐBRAGÐA

Tafla 6

Framkvæmd verkefna sem hafa reynst árangursrík í Úkraínu á sviði hamfarafræðslu og neyðarviðbragða

Titill, ár innleiðingar eða framkvæmdar	Stutt lýsing á framkvæmd verkefnisins	Reynsla og lærdómur af verkefninu	Fyrirliggjandi gögn og frekari upplýsingar
Áhættuminnkun vegna hamfara í námskrám starfs- og verkmenntunarstofna 2023-2024	Samþætting námsáfanga um hamfaraáhættuminnkun og neyðarviðbrögð í verknámi, með áherslu á hagnýta færni fyrir áhættusamar starfsgreinar (svo sem byggingariðnað og landbúnað).	Aukinn viðbúnaður meðal nemenda, sérstaklega á svæðum þar sem áhætta er mikil. Verknámið stuðlar að mótun öflugri og viðbragðshæfri starfsstéttar í neyðartilvikum.	UNICEF Ukraine VET Program
Þjálfun verkmenntakennara í viðbrögðum við krísunum 2022-2023	Sérhæfð þjálfun fyrir kennara í verkmenntun með það að markmiði að veita þeim færni til að kenna viðbúnað, viðbrögð og endurreisn eftir hamfarir. Áhersla er lögð á hvernig hægt er að samþætta krísuviðbrögð í starfs- og verkinám	Kennarar eru betur í stakk búnir til að kenna fræðslu um viðbrögð við hamföllum. Þeir lýsa einnig auknu sjálfstrausti við að takast á við neyðaraðstæður.	UNDP Ukraine Education Resilience
Stafræn fræðsla í hamfarafræðslu fyrir nemendur í verknámi 2023	Stafræn fræðsla sem veitir nemendum í verkmenntun þjálfun í viðbúnaði við hamföllum, með áherslu á hagnýta færni á vettvangi eins og skyndihjálp, eldvarnir og rýmingaræfingar.	Stafræna formið hefur náð til afskekktara verkmenntaskóla og viðkvæmra hópa, sem hefur aukið umfang fræðslu í viðbúnaði við hamföllum.	IOM Ukraine Crisis Response

Innleiðing fræðslu um andlega heilsu í þjálfun tengda viðbúnaði og viðbrögðum við hamförum 2023	Fræðsla um andlega heilsu er felld inn í þjálfun í hamfaraviðbúnaði, þar sem markmiðið er að undirbúa nemendur í verkmenntun til að skilja sálræn áhrif vegna hamfara og veita þeim stuðning í kjölfar þeirra.	Verkefnið leiddi til bættrar líðan nemenda og aukinnar áherslu á andlega heilsu í viðbúnaði við neyðarástandi.	WHO Ukraine Mental Health Initiative
Samstarf við nærsamfélög til að efla viðbúnað og undirbúning fyrir hamfarir 2023	Samvinna milli verkmenntastofnana og staðbundinna samfélagssamtaka við gerð viðbúnaðaráætla sem eru sniðnar að staðbundinni áhættu, svo sem flóðum og eldsvoðum.	Samheldni samfélagsins styrktist og nemendur í verkmenntun fengu betri skilning á staðbundnum áhættuþáttum. Þessi samvinnuaðferð reyndist árangursrík við að auka viðnámsþrótt samfélagsins.	UNDP Ukraine Resilience Partnership
Þjálfun verkmenntakennara í krísustjórnun 2022-2023	Sérhæfð þjálfun fyrir kennara í verkmenntun til að veita þeim færni til að kenna viðbúnað, viðbrögð og endurreisn samfélagsins eftir hamfarir. Áhersla er lögð á hvernig megi samþætta krísustjórnun inn í verknám.	Kennarar eru betur undirbúnir til að miðla fræðslu um viðbrögð við hamförum. Einnig lýsa þeir auknu sjálfstrausti og öryggi við að takast á við neyðaraðstæður.	UNDP Ukraine Education Resilience

KAFLI 3: NÁMSTÆKIFÆRI

Í ljósi aukins varnarleysis gagnvart hamförum hefur Evrópusambandið undirstrikað mikilvægi þess að efla vitund um hamfarir og færni sem getur bjargað lífi allra hópa samfélagsins. Viðbúnaður er ekki eingöngu á ábyrgð hins opinbera, heldur krefst hann einnig þátttöku fjölmiðla, menntastofnana, ungmennasamtaka, fyrirtækja og almennra borgara. Nýlegar niðurstöður úr Eurobarometer-könnunum sýna að árið 2024 taldi nærri helmingur Evrópubúa sig ekki hafa nægjanlegar upplýsingar um áhættu hamfara, á meðan stór hluti lýsti yfir þörf fyrir ítarlegri og skiljanlegri fræðslu til að geta undirbúið sig á áhrifaríkan hátt fyrir neyðartilvik (European Commission, 2024).

Til að bregðast við þessum vanda er nauðsynlegt að efla viðbúnað almennings með fjölbreyttum fræðslutækifærum, svo sem vinnustofum, fræðsluerindum og háskólanámskeiðum, sem sérstaklega taka mið af þörfum nemenda í verknámi, almennings og innflytjenda- og útlagasamfélaga. Evrópusambandið leggur þá einnig ríka áherslu á að tekið sé tillit til jafnréttissjónarmiða og aðgengi viðkvæmra hópa, eins og kvenna, barna og fatlaðra, í allri fræðslu og undirbúningi tengdum viðbúnaði og neyðaraðgerðum, þannig að þörfum allra hópa samfélagsins sé mætt með markvissum hætti (European Commission, 2024).

Í þessum hluta skýrslunnar verður fjallað um fjölbreytt námstækifæri sem hafa verið í boði í hverju samstarfslandi frá árinu 2022, með áherslu á hvernig þessi frumkvæði stuðla að því að styrkja viðnámsþrótt samfélaga og gera einstaklingum kleift að taka virkan þátt í viðbúnaði og viðbrögðum vegna hamfara.

LETTLAND

Í Lettlandi er lögð rík áhersla á mikilvægi fræðslu um hamfarir og hæfni til að bregðast við neyðarástandi fyrir alla borgara. Samkvæmt 23. grein 7. kafla í lögum um almannavarnir og hamfarastjórnun (e. the Law of Civil Protection and Disaster Management) skulu allir íbúar hafa aðgang að upplýsingum á þessu sviði (Latvian Parliament, 2022). Reglugerð nr. 716 kveður einnig á um að kennsla í almannavörnum skuli vera skyldubundin og samþætt í námskrám grunn-, háskóla og verknámsstofnana (Cabinet of Ministers of Latvia, 2022).

Meginákvæði reglugerðar nr. 716 fela í sér:

- Samþættingu námsefnis um almannavarnir og hamfarastjórnun í námskrá grunnskóla í gegnum námsgreinina *Öryggi mannkyns* (e. Human safety), sem kennd er í 3., 6., 9. og 12. bekk.

- Skyldu til að kenna námskeiðið *Almannavarnir* (e. Civil Protection) í öllum framhaldsskólum.
- Skyldu fyrir þjálfun og fræðslu í almannavörnum fyrir einstaklinga sem starfa á áhættusömum vinnustöðum, þar á meðal stöðum þar sem til staðar eru neyðar- og varnaáætlanir.

Þjálfun innan framhaldsskólakerfisins er tiltölulega vel skipulögð, þar sem lágmarksviðmið fyrir hvert námskeið er 1,5 ECTS einingar. Þetta skipulag gerir háskólum og framhaldsskólum kleift að veita frekari úrræði til árangursríkrar fræðslu. Hins vegar eru áhyggjur uppi um gæði þess fræðsluefnis sem er aðgengilegt innan Lettlands (Latvian Rescue and Emergency Services, 2023).

Eitt mikilvægasta fræðsluefnið er bæklingurinn *What to Do in Case of a Crisis*, sem var þróaður af Varnarmálaráðuneytinu í samvinnu við önnur samtök. Bæklingurinn byggir á leiðbeiningum sem fyrst voru gefnar út árið 2019 og uppfærðar árið 2024, og er hann ætlaður til að styðja viðbúnað almennings gagnvart hugsanlegum neyðaraðstæðum.

Að auki hafa verið þróuð yfirgripsmikil fræðsluefni fyrir háskólastofnanir, almannavarnanefndir sveitarfélaga og aðra viðeigandi aðila í gegnum verkefnið *Track1*, sem er fjármagnað af Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins (European Commission, 2022). Þessi fræðsluefni miða að því að efla verklega þjálfun og auka vitund almennings um öryggismál.

SPÁNN

Á Spáni eru í boði ýmis fræðsluverkefni, námskeið og fræðsluefni fyrir kennara og nemendur í starfs- og verkmenntun. Markmið þessara aðgerða er að efla vitund um hamfarir og þjálfá fólk í forvörnum og viðbrögðum við neyðartilvikum.

Fjöldmörg námskeið í neyðarviðbrögðum og skyndihjálp hafa verið innleidd í landinu, og býður spænski Rauði krossinn upp á eitt umfangsmesta námskeiðið. Sérhæfð skyndihjálparnámskeið þjálfa borgara og sjálfboðaliða í neyðarviðbrögðum, þar sem fjallað er um mat á ástandi slasaðra, endurlífgunaraðferðir og notkun hjartastuðtækja, svo dæmi séu tekin.

Almannavarnaskóli ríkisins (e. The National Civil Protection School) veitir þar að auki sérhæfða þjálfun fyrir fagfólk og sjálfboðaliða í neyðarstjórnun, hamfaraáætlunum og gagnreyndum aðgerðaráætlunum. Markmið hans er að undirbúa bæði almenning og neyðarteymi til að bregðast markvisst við náttúruhamförum og slysum.

Auk þess er til staðar á Spáni stafrænn þjálfunarvettvangur um neyðartilvik (AEMET), sem býður einnig upp á námskeið sem fjalla um viðbrögð við öfgaveðri og áhættuminnkun vegna hamfara. Þessi námskeið gera þátttakendum kleift að túlka veðurviðvaranir og taka réttar ákvarðanir í neyðaraðstæðum.

Auk þess þróa sum sveitarfélög eigin forvarnaráætlanir. Í Monzón hafa borgaryfirvöld og aðalskrifstofa lýðheilsamála í Aragón-héraði sett af stað forvarnarverkefnið *Juega, Vive* (í. leikur og líf) sem ætlað er ungmennum á aldrinum 13 til 18 ára. Verkefnið stuðlar að heilbrigðum lífsstíl með íþróttaiðkun og styrkir viðnámsþrótt í erfiðum aðstæðum, meðal annars með því að vinna gegn fíkn og áhættuhegðun. Í Cartagena hefur starfsmenntaskólinn CIFP Hespérides einnig hafið samstarf við slökkvilið bæjarins, þar sem nemendur fá starfsþjálfun og taka þátt í daglegu starfi viðbragðsaðila, sem veitir þeim beint aðgengi að starfsvettvangi þeirra og reynslu.

TYRKLAND

Í Tyrklandi eru í boði ýmis fræðsluúrræði til að auka vitund um hamfarir og efla hæfni til viðbragða, bæði fyrir nemendur í verkmenntun, almenning og innflytjendur eða einstaklinga af erlendum uppruna:

Samstarf AFAD og Menntamálaráðuneytisins: Fræðsla um hamfaravitund og æfingar eru skipulagðar í verkmenntaskólum. Meðal viðfangsefna eru grunnatriði í hamfaravitund, slökkvibúnaður, skyndihjálp og björgunartækni.

Fræðsla AFAD um hamfaravitund: Ókeypis námskeið eru í boði fyrir almenning, þar á meðal innflytjendur. Þau fjalla um undirbúning fyrir hamfarir, viðbrögð á meðan á þeim stendur og aðgerðir í kjölfar þeirra.

Fræðsluverkefni á vegum sveitarfélaga: Sveitarfélög, sérstaklega á svæðum þar sem jarðskjálftahætta er mikil, skipuleggja fræðslu um hamfarir fyrir íbúa, þar með talið innflytjendur.

Háskólanám og skirteinisnámskeið: Ýmsar menntastofnanir, eins og t.d. Boğaziçi-háskólinn, bjóða upp á skirteinisnámskeið í hamfarastjórnun fyrir bæði nemendur og fagfólk.

Stafræn námsumhverfi: „Hamfaraháskóli“ (e. disaster academy) AFAD býður upp á netnámskeið fyrir fjölbreyttan hóp þátttakenda, þar sem fjallað er um fræðslu um hamfaraáhættu og grunnfærni sem nýtist við neyðartilvik.

Hamfarafræðsla fyrir innflytjendur: Sérstök fræðslunámskeið um viðbúnað vegna hamfara eru haldin fyrir innflytjendur sem búa í Tyrklandi, með það að markmiði að efla viðbúnað þeirra gagnvart neyðaraðstæðum.

Fræðslutækifæri fyrir útlagasamfélög: Námskeið í hamfaravitund og viðbúnaði eru einnig veitt fyrir tyrkneska ríkisborgara búsetta erlendis og aðra útlagahópa.

Þessi tækifæri til fræðslu eru í boði í ýmsum formum, þar á meðal staðbundnum námskeiðum, netnámskeiðum, málþingum og með vottuðum námsleiðum. Markmið þeirra er að undirbúa þátttakendur fyrir neyðaraðstæður og veita þeim nauðsynlega hæfni til að bregðast við á áhrifaríkan hátt.

ÍSLAND

Á Íslandi er framboð á fræðslu á sviði hamfara- og almannavarna óbeint stutt með áframhaldandi umbótum á verknámi og námi fullorðinna. Í kjölfar útgáfu Hvítbókar um umbætur í menntakerfinu árið 2014 hóf Mennta- og barnamálaráðuneytið, í samvinnu við Samtök iðnaðarins og Samband íslenskra sveitarfélaga, vinnu við stefnumarkandi rammaáætlun til að efla gæði og aðgengi að verkmenntun. Markmið umbótanna er að gera verknám sýnilegra og meira aðlaðandi, bæta aðgengi að verknámsplássum, auka ráðgjafabjónustu og tryggja meiri sveigjanleika fyrir nemendur sem búa á landsbyggðinni. Þótt fræðsla tengd hamförum og neyðarviðbúnaði hafi ekki enn verið innleidd í kerfisbundið verknám, hefur þetta umbótaumhverfi skapað grundvöll fyrir fræðslu sem tengist m.a. öryggi á vinnustað, neyðarviðbúnaði og sjálfbærni. Slík fræðsla er sérstaklega mikilvæg í atvinnugreinum á borð við byggingariðnað, heilbrigðisþjónustu og ferðaþjónustu.

Að auki bjóða sumir háskólar á Íslandi, þar á meðal Háskóli Íslands og Háskólinn í Reykjavík, upp á námskeið og rannsóknarverkefni á sviði umhverfisvísinda, lýðheilsu og krísustjórnunar tengdri loftslagsbreytingum, sem stuðla að eflingu þekkingar og hæfni á sviði hamfarabekkingar á landsvísi. Fræðslumiðstöðvar víðs vegar um landið bjóða einnig upp á markvissa fræðslu fyrir fullorðna, einkum í dreifbýli, þar sem áhersla er lögð á sjálfbæra þróun og aðferðir til að efla samfélagslega seiglu í samræmi við markmið almannavarna.

KÝPUR

Á Kýpur eru fræðslutækifæri á sviði viðbúnaðar og samfélagslegrar seiglu meðal annars í boði hjá Mannauðsþróunarstofnun Kypur (e. the Human Resource Development Authority), sem býður upp á vinnustofur og vottaða þjálfun í hamfaraviðbúnaði, sjálfbærni og viðbragðsferlum við neyðartilvikum. Framleiðnimiðstöð Kypur (e. The Cyprus Productivity Centre) styður við nám fullorðinna með áherslu á umhverfismál, sérstaklega fyrir eldri starfsmenn. Opinberir háskólar á borð við Háskóla Kypur og Evrópska háskólans á Kypur samþætta einnig námsefni tengt hamförum í nám á sviði lýðheilsu, umhverfisvísinda og verkfræði.

ÚKRAÍNA

Frá árinu 2022 hefur fjölbreytt úrval námsleiða og fræðslutaka verið sett á laggirnar í Úkraínu, sem leggja mörg hver áherslu á fræðslu um hamfarir og hæfni til að bregðast við neyðarástandi. Þessi verkefni beinast meðal annars að nemendum í verkmenntun, almenningi, innflytjendum og útlagasamfélögum. Eitt af áhugaverðustu verkefnum felur í sér þjálfun í seiglu sem fagfólk veitir kennurum, þar á meðal þeim sem starfa í verkmenntun, með það að markmiði að efla getu þeirra til að styðja nemendur á neyðartímum. Þessar aðgerðir hafa skilað því að kennarar eru betur í stakk búnir til að takast á við neyðarástand og styðja við velferð nemenda í erfiðum aðstæðum, samkvæmt mati hjálparsamtakanna Natan Relief.

Annað mikilvægt verkefni er *Leiðtoganámskeið á krepputímum* (e. Crisis Leadership Program) sem veitir þjálfun í leiðtogahæfni fyrir fyrsta viðbragðsfólk, þar á meðal þá sem starfa innan verkmenntastofnana. Samkvæmt gögnum frá *Centre for Humanitarian Leadership* hefur þetta nám verulega eflt leiðtogafærni þátttakenda og stuðlað að markvissari viðbrögðum í áfallstjórnun.

Í júní 2024 var einnig haldið sérhæft verksmiðjunámskeið sem hafði það markmið að efla samningahæfni hjálparstarfsfólks sem kemur að viðbrögðum við hamförum. Að sögn *Centre for Collective Humanitarian Negotiation* (CCHN) töldu þátttakendur sig hafa aukið færni sína í að beita samningatækni við aðstæður sem krefjast skjótra og árangursríkra viðbragða.

Einnig voru haldin námskeið í geðheilbrigði og andlegri heilsu fyrir fagfólk, þar á meðal kennara og félagsráðgjafa. Markmið þessara námskeiða var að veita þeim nauðsynlega færni til að veita geðrænan stuðning á neyðartímum, sem hefur verulega aukið getu þeirra til að bregðast við geðheilbrigðisþörfum í miðri krísu, eins og fram kemur í mati frá INARA.

Árið 2023 voru haldnar verksmiðjur sem lögðu áherslu á aðferðir til að draga úr áhættu vegna hamfara, sérstaklega ætlaðar nemendum í verkmenntun og almenningi. Með hliðsjón gagna frá Humanitarian Leadership Academy lýstu þátttakendur yfir aukinni meðvitund og betri undirbúningi gagnvart mögulegum hamförum.

Þjálfunarnámskeið í viðbúnaði við hamförum, byggð á þátttöku samfélagsins, voru einnig framkvæmd til að efla viðnámsþrótt samfélaga með fræðslu. Þessi þjálfun náði til íbúa á svæðinu, þar á meðal innflytjenda og fólks af erlendum uppruna. Samkvæmt gögnum frá Alþjóðamiðstöðinni fyrir stefnumótun í málefnum fólksflutninga (ICMPD) sýndi þessi aðgerð fram á styrkingu samfélagsnets og bættu viðbragðsgetu samfélagsins í heild gagnvart hamförum.

Í apríl 2024 voru haldnar verksmiðjur sem fjölluðu um umhverfistjón af völdum stríðsátaka, með sérstakri áherslu á þróun viðeigandi viðbragðsáætlana við slíkum hamförum. Samkvæmt niðurstöðum frá gögnum úkraínsku vísindaakadémiunnar (e. National Academies) greindu þátttakendur frá dýpri skilningi á umhverfisáskorunum og viðeigandi viðbragðsleiðum.

Ennfremur hafa ýmis verkefni, sem miða að því að virkja úkraínska ríkisborgara utan landssteinanna í viðbrögðum við hamförum sýnt fram á bættu samvinnu milli þessara utanlandssamfélaga og innlendra aðgerðaáætlana í hamfaraaðstoð, samkvæmt gögnum frá stofnuninni um stefnumótun í innflytjendamálum (e. Migration Policy Institute).

KAFLI 4: GREINING OG ÚTTEKT Á RANGFÆRSLUM OG MÝTUM

Í stafrænum heimi nútímans geta rangfærslur og mýtur varðandi viðbúnað vegna hamfara skapað verulegar hindranir fyrir fullnægjandi fræðslu og árangursríkar viðbragðsáætlanir samfélaga. Það er afar mikilvægt að uppræta slíkan misskilning til að auka öryggi almennings og efla viðnámsþrótt. Ýmsir samstarfsaðilar hafa greint frá algengum mýtum og rangfærslum í sínum heimshlutum og bent á þá áhættu sem slíkar ranghugmyndir geta haft í för með sér fyrir viðbúnað samfélaga. Greining á þeim mýtum sem komu fram í samstarfslöndunum undirstrikar brýna þörf á að sporna gegn rangfærslum og auka vitund og viðbragðsgetu almennings í ljósi yfirvofandi hamfara.

Mörg ríki, þar á meðal Úkraína, Ísland, Lettland, Tyrkland, Kýpur og Spánn, hafa greint frá algengum mýtum sem torvelda raunhæfan undirbúning fyrir hamfarir. Slíkar mýtur geta dregið verulega úr áhrifaríkri fræðslu og samhæfðum viðbrögðum samfélaga og þar með ógnað almannaoöryggi og minnkað viðnámsþrótt þeirra. Eftirfarandi greining varpar ljósi á útbreiddan misskilning sem kemur fram í þessum samstarfslöndum:

Örlagahyggja og hugmyndir um óumflýjanleika farsóttu

Í Úkraínu hafa t.d. sprottið fram ýmis viðhorf sem telja farsóttir í kjölfar hamfara vera óumflýjanlegar, en þessi viðhorfa ýta undir örlagahyggju og draga úr hvatningu til aðgerða og undirbúnings viðnáms. Á sama hátt má finna rangfærslur í Lettlandi sem gefa til kynna að mikilfenglegar hamfarir séu sjaldgæfar, sem draga úr gerð viðbúnaðaráætlana og stuðla að auknu aðgerðaleysi meðal almennings.

Tortryggni gagnvart hjálparsamtökum

Í Úkraínu hafa ásakanir á hendur stofnanna eins og Alþjóðaráði Rauða krossins (ICRC), meðal annars um þvingaðar brottflutningar fólks, vakið vantraust og torveldað mikilvæga samvinnu í hamfaraviðbrögðum. Svipuð rangfærslumynstur má finna á Kýpur, þar sem fullyrðingar um tafir á viðbrögðum við gróðureldum hafa grafið undan trausti almennings á yfirvöldum.

Afneitun loftslagsbreytinga og samsæriskenningar

Í Lettlandi má finna ýmsar ranghugmyndir sem halda því fram að loftslagsbreytingar og náttúruhamfarir séu samsæri stjórnsvalda, þar sem „efnaský“ (e. chemtrails) eru notuð sem fölsk vísindaleg skýring á umhverfisbreytingum. Slík trú viðheldur hugsunarhætti sem getur grafið undan getu samfélaga til að skipuleggja sig og búa sig undir hamfarir á ábyrgan hátt.

Ranghugmyndir um öryggi á meðan á hamförum stendur

Að auki eru viðvarandi ranghugmyndir um öryggi á meðan hamförum stendur til staðar víða um

heim. Til dæmis telja margir að það sé öruggast að standa í dyragætt á meðan jarðskjálfti gengur yfir, þótt sérfræðingar mæli frekar með því að leita skjóls undir traustu borði. Á Tyrklandi má t.d. finna sambærilegar rangfærslur um aðstæður sem eiga sér stað við jarðskjálfta, sem gefa til kynna að skortur sé á skilningi á árangursríkum öryggisráðstöfunum.

Á Íslandi eru til staðar algengar ranghugmyndir um hvernig eigi að bregðast við jarðskjálftum og eldgosum. Útbreidd myta er sú að Ísland sé stöðugt á barmi stórfellds eldgoss. Þótt landið búi við reglulega eldvirkni vegna legu sinnar á mið-Atlantshafshryggnum eru flest eldgosin, líkt og gosin við Fagradalsfjall á árunum 2021 til 2024, staðbundin og vel vöktuð af sérfræðingum. Önnur algeng ranghugmynd er að hver einasti jarðskjálfti boði yfirvofandi eldgos, en í raun eru flestir þeirra eðlilegur hluti af landreki.

Trú á fyrirsjáanleika og stjórn aðstæðna

Rangfærslur geta leitt til þess að margir telja að hægt sé að spá nákvæmlega fyrir um hamfarir eins og jarðskjálfta, eða að litlir jarðskjálftar dragi úr hættu á stærri skjálftum. Slík sýn dregur úr virkum undirbúningi þar sem einstaklingar treysta á fyrirframgefna spár frekar en að grípa til fyrirbyggjandi aðgerða.

Almenningsálit og rétt þjálfun viðbrögð í neyðartilvikum

Gögn úr könnunum sem framkvæmdar voru á Kýpur gefa til kynna að þótt sumir íbúar telji sig vita hvernig eigi að bregðast við í neyðartilvikum, þá reiða flestir sig á innsæi fremur en formlegar leiðbeiningar frá yfirvöldum. Þetta dregur fram verulega skort á fræðslu um hamfarir í mörgum samstarfslöndum og undirstrikar mikilvægi skipulagðra þjálfunarverkefna.

Villandi leiðbeiningar um viðbrögð og aðgerðir í neyð

Mýtur sem snúast að réttum viðbrögðum í hamförum geta leitt til hættulegra aðstæðna. Villandi upplýsingar, eins og að það sé öruggt að opna glugga í fávíðri eða að aka á götum þegar orðið hefur flóð, eru dæmi um aðstæður sem geta ógnað lífi fólks, einungis vegna þess að þær byggja á röngum upplýsingum.

Ábyrgð í tengslum við viðbúnað

Ríkjandi viðhorf í mörgum samstarfslöndum þessa verkefnis gengur út á að aðeins yfirvöld beri ábyrgð á undirbúningi fyrir hamfarir. Í raun skiptir þó viðbúnaður einstaklinga og samfélaga ekki minna máli, þar sem hann eykur samstöðu og styrkir heildarviðbragðsgetu samfélagsins. Þessi miskilningur dregur úr sameiginlegri seiglu og stuðlar að of mikilli aðstoðarþörf frá viðbragðsaðilum í stað þess að efla sjálfbærni og sjálfshjálp.

KAFLI 5: GREINING Á LÖGGJÖF OG STEFNUMÓTUN

Á undanförunum árum hefur samþætting neyðarviðbúnaðar í lög og stefnumótun orðið lykilatriði í því að efla þol og viðnámsþrótt innan Evrópusambandsins. Sambandið leggur sérstaka áherslu á að viðbúnaður verði samfinn allri stefnumótun og framkvæmd, með það að markmiði að efla öryggi og bæta undirbúning innan mismunandi laga- og reglugerðarramma. Ný stefna, ný lög og nýjar reglugerðir gegna mikilvægu hlutverki í að skilgreina ábyrgð einstaklinga og stofnana í tengslum við viðbúnað og viðbrögð við hamförum. Í þessum hluta verður farið yfir helstu áætlanir og reglugerðir í hverju samstarfslandi, með áherslu á þau hlutverk sem meðlimum samfélagsins eru falin til að efla hagnýtan viðbúnað og þol samfélaga gegn áföllum.

Þótt mikilvægi samræmdra aðgerða og fylgni við tilskipanir Evrópusambandsins, svo sem tilskipanirnar um viðnámsþol mikilvægra innviða (CER) og net- og upplýsingakerfi (NIS2), skipti miklu máli, mun þessi kafli fyrst og fremst beina sjónum að greiningu á innlendum löggjöfum og stefnum.

LETTLAND

Almannavarnakerfið í Lettlandi er grundvallarþáttur í þjóðaröryggisáætlun landsins. Það samhfir á skilvirkan hátt úrræði og getu borgaralegra og hernaðartengdra yfirvalda og myndar þannig heildstæða þjóðarvarnarstefnu. Þjóðaröryggi er tryggt með sameiginlegu átaki ríkisins og samfélagsins og felst í því að vernda sjálfstæði þjóðarinnar, stjórnskipulega heild og stöðugleika (National Security Law, 2022). Almannavarnir ná til margvíslegra aðgerða, skipulagslegra, verkfræðilegra, fjárhagslegra, fræðslutengdra og vísindalegra, sem miða að því að vernda fólk, umhverfi og eignir þegar hamfarir eða yfirvofandi hætta steðjar að.

Meginlagarammi almannavarna í Lettlandi eru lögin um almannavarnir og hamfarastjórnun, sem tóku gildi þann 1. október árið 2016. Lögin hafa þó verið töluvert uppfærð síðan þá, en síðast voru þau endurskoðuð þann 30. júní 2023. Lögin skilgreina hlutverk og ábyrgð ólíkra aðila innan kerfis almannavarna og hamfarastjórnunar og stuðla þannig að aukinni skilvirkni öryggisráðstafana, sem hafa það markmið að vernda einstaklinga og umhverfið.

Stjórnskipulag almannavarna í Lettlandi er framkvæmt á þremur stigum: á landsvísu, á sveitarstjórnarstigi og samfélagsstigi:

- Á landsvísu hefur forsætisráðherra yfirlýsing með stefnumótun í almannavörnum. Fjöldi ráðuneyta og ríkisstofnana starfar saman að því að hrinda stefnum í framkvæmd á skilvirkan hátt. Mikilvægur þáttur í þessari uppbyggingu er Viðbragðsstjórnarráðið (e. Crisis Management Council) sem samhfir aðgerðir í neyðartilvikum. Ráðinu til stuðnings starfar skrifstofa Viðbragðsstjórnarinnar (e. the Crisis Management Council Secretariat), sem ber ábyrgð á skipulagi og allri stjórnsýslu í kringum neyðartilvik. Slökkvilið og björgunarsveit ríkisins (e. The State Fire and Rescue Service) annast slökkvi- og björgunaraðgerðir, en Aðgerðastjórnstöð almannavarna (e. Operational Control Centre of Civil Protection) sér um daglegan rekstur sem snúa að viðbrögðum í hamförum.
- Á sveitastjórnarstiginu ber stjórn sveitarfélaga ábyrgð á að skipuleggja og undirbúa áætlanir um almannavarnir sem miða að þörfum og aðstæðum þeirra nærumhverfis. Þau starfa í samstarfi við Almannavarnanefnd samstarfssvæða sveitarfélaga (e. the Civil Protection Commission for Local Government Cooperation Territory) til að tryggja skilvirka framkvæmd. Slökkvilið og björgunarsveit ríkisins veitir einnig mikilvæga neyðarþjónustu til sveitarfélaga og annast stjórnun viðbragða á svæðinu.
- Á samfélagsstiginu bera opinberar staðbundnar stofnanir ábyrgð á framkvæmd áætlana um almannavarnir sem settar hafa verið á hærri stjórnsýslustigum. Hver bæjarstjórn skipar sérstakan björgunarstjóra, sem stýrir viðbrögðum við hamförum. Staðbundin viðbragðsþjónusta, samfélagssamtök og frjáls félagasamtök vinna saman að því að efla viðbúnað samfélagsins, einkum í alvarlegum neyðartilvikum, og vinna oft í samstarfi við varnarlið á vegum ríkisins.

Slökkvilið og björgunarsveitir ríkisins þróa heildstæða ríkisáætlun um almannavarnir í samráði við aðrar stofnanir. Dómsmálaráðuneytið metur árlega framkvæmd áætlunarinnar og skilar upplýsingaskýrslu til ríkisstjórnarinnar fyrir 1. maí ár hvert. Ef þörf er á undirbýr ráðuneytið breytingar á áætluninni.

Helstu þættir ríkisáætlunar um almannavarnir eru meðal annars:

- Skilgreindar ógnir
- Áhættumat
- Samhæfingarkerfi
- Innlend viðvörðunarkerfi og virkni þeirra
- Upplýsingamiðlun og samskipti í krísum
- Samstarfsvettvangar um alþjóðlega- og mannúðaraðstoð
- Rýmingaráætlanir fyrir lettneska ríkisborgara erlendis
- Viðbragðsferlar við hernaðarárásum og neyðarástandi
- Skipulag stjórnkerfis í neyðartilfellum
- Fyrirhugaðar æfingar í almannavörnum

Sveitarstjórnir skulu samþykkja sínar áætlanir um almannavarnir að minnsta kosti fjórða hvert ár, og almannavarnarnefnd viðkomandi sveitarfélags hefur heimild til að leggja til nauðsynlegar breytingar á þessum áætlunum. Eigendum svokallaðra áhættumikilla mannvirkja ber sömuleiðis að samþykkja sínar almannavarnaáætlanir á fjögurra ára fresti (Civil Protection and Disaster Management Law, 2023).

Ríkið og sveitarstjórnir bera ábyrgð á skipulagningu þjálfunar og æfinga á sviði almannavarna. Lögaðilum er heimilt að samhæfa þverstofnanalegar æfingar þar sem margvíslegar opinberar stofnanir koma að. Slík markviss þjálfun og skipulagning eru lykilatriði í því að efla viðbúnað gagnvart hamförum og tryggja samræmt viðbragð í neyðartilvikum (Civil Protection Exercises and Public Awareness, 2025). Æfingunum er skipt í flokka eftir stjórnsýslustigum á eftirfarandi hátt

- Æfingar á einstökum svæðum eða viðkvæðum stöðum fara fram á þriggja ára fresti.
- Æfingar á vegum sveitarfélga fara fram á fjögurra ára fresti.
- Æfingar á landsvísi fara einnig fram á fjögurra ára fresti.
- Æfingar á alþjóðavísu prófa að lokum samvinnu og samhæfni milil ólíkra viðbragðsaðila og kerfa.

SPÁNN

Á Spáni er viðbúnaður vegna hamfara studdur af traustum lagaramma sem leggur grunn að áhættuvörnum, stjórnun og mótvægisáðgerðum.

Í fyrsta lagi ber að nefna að fræðsla um hamfaraáhættu á Spáni byggir fyrst og fremst á heildstæðri löggjöf. Sérstaklega má nefna lög nr. 17/2015 um almannavarnir, sem leggja grunn að forvörnum og viðbragðsáætlunum við neyðarástandi á Spáni (Boletín Oficial del Estado, 2015). Þótt þessi löggjöf beinist ekki sérstaklega að verknámi, leggur hún mikilvægan grunn að innleiðingu hamfarafræðslu í menntakerfið. Á sama hátt má nefna stefnuáætlun ríkisalmannavarnakerfis frá árinu 2019, sem greinir helstu ógnir og áhættur í landinu og setur fram leiðbeiningar um hvernig bregðast eigi við þeim. Þá felur einnig áætlun ríkisins um aðlögun að loftslagsbreytingum (PNACC) í sér að áhættuminnkun vegna hamfara verði samþætt stefnu og framkvæmd menntamála (Ministry for Ecological Transition, 2021).

Þegar einblínt er sérstaklega á menntasviðið má nefna að lög nr. 3/2020 (LOMLOE) leggja sérstaka áherslu á umhverfisfræðslu og sjálfbærni og hvetja til þess að færni í hamfaraforvörnum verði tekin upp sem hluti af námi (Official State Gazette, 2020). Auk þess kveður tilskipun konungs nr. 157/2022 á um að öryggis- og áhættuforvarnir skuli vera hluti af námsefni í framhaldsskólum og verkmenntunarstofnunum.

Lög nr. 17/2015, frá 9. júlí, um landskerfi almannavarna eru grundvallarstoð við reglugerð um neyðarstjórnun á Spáni. Þessi löggjöf skilgreinir ábyrgð opinberra stjórnvalda og setur fram meginreglur um forvarnir, áætlanagerð og viðbrögð vegna hamfara (Boletín Oficial del Estado, 2015). Þótt lögin beinist ekki sérstaklega að verknámi, býður heildstæð nálgun þeirra upp á að þjálfun í viðbúnaði við hamförum verði samþætt á mismunandi menntastigum.

Eins og fyrr segir leggja lög nr. 3/2020 (LOMLOE) áherslu á mikilvægi umhverfisfræðslu og sjálfbærni í menntakerfinu og hvetja til þess að færni sem tengist forvörnum gegn hamförum verði samþætt í námskrá. Þau undirstrika einnig nauðsyn þess að innleiða fræðslu um öryggi, áhættustjórnun og loftslagsbreytingar í námskrár skóla (Boletín Oficial del Estado, 2020). Að auki kveður konungleg tilskipun nr. 157/2022 á um að fræðsla í öryggis- og áhættuförvörnum sé skyldubundin í framhaldsskólum, þar með talið í verknámi. Með þessari reglugerð er tryggt að nemendur tileinki sér grunnþekkingu til að geta brugðist örugglega og skilvirkt við neyðaraðstæður.

TYRKLAND

Tyrkland hefur komið á fót yfirgripsmiklum lagaramma um hamfarastjórnun sem samanstendur af lykillögum og reglugerðum sem ætlað er að tryggja skilvirkan viðbúnað, viðbrögð og endurreisn eftir hamfarir.

Eitt af grundvallarlögum á þessu sviði eru lög nr. 5902, sem skilgreina skipulag og hlutverk Ríkisstofnunar um hamfara- og neyðarstjórnun (AFAD). Lögin setja fram mikilvæga ábyrgð AFAD í að samræma viðbrögð við hamförum á landsvísi.

Að auki fjalla lög nr. 7269, sem upphaflega voru samþykkt árið 1959, um þau úrræði og þær aðgerðir sem grípa skal til þegar hamfarir hafa áhrif á daglegt líf almennings. Þessi löggjöf leggur áherslu á forvarnir gegn hamförum og áhættuminnkun, auk þess að tryggja almenningi aðstoð í kjölfar hamfara.

Önnur mikilvæg löggjöf á þessu sviði eru lög nr. 6306, sem fjalla um endurnýjun svæða, sem skilgreind eru sem hættusvæði, í kjölfar náttúruhamfara. Þau lög leggja áherslu á umbreytingu borga og endurnýjun bygginga sem eru viðkvæmar fyrir hamförum, og sýna þannig fram á fyrirbyggjandi nálgun við að minnka áhættu í þéttbýli.

Ennfremur gegna sveitastjórnir lykilhlutverki í hamfarastjórnun, eins og kveðið er á um í lögum nr. 5216 um sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu og lögum nr. 5393 um sveitarfélög. Þessi lög skilgreina ábyrgð sveitarfélaga á að hrinda hamfarastjórnun í framkvæmd innan eigin lögsögu.

Til að auðvelda viðbrögð hafa þá einnig verið settar á laggirnar ýmsar áætlanir á lands- og héraðsstigi. Tyrkneska viðbragðsáætlunin (TAMP) er löggjafarrammi sem tryggir samhæfingu á landsvísi fyrir, meðan á og eftir að á hamförum stendur. TAMP er fylgt eftir af héraðsbundnum viðbragðsáætlunum, sem stilla aðgerðir hvers héraðs saman við landsáætlunina og útfæra ítarlegar aðferðir við hamfarastjórnun á staðnum. Að auki miða héraðsbundnar áhættuminnkunaráætlanir (IRAP) að því að greina hættur á héraðsstigi og setja fram fyrirbyggjandi ráðstafanir til að draga úr þeim.

Regluverk Tyrklands nær einnig til neyðarástands og borgaralegs öryggis með fjölbreyttum reglugerðum. Reglugerð um stjórnun hamfara og neyðarástands skilgreinir verkferla sem fylgja skal við slíkar aðstæður og tryggir þannig kerfisbundin viðbrögð. Jarðskjálftareglugerð fyrir mannvirki í Tyrklandi (2018) kveður á um tæknilegar kröfur sem nauðsynlegar eru til að tryggja byggingaöryggi gagnvart jarðskjálftum.

Að auki gerir reglugerð um neyðarviðbúnað á vinnustöðum ráð fyrir að atvinnurekendur undirbúi neyðaráætlanir til að tryggja öryggi starfsmanna. Þá gildir reglugerð um öryggisráðstafanir vegna hættulegra efna og iðnaðarslysa um viðbragðsferla í efna- og iðnaðarfyrirtækjum þar sem hættuleg efni eru til staðar.

ÍSLAND

Á Íslandi er neyðar- og almannavarnþjónusta byggð á öflugu kerfi lagabálka og stofnana sem leggja áherslu á viðbúnað, áhættumat og samhæfð viðbrögð. Meginstoð þessa kerfis eru lög um almannavarnir nr. 82/2008, sem kveða á um stofnun deildar almannavarna og neyðarstjórnunar innan embætti ríkisslögreglustjórna og skilgreina þannig ábyrgð ríkis, svæða og sveitarfélaga. Samkvæmt lögunum ber að framkvæma reglulegt áhættumat með hliðsjón af tilteknum hættum og útbúa viðbragðsáætlanir bæði á landsvísi og hjá sveitarfélögum. Sveitarstjórnarlögin styðja enn frekar við hlutverk sveitarfélaga með því að skylda þau til að þróa eigin neyðaráætlanir sem samræmast stefnu og viðbragðsáætlunum ríkisins.

Almannavarnadeild ríkisslögreglustjóra starfar undir embætti ríkisslögreglustjóra og gegnir hlutverki miðlægs samhæfingaraðila í neyðartilvikum. Deildin beitir fjölhættunálgun og vinnur náið með vísindastofnunum á borð við Veðurstofu Íslands og Háskóla Íslands. Með þessu samstarfi rekur deildin viðvörðunarkerfi, samhæfir aðgerðir milli stofnana og tryggir skýra upplýsingamiðlun til almennings á meðan á krísu stendur.

Reynt hefur verið á almannavarnastefnu Íslands margoft, þar á meðal meðan á eldgosum stendur og við aðra alvarlega veðuratburði. Í framkvæmd eru notuð úrræði á borð við rauntímaviðvaranir í gegnum farsímaforrit og fjölmiðla, samhæfðar rýmingaraðgerðir undir stjórn viðbragðsaðila og opinber tryggingakerfi sem styðja við þá sem verða fyrir eignatjóni eða missa heimili sitt.

Þrátt fyrir styrkleika þessa kerfis eru enn áskoranir til staðar. Víða þarf að uppfæra viðbragðsáætlanir sveitarfélaga oftar, sérstaklega í minni eða afskekktari byggðum. Einnig er þörf á að efla þátttöku almennings með reglulegum æfingum í viðbúnaði og bæta innviði á landsbyggðinni, þar sem aðgengi og viðbragðsgeta neyðarþjónusta getur verið takmörkuð.

KÝPUR

Lög um borgaraleg varnarmál á Kýpur (nýjustu breytingar frá árinu 1996) mynda lagagrundvöll fyrir starfsemi á sviði almannavarna. Mikilvæg hlutverk samkvæmt lögunum fela í sér samhæfingu brottflutnings fólks í neyðartilfellum, viðvaranir til almennings og þjálfun viðbragðsaðila. Í neyðaráætlunum landsins er lögð áhersla á áhættuminnkun og öryggi almennings. Lögin kveða einnig á um æfingar og viðbúnað í opinberum stofnunum, en skortir sértækar aðgerðir um samþættingu verknáms.

Kýpur tekur einnig þátt í almannavarnakerfi Evrópusambandsins (e. EU Civil Protection Mechanism) og samhæfir landsáætlanir sínar við alþjóðlega ramma eins og Sendai rammaáætlunina vegna hamfara. Þar er lögð áhersla á fjölþætta nálgun og hvetur hún aðildarríki til að bregðast við náttúruhamförum og tæknilegum og líffræðilegum ógnum með samþættum áhættustjórnunaraðferðum. Neyðaráætlanir Kýpur hafa verið endurskoðaðar á undanförunum árum í takt við þessa þróun og fela nú í sér ákvæði um loftslagsdrifnar hamfarir og aðrar líffræðilegar ógnir. Þessi samhæfing styður við kerfisbundnari og yfirgrípsmeiri nálgun í viðbúnaði og viðnámsþoli samfélaga.

Þrátt fyrir þennan árangur er enn talsverð glufa þegar kemur að því að samþætta þessar stefnumótandi áherslur inn í formlegt starfs- og verknám. Núgildandi löggjöf og viðbúnaðaráætlanir beinast að mestu leyti að opinberum stofnunum, opinberum starfsmönnum og viðbragðsaðilum, en lítið tillit er tekið til verknámsstofnanna, kennara eða nemenda sem hluta af viðbúnaðar- og viðbragðskerfinu. Hér er því tækifæri til að þróa sérsniðin lagaleg og stofnanaleg kerfi sem fella fræðslu um hamfarir og neyðarviðbúnað inn sem lykilþátt í stefnumótun verknáms.

ÚKRAÍNA

Í Úkraínu byggist viðbúnaður við neyðartilfellum og viðbrögð við hamförum á víðtæku lagalegu og reglubundnu kerfi sem skilgreinir hlutverk og ábyrgð ólíkra aðila samfélagsins. Slíkt regluverk stuðlar að samhæfðri og hagnýtri nálgun í almannaoöryggi.

Meginstoð lagaramma Úkraínu á sviði hamfara er Lögbók um almannavarnir (e. Code of Civil Protection of Ukraine), sem var lögfest með lögum nr. 5403-VI þann 31. mars 2023. Þessi lagarammi stýrir samskiptum sem varða verndun einstaklinga, landsvæða, umhverfis og eigna gegn hamfaraástandi. Hann útskýrir valdheimildir stjórnvalda og skilgreinir skyldur borgara og stofnana í undirbúningi og viðbrögðum við hamförum. Forsætisráðherra og ríkisstjórn Úkraínu bera ábyrgð á stofnun ríkisnefndar um tækni- og umhverfisöryggi og neyðarástand (e.t he State Commission on Technogenic and Environmental Safety and Emergencies), sem samhæfir forvarnir og viðbrögð á landsvísu. Borgar- og sveitarstjórnir bera sömuleiðis ábyrgð á að stofna eigin nefndir um almannavarnir, til að tryggja að viðbúnaðarráðstafanir séu aðlagðar að þörfum hvers samfélags. Enn fremur eru allir einstaklingar og lögaðilar skyldugir til þátttöku í verkefnum sem snúa að almannavörnum með því að fylgja öryggisleiðbeiningum og vinna með viðbragðsfólki þegar neyðarástand skapast.

Annað lykilatriði í almannavarnakerfi Úkraínu er reglugerðin um Samræmt ríkiskerfi almannavarna (USCPS), sem sett var með ákvörðun ríkisstjórnar nr. 11, frá 9. janúar 2014. Reglugerðin skilgreinir uppbyggingu USCPS og verklag þess. Miðstýrt ráðuneyti ber ábyrgð á að stofna sérkerfi innan USCPS; undirbúa eigið mann- og búnaðalið til að fyrirbyggja neyðartilvik og bregðast við þeim á skilvirkan hátt. Framkvæmdastjórnir á borgar- og sveitarstjórnarstigi sjá um að skipuleggja og framkvæma aðgerðir almannavarna á sínu svæði, þannig að viðbrögð verði markviss og sniðin að staðbundnum aðstæðum. Fyrirtækjum, stofnunum og öðrum skipulagseiningum er gert að koma á fót innri almannavarnabjónustu og setja upp neyðaráætlanir til að þjálfa starfsfólk í að takast á við neyðartilvik á vettvangi

Lög Úkraínu um bráða læknishjálp, samkvæmt lögum nr. 5081-VI, sem samþykkt voru 5. júlí 2012, kveða á um skipulag og framkvæmd bráðra læknisþjónustu í neyðartilvikum og skilgreina ábyrgð heilbrigðisstarfsmanna og almennings. Bráðþjónustan ber að veita fórnarlömbum hamfara skjóta og faglega lækniþjónustu, þar með talið aðstoð á vettvangi og flutning á heilbrigðisstofnun. Þegnum landsins er skylt að leita tafarlaust lækniáðstoðar og veita réttar og nákvæmar upplýsingar til viðbragðsaðila til að auðvelda árangursríka meðferð.

Lög Úkraínu um tryggingu heilbrigðis- og sóttvarnavelferðar almennings, sem sett voru samkvæmt lögum nr. 4004-XII árið 1994, fjalla um almannheilbrigði í neyðartilvikum og úthluta hlutverkum til mismunandi aðila. Ríkisyfirvöld bera ábyrgð á að innleiða aðgerðir til að koma í veg fyrir útbreiðslu smitsjúkdóma, meðal annars með eftirliti og viðbrögðum. Sveitarstjórnir skulu framkvæma lýðheilsuáðgerðir í sínu umhverfi, svo sem skipulagningu bólusetningaherferða og miðlun heilbrigðisupplýsinga. Vinnuveitendur og menntastofnanir skulu fylgja heilbrigðisreglum, útvega viðeigandi hreinlætisaðstöðu og styðja við rakningu smita þegar faraldur brýst út.

Lög Úkraínu sem fjalla um notkun kjarnorku og geislavernd, sem samþykkt voru með lögum nr. 39/95-VR þann 8. febrúar 1995, fjalla um kjarnorkuöryggi - málefni sem er sérlega brýnt í ljósi sögu Úkraínu á sviði kjarnorkunýtingar. Eftirlitsstofnanir hafa umsjón með kjarnorkustöðvum til að tryggja að þær uppfylli öryggisstaðla og geti brugðist við geislavá. Rekstraraðilum slíkra stöðva ber að viðhalda ströngum öryggisferlum, halda regluleg þjálfunarnámskeið og setja upp viðbragðsáætlanir til að vernda almannaoöryggi. Almenningsi eru veittar upplýsingar um geislavernd og leiðbeint um viðeigandi varnir ef til kjarnorkuneyðar kemur.

Að auki undirstrikar landsáætlunin um framkvæmd öryggisráðsályktunar Sameinuðu þjóðanna nr. 1325 um konur, frið og öryggi (2020–2025) mikilvægi hlutverks kvenna í friðar- og öryggisstarfi sem tengist einnig viðbrögðum við hamförum. Opinberum stofnunum er hvatt til að tryggja þátttöku kvenna í ákvarðanatöku um áhættuminnkun og viðbragðsáætlanir vegna hamfara. Félagasamtök njóta stuðnings við að efla þátttöku kvenna í friðaruppbyggingu og verkefnum sem miða að því að auka þol og viðnámsgetu samfélaga gagnvart hamförum. Þá eru alþjóðlegir samstarfsaðilar hvattir til að taka þátt í verkefnum sem styrkja stöðu kvenna á svæðum sem eru útsett fyrir náttúruvá og þar með stuðla að aukinni samfélagslegri seiglu.

Loks felur viðbragðsáætlun ríkisins við neyðartilvikum, sem sett var með ákvörðun ríkisstjórnarinnar nr. 223 þann 14. mars 2018, í sér samræmdar aðgerðir ríkis og sveitarfélaga í neyðartilvikum. Miðstýrt ríkisvaldið sér um stefnumörkun, úthlutun fjármuna og samhæfingu viðbragða á landsvísi, á meðan sveitarstjórnir framkvæma neyðaraðgerðir, sjá um rýmingar og tryggja öryggi íbúa innan sinna svæða. Neyðarþjónustur sinna framkvæmdum á vettvangi, svo sem leit og björgun, lækniaðstoð og aðgerðum til að draga úr áhrifum hamfara.

KAFLI 6: ÁÆTLANIR FYRIR INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Í samtengdum nútímaheimi er nauðsynlegt að tryggja að fræðsluúrræði og áætlanir um borgaralegt öryggi séu aðgengilegar fyrir útlagasamfélög og innflytjendahópa. Í þessum kafla verður metið hversu vel þessi úrræði mæta þörfum einstaklinga sem búa utan heimalanda sinna. Mikilvæg atriði sem verða tekin til skoðunar eru tungumálaaðgengi og menningarlegt samhengi, sem eru lykilatriði til að skilja hversu vel þessi samfélög geta nálgast og notið góðs af viðbúnaðaráætlunum vegna hamfara. Með því að skoða þessa þætti í samstarfslöndum er markmiðið að greina styrkleika og þau svið sem þarfnast úrbóta þegar kemur að aðgengi fyrir innflytjenda- og útlagasamfélög.

LETTLAND

Eftir að hafa metið aðgengi að fræðsluúrræðum og áætlanir almannaöryggi fyrir útlagasamfélög og innflytjendahópa, hafa komið í ljós verulegir gallar sem geta hamlað getu til viðbúnaðar. Þó að lagarammi fyrir útlagasamfélög og innflytjendahópa sé aðgengilegur á ensku á landsvefnum likumi.lv, eru mörg mikilvæg úrræði enn óaðgengileg fyrir þá sem ekki tala lettnesku.

Þó að sumt fræðsluefni, eins og bæklingurinn *What to Do in Case of a Crisis*, hafi verið þýdd á ensku, eru mörg grundvallarskjöl enn aðeins aðgengileg á lettnesku. Þessi skortur á þýðingum getur skapað alvarlegt vandamál í hamförum, þar sem tímanlegar og réttar upplýsingar eru lykilatriði fyrir skilvirk viðbrögð og öryggi. Til dæmis getur það verið erfitt fyrir þá sem ekki hafa góða kunnáttu í lettnesku að skilja neyðarviðbragðsferla eða ráðstafanir í almannavörnum, sem getur valdið ruglingi og jafnvel lífshættulegum aðstæðum á meðan á krísu stendur.

Vefurinn „112 Latvia“ og samnefnda smáforritið eru einnig hönnuð til að veita mikilvæga aðstoð á neyðarstundum. Þó svo að stjórnvöld styðji þessi úrræði, eru þau aðallega í boði á lettnesku og ensku. Þessi takmörkun getur skapað hindranir fyrir einstaklinga í samfélaginu sem ekki tala þessi tungumál. Viðkvæmir hópar geta staðið frammi fyrir því að hafa ekki nægilegan stuðning eða nægar upplýsingar á mikilvægustu tímum neyðarástands.

Til að bregðast við þessum áskorunum er nauðsynlegt að bæta aðgengi að upplýsingum fyrir alla einstaklinga úr útlagasamfélögum og innflytjendahópum. Þetta er hægt að gera með því að þýða mikilvæg skjöl á mörg tungumál og tryggja menningarlegt samhengi í fræðsluefni um viðbúnað vegna hamfara. Þátttaka samfélaga og ábendingar frá þeim gegna einnig lykilhlutverki í að greina sérstakar þarfir útlagasamfélaga og stuðla að aðgengilegri fræðslu um almannaoðryggi.

Tilraunir til að bæta tungumálaaðgengi og menningarlegt samhengi í fræðsluúrræðum geta styrkt útlagasamfélög og innflytjendahópa, og hjálpa þeim að undirbúa sig betur fyrir neyðartilvik og bregðast skilvirkt við þegar hamfarir eiga sér stað. Þetta aðgengi er lykilatriði í að byggja upp seiglu í samfélaginu, þar sem allir geta nálgast þær upplýsingar sem þeir þurfa til að tryggja öryggi sitt og vellíðan, óháð tungumála- eða menningarlegum bakgrunni.

SPÁNN

Rannsóknir á fræðslu- og upplýsingaaðgengi fyrir innflytjenda- og útlagasamfélög á Spáni undirstrika nokkrar helstu áskoranir landsins á þessu sviði og tillögur til úrbóta. Tungumálhindranir og menningarmunur skapa verulegar hindranir og krefjast aðlagðra námskráa, kennsluefnis og kennsluaðferða (García & Martínez, 2003; Ruiz, 2006).

Laga- og stefnumótandi umgjörð sem snýr að menntun innflytjenda krefst sérstakrar athygli til að tryggja jafnt aðgengi og jöfn tækifæri (Muñoz, 2014). Kennarar þurfa viðeigandi þjálfun til að mæta fjölbreyttum þörfum nemenda af erlendum uppruna og stuðla að fjölmennningarlegri samræðu (Llorent Bedmar, 2013). Mælt er með að samþætta menningarpætti úr upprunallöndum nemenda í námskrár og kennsluefni til að efla sjálfstraust þeirra og bæta námsárangur (Llorent Bedmar, 2013).

Að auki er tungumálaoðstoð og tækifæri til símenntunar lykilatriði fyrir farsæla aðlögun (Muñoz, 2014). Heildræn nálgun sem felur í sér samvinnu stjórnvalda, alþjóðastofnana og frjálsra félagasamtaka er nauðsynleg til að móta árangursríka menntastefnu fyrir innflytjenda- og útlagasamfélög á Spáni.

TYRKLAND

Í Tyrklandi hafa verið tekin mikilvæg skref í fræðslu um viðbúnað vegna hamfara; þó eru enn áskoranir varðandi aðgengi fyrir útlagasamfélög og innflytjendahópa.

Helstu aðilar sem veita fræðslu um hamfarir í Tyrklandi eru Hamfara- og neyðarstjórnunarstofnunin (e. Disaster and Emergency Management Authority), sem skipuleggur fræðslu um hamfaravitund og býður bæði upp á netnámskeið og staðbundin námskeið. Rauði hálfmánninn í Tyrklandi (Kızılay) gegnir einnig lykilhlutverki með því að veita þjálfun í skyndihjálp og hamfarastjórnun, auk þess að framkvæma mannúðarverkefni sem eru sérstaklega hönnuð fyrir innflytjendur. Að auki standa sveitarfélög og frjáls félagasamtök fyrir samfélagsmiðaðri fræðslu um viðbúnað vegna hamfara og halda kynningarfundir sem beinast sérstaklega að innflytjendum.

Þrátt fyrir þessar aðgerðir skapa tungumálhindranir enn erfiðleika fyrir innflytjendur, þar sem flest námskeið eru haldin á tyrknesku. Afleiðingin er sú að fræðsluefni um viðbúnað vegna hamfara fyrir innflytjendur er ófullnægjandi á öðrum tungumálum eins og arabísku, ensku eða persnesku. Flest netnámskeið eru aðeins í boði á tyrknesku, með takmörkuðum þýðingarmöguleikum, sem gerir innflytjendum erfitt að nálgast nauðsynlegar upplýsingar.

Menningarlegt hæfi efnisins er annað mikilvægt álitamál, þar sem fræðsluefnið er fyrst og fremst hannað fyrir innfædda tyrkneska íbúa. Þessi áhersla dregur úr árangri fræðslu um viðbúnað vegna hamfara fyrir innflytjendahópa, þar sem námskeiðin taka oft ekki mið af fjölbreyttum menningarlegum bakgrunni þeirra.

Ýmsar lausnir hafa verið lagðar fram til að bregðast við þessum áskorunum og bæta aðgengi. Að efla tungumálaaðstoð er lykilatriði; AFAD, Tyrkneski rauði hálfmáninn og frjáls félagasamtök ættu að útvega meira fræðsluefni um viðbúnað vegna hamfara á arabísku, ensku, persnesku og frönsku. Einnig gæti þróun myndefnis og fræðsluefnis á myndbandaformi stuðlað frekar að því að gera upplýsingar aðgengilegar fyrir ólæsa innflytjendur.

Að auki er mikilvægt að fræðslan sé aðlöguð að menningarlegum aðstæðum og byggð á samfélagsmiðaðri nálgun til að ná raunverulegum árangri. Endurhanna ætti fræðsluáætlanir um viðbúnað vegna hamfara þannig að þær taki mið af menningarlegum sjónarmiðum og sérstöðu innflytjenda. Að virkja leiðtoga og sjálfboðaliða úr innflytjendasamfélögum til að leiða námskeið getur skapað jákvæðara umhverfi og bætt skilning.

Auk þess er þátttaka sveitarstjórna og frjálsra félagasamtaka afar mikilvæg. Sveitarfélög ættu að þróa viðbúnaðaráætlanir sem eru sérsniðnar að þörfum innflytjenda og hefja vitundarvakningarherferðir þar sem upplýsingar eru veittar á fleiri tungumálum. Það er einnig nauðsynlegt að tryggja að innflytjendur séu upplýstir um neyðarsamkomustaði og rýmingarferli til að auka öryggi þeirra.

Að lokum má segja að tungumálhindranir, skortur á menningarlegri aðlögun og aðrar aðgengishindranir hamli nú árangri fræðslu um viðbúnað vegna hamfara fyrir útlagasamfélög og innflytjendahópa í Tyrklandi. Innleiða þarf aðferðir eins og auknar þýðingaraðgerðir, samfélagsmiðaðar nálganir og farandfræðsluverkefni til að skapa heildstæðara og aðgengilegra fræðsluáttak um hamfaravitund.

ÍSLAND

Á Íslandi hefur aðgengi að upplýsingum um viðbúnað við hamföllum fyrir innflytjendur og fólk úr útlagasamfélaginu orðið sífellt meira í brennidepli innan almannavarna. Þar sem landið býr yfir ört vaxandi hópi erlendra íbúa og árstíðabundinna starfsmanna, einkum í greinum á borð við ferðaþjónustu, sjávarútveg og byggingarstarfsemi, er brýnt að tryggja jafnan aðgang að öryggisupplýsingum. Almannavarnadeild Ríkislögreglustjóra gegnir lykilhlutverki í opinberri upplýsingamiðlun á neyðartímum og hefur gert átak í að tryggja að mikilvægar tilkynningar og viðvaranir séu birtar á mörgum tungumálum.

Rauntímaviðvaranir til almennings, eins og þær sem miðlaðar eru í gegnum Safe Travel-smáforritið og opinber vefsvæði, eru oft aðgengilegar á ensku samhliða íslensku, sem hjálpar til við að ná til breiðs hóps þeirra sem ekki tala íslensku. Hins vegar er aðgengi að efni á öðrum tungumálum sem algeng eru meðal fólks úr innflytjendasamfélögum, svo sem pólsku, litháísku eða tælensku, mun takmarkaðra og þar er enn svigrúm til úrbóta. Þá eru neyðarupplýsingar yfirleitt skýrar og tímanlega settar fram, en endurspegla þó ekki alltaf menningarlegt samhengi eða samskiptavenjur fjölbreyttra samfélagshópa.

Sveitarfélögin, sem bera ábyrgð á neyðaráætlunum á staðbundnum vettvangi, eru misáhugasöm í að virkja innflytjendur og aðra erlenda íbúa. Í sumum landshlutum hafa sveitarfélög og almannavarnanefndir átt í samstarfi við frjáls félagasamtök til að efla kynningu og þátttöku í fræðslu og undirbúningi, en það er ekki orðið víðtekin venja um allt land. Auk þess er vaxandi meðvitund um nauðsyn þess að þróa æfingar í viðbúnaði sem taka mið af fjölbreyttum hópum og efla opinberar fræðsluherferðir á mörgum tungumálum, til að auka þátttöku innflytjenda í skipulagningu borgaralegs öryggis.

Ísland hefur byggt upp traustan grunn fyrir aðgengilega neyðarupplýsingamiðlun, einkum í gegnum stafrænar lausnir og samhæfingu stofnana. Hins vegar þarf að stíga frekari skref til að mæta þörfum fjölbreyttrar íbúasamsetningar landsins með því að tryggja málfarslega aðgengileika,

menningarlega viðeigandi framsetningu og virka þátttöku fólks úr innflytjendasamfélögum í undirbúningi og viðbrögðum við hamförum.

KÝPUR

Flest úrræði á sviði almannavarna eru aðeins aðgengileg á grísku, sem dregur úr aðgengi innflytjenda. Þó að sumar neyðartilkyrningar séu tvítyngdar, á grísku og ensku, vantar oft þýðingar eða menningarlega aðlögun á fræðsluefni og öryggisáætlunum sem ætlað er víðtækum hópi innflytjenda (t.d. á arabísku eða tagalog). Frjáls félagasamtök reyna stundum að brúa þetta bil, en kerfisbundin aðkoma stjórnvalda að innihaldi og aðgengi er enn takmörkuð.

ÚKRAÍNA

Á Úkraínu er aðgengi að upplýsingum á mismunandi tungumálum lykilatriði fyrir árangursríka fræðslu um hamfaraviðbúnað og virkni samfélagsins. Úkraína er fjöltýngt land þar sem úkraínska er opinbert tungumál, en einnig eru töluð minnihlutatungumál á borð við rómamál, krímsk-tatarsku, ungversku og gagasíu. Þessi málfræðilega fjölbreytni undirstrikar mikilvægi þess að fræðsluefni og öryggisáætlanir séu aðgengilegar á mörgum tungumálum, til að tryggja skilning og virkni allra samfélagshópa.

Samtök eins og CLEAR Global hafa bent á mikilvægi tungumáls í neyðarviðbrögðum og brugðist við með því að virkja sjálfboðaliða til að þýða mikilvægar upplýsingar yfir á ýmis tungumál. Með þessu eru samskiptahindranir minnkaðar og flóttafólki og innflytjendum veitt lífsnauðsynlegar upplýsingar á máli sem þau skilja.

Úkraínumenn sem hafa orðið fyrir áhrifum stríðsins glíma þó við verulegar tungumálaáskoranir í núverandi aðseturlöndum þeirra, sem getur torveldað aðgang að mikilvægri þjónustu og upplýsingum. Treysting á óformlega og ómenntaða túlka getur ollið misskilningi, sem undirstrikar brýna þörf fyrir faglega þýðinga- og túlkabjónustu til að tryggja árangursrík samskipti.

Menningarlegt samhengi skiptir einnig miklu máli við að styðja við útlaga- og innflytjendahópa. Samtök útlagahópa gegna lykilhlutverki í að veita þjónustu sem er menningarlega viðeigandi, þar sem þau byggja á djúpum tengslum við hefðir og gildi samfélaganna sem þau þjóna. Úkraínsk útlagasamtök hafa til dæmis gegnt lykilhlutverki við að virkja bjargir og veita nýkomnum úkraínskum flóttamönnum tafarlausu og viðeigandi aðstoð, sem tekur tillit til menningarlegra þarfa þeirra.

Að búa til fræðsluefni sem endurspeglar menningarlegan bakgrunn fólks úr innflytjendahópum eykur einnig virkni þeirra og þátttöku. Þetta felur í sér að samþætta menningarhefðir, viðhalda tungumálinu og styðja við samfélagsuppbyggingu innan fræðslukerfa. Slík samþætting menningar eflir sjálfsmynd og tilfinningu fyrir tilheyrandi, sem er grundvallaratriði fyrir andlega og tilfinningalega vellíðan fólks á flótta.

Það að skilja sértækar þarfir innflytjendahópa gerir kleift að þróa úrræði sem mæta raunverulegum áskorunum þeirra. Til dæmis getur það að veita upplýsingar um hvernig eigi að nálgast heilbrigðisþjónustu, menntun og atvinnu í gistilöndum, með tilliti til menningarlegra viðmiða, auðveldað aðlögun og aukið áhrif hamfaraviðbragða. Nokkrar tillögur hafa verið settar fram til úrbóta á þessum sviðum. Það er mikilvægt að virkja innflytjendahópa beint í þróun fræðslu- og öryggisefnis til að tryggja að það endurspegli menningu og sé samþykkt af markhópunum. Stofna ætti yfirgripsmikla þýðingabjónustu sem býður upp á þýðingar og túlkun á þeim fjölmörgu tungumálum sem talað er í innflytjendasamfélögum, til að tryggja að allir hafi jafnan aðgang að upplýsingum.

Einnig er mælt með því að veita starfsmönnum sem sinna hamfaraviðbrögðum fræðslu í menningarlegri hæfni, til þess að bæta þjónustuna og auka traust meðal fjölbreyttra samfélagsþópna. Að lokum ætti að tryggja að upplýsingamiðlun fari fram um margvíslega aðgengilega miðla, svo sem samfélagsmiðla, útvarp og staðbundna viðburði, til að ná til fólks á menningarlega viðeigandi hátt.

SAMANTEKT – ALMENN ÚTTEKT OG SAMANBURÐUR Á RÍKJUNUM

Þessi hluti kortlagningarskýrslunnar um hamfaravitund og neyðarviðbragðshæfni greinir fræðsluáðgerðir og þjálfunarverkefni á sviði neyðarviðbúnaðar í nokkrum löndum (Lettlandi, Spáni, Tyrklandi, Kýpur, Úkraínu og Íslandi) sem hluta af VET-READY-verkefninu.

Á Lettlandi er hamfarafræðsla samþætt menntakerfinu á mörgum skólastigum og byggir á öflugum lagaramma sem kveður á um skyldunám í almannavörnum. Með því að fella inn námsefni sem snýr að öryggi almennings og einstaklinga tryggir landið yfirgripsmikinn viðbúnað meðal nemenda. Meðal lykilverkefna má nefna skyldunámskeið í almannavörnum og nýstárlegt snjallforrit, *112 Latvia*, sem eykur neyðaraðgengi fyrir alla, þar á meðal fatlað fólk.

Á Spáni skortir formlegt viðmið eða lagalegan ramma fyrir hamfarafræðslu innan verknáms, en engu að síður er lögð áhersla á slíka fræðslu í gegnum almennar öryggisstefnur, svo sem vinnuverndarstefnuna *Health and Safety at Work Strategy*, innlendar stefnuáætlanir og alþjóðlegar skuldbindingar á borð við Senda rammaáætlunina, sem hvetur til samþættingar áhættuminnkunar í námskrár. Verkefni á borð við *UME Training in Educational Centres* veita nemendum grundvallarhæfni í viðbrögðum við neyðarástandi.

Í Tyrklandi byggist hamfaraundirbúningur á umfangsmiklum stefnum og áætlunum á landsvísu, þar á meðal *Tyrknesku áhættuminnkunaráætluninni vegna hamfara* (TARAP) og stefnumiðuðum samstörfum milli menntayfirvalda og sveitarfélaga. Fræðsla um viðbúnað gegn hamförum er studd af AFAD og Menntamálaráðuneytinu og felur meðal annars í sér ítarleg verkefni eins og farandhermi fyrir jarðskjálfta og hermistöðvar vegna eldsvoða, sem efla viðbúnað og meðvitund í samfélaginu.

Á Íslandi er hamfaraundirbúningur studdur af rótgrónu kerfi þar sem lög um almannavarnir (nr. 82/2008) skipta lykilmáli og skilgreina hlutverk ríkis og sveitarfélaga í áhættumati og viðbragðsáætlunum. Almannavarnadeild ríkislögreglustjóra samhæfir aðgerðir fjölmargra stofnana og sér um upplýsingagjöf til almennings, meðal annars í gegnum rauntímalausnir eins og *Safe Travel* appið sem gefur út viðvaranir vegna eldgosa og öfugs veðurs. Þrátt fyrir að umbætur í verknámi hafi aukið aðgengi og gæði námsins, hafa hamfaratengd námskeið ekki enn verið samþætt í kerfisbundið starfs- og verknám.

Áhersla er þá einnig lögð á að bregðast við rangfærslum, sérstaklega í tengslum við jarðskjálfta og eldgos, með því að leiðrétta villandi upplýsingar sem dreifast á samfélagsmiðlum. Aðgengi fyrir samfélög innflytjenda hefur batnað með tilkomu tilkynninga á ensku og stafrænum lausnum, þó að úrræði á öðrum tungumálum séu enn af skörum skammti. Brýnt er að auka menningarlegt viðeigandi efni, fjöltyngt upplýsingaflæði og viðbúnaðaráttök sem taka mið af ólíkum samfélagsþópum.

Á Kýpur eru hamfaratengd viðfangsefni samþætt inn í víðari menntastefnu, þó þau séu ekki formlega hluti af opinberum námskrám verknáms. Stefna landsins um menntun til umhverfisverndar og sjálfbærrar þróunar (EESD) stuðlar að vitundarvakningu í gegnum fræðslu um almannavarnir og borgaralega ábyrgð. Samfélagsmiðlaðar þjálfunarnámskeið styrkja einnig staðbundinn viðbúnað og auka þátttöku almennings.

Í Úkraínu hefur ástandið vegna áframhaldandi átaka undirstrikað nauðsyn þess að samþætta vitundarvakningu um hamfaraáhættu í verknám sem hluta af viðtækari viðnámsstefnu á vegum ríkisins. Nýleg stefnumótun og aðgerðaáætlanir, þar á meðal stefnumarkandi þróunaráætlun fyrir verknám (e. Strategic Plan for VET Development), miða að því að efla seiglu menntakerfisins. Þar er lögð áhersla á að fella áhættuminnkun vegna hamfara inn í námskrár verknáms og styrkja samfélagssamvinnu til að bæta viðbrögð og viðbúnað í neyðartilvikum.

Safn áhrifamikilla verkefna frá samstarfslöndunum styrkir þessa rannsókn enn frekar, þar sem fram koma nýstárleg fræðsluframtök, árangursríkar þjálfunaraðferðir og sveigjanleg skipulagslíkön. Þessi ítarlega skjalaúttekt undirstrikar vaxandi þörf fyrir fræðslu um hamfaraáhættu innan verknámsleiða víðsvegar í Evrópu. Hún stuðlar að aukinni seiglu og öryggi með sameiginlegum alþjóðlegum ramma, aðlögun að aðstæðum á hverjum stað og samfélagsmiðaðri nálgun. Jafnframt varpa niðurstöðurnar ljósi á þær áskoranir og tækifæri sem felast í því að samræma fræðslu um hamfaraáhættu við verknám, með áherslu á að byggja upp getu í gegnum stefnumótandi samhæfingu, traustar aðferðir og markviss þverþjóðleg samstarfsverkefni.

2. HLUTI – VETTVANGSRANNSÓKNIR

KAFLI 7: NIÐURSTÖÐUR VETTVANGSRANNSÓKNA

Samhliða úttektinni og greiningu byggða á löggjöfum ríkjanna söfnuðu samstarfsaðilar okkar einnig meginlegum gögnum sem byggð voru á svörum við sérhönnuðum spurningalistum. Spurningalistarnir voru þýddir yfir á móðurmál þátttakenda til að tryggja að allir þátttakendur gætu svarað þeim á auðskýran hátt. Lysandi krosstöflugreining var framkvæmd með hjálp tölfræðiforritsins SPSS, til að kanna tengsl og mynstur milli ólíkra breyta. Þessi greining gerði okkur kleift að skoða hvert svar fyrir sig með ítarlegum hætti og veitti hún okkur dýpri innsýn í viðhorf og reynslu mismunandi þátttakenda.

Hver kafli skýrslunnar beinist að ákveðnu þemaatriði og veitir hún ítarlega greiningu á svörum kennara, nemenda og þátttakenda úr innflytjenda- og útlagasamfélögum. Með því að sundurgreina gögnin var ljósi varpað á sameiginleg mynstur milli þessara hópa, sem og áberandi mun sem getur endurspeglað ólíkar aðstæður eða hlutverk hvers hóps innan ramma fræðslu um viðbúnað vegna hamfara.

Þessi samanburðarnálgun gerir okkur kleift að greina sameiginlegar áskoranir og forgangsmál, á sama tíma og hún dýpkar skilning á því hvernig fræðsla um viðbúnað er skynjuð, kennd og upplifuð í mismunandi mennta- og menningarlegum samhengjum. Niðurstöðurnar veita dýrmæta innsýn sem getur nýst við mótun markvissra úrræða, stefnumótandi tillagna og þróun á fleiri aðgengilegum og árangursríkum fræðsluaðferðum á sviði hamfara- og öryggisfræðslu.

Ennfremur styður uppbygging þessarar skýrslu við ígrundun og áætlanagerð byggða á staðreyndum, sem gerir hagsmunaaðilum kleift að draga ályktanir af niðurstöðunum og íhuga hvaða áhrif þær kunna að hafa bæði í staðbundnu og fjölþjóðlegu samhengi. Með þessari greiningu leitast skýrslan við að stuðla að áframhaldandi umræðu um hvernig efla megi seiglu og viðbúnað í gegnum menntun, með sérstakri áherslu á fjölbreytt sjónarhorn og aðstæður þátttakenda.

A. UPPLÝSINGAR UM ÞÁTTTAKENDUR

A1. KENNARAR STARFS- OG VERKNÁMS

Greining gagna sem safnað var frá úrtaki 155 kennara í starfs- og verknámi í sex Evrópulöndum — á Spáni, Tyrklandi, Lettlandi, Kýpur, Úkraínu og Íslandi — veitir yfirlit yfir bakgrunn, reynslu og þátttöku þeirra í fræðslu um viðbúnað vegna hamfara. Þegar kemur að kynjaskiptingu er úrtakið tiltölulega jafnt, þó með smávægilegu ólíku kynjahlutfalli (85 konur tóku þátt á móti 68 körlum). Hins vegar kemur fram marktækur munur milli landa. Spánn sker sig úr með herra hlutfalli karlkynskennara (18 karlar og 9 konur), á meðan í Tyrklandi, Lettlandi, Kýpur og á Íslandi er greinileg yfirburðastaða kvenna (t.d. í Tyrklandi: 16 konur á móti 4 körlum; í Lettlandi: 16 konur og 12 karlar). Þessar skekkjur kunna að endurspeglar sérstakar aðstæður í hverju landi hvað varðar aðgengi að kennarastöðum eða starfsöryggi innan verknámsgeirans. Tveir svarendur kusu að gefa ekki upp kyn sitt.

Þegar litið er til kennslureynslu kemur í ljós að stærsti hópurinn innan úrtaksins eru kennarar með meira en fimm ára reynslu (46,5%). Lettland er fremst í þessum flokki, þar sem 22 af 28 kennurum (78,6%) hafa starfað lengur en í fimm ár, en næst koma Tyrkland (75%) og Ísland (32%). Á hinn bóginn sýnir Kýpur öfuga mynd, þar sem 12 kennarar (48%) hafa undir einnar árs reynslu. Þetta gæti tengst nýlegri endurnýjun starfsfólks eða annarri ráðningarstefnu sem beinist að nýliðum í faginu.

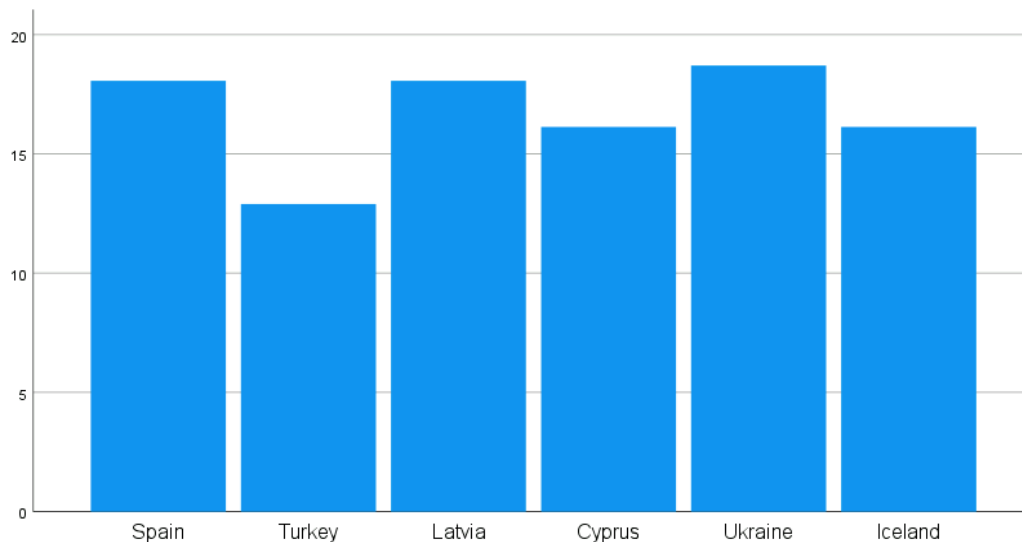

Þegar litið er til sértækrar reynslu af kennslu tengdri viðbúnaði og öryggi í tengslum við hamfarir, koma í ljós verulegar þjóðbundnar sveiflur. Í Úkraínu (28 af 29 kennurum) og Lettlandi (26 af 28) eru mjög há hlutföll kennara sem hafa reynslu af slíku námi. Á móti sýnir Spánn gagnstæða þróun, þar sem 18 af 28 kennurum (64%) segjast ekki hafa kennt þessi efni. Ísland (23 af 25) og Kýpur (14 af 25) sýna einnig hátt þátttökuhlutfall, sem gæti endurspeglað betri innleiðingu slíks efnis í námskrár eða aukna fræðslu og meðvitund innan stofnana um mikilvægi viðbúnaðarfræðslu.

Persónuleg reynsla af hamförum er einnig mjög útbreidd meðal þátttakenda, þar sem 84,5% allra svarenda (131 af 155) segjast hafa upplifað einhvers konar neyðarástand. Sérstaklega vekur athygli að allir kennararnir á Íslandi (25 af 25) greina frá slíkri reynslu, og Úkraína (27 af 29) og Lettland (26 af 28) fylgja þar fast á eftir. Spánn skráir hins vegar lægsta hlutfallið (17 af 28). Algengustu hamfategundirnar sem þátttakendur nefna eru heimsfaraldrar, jarðskjálftar, eldsvoðar og – í sumum tilfellum – eldgos og fellibylir. Á Íslandi kemur sérstaklega fram einstök samsetning reynslu, svo sem „jarðskjálfti; eldgos; eldur“, sem endurspeglar jarðfræðilega sérstöðu landsins.

Þegar litið er til faglegra reynslusviða sem tengjast viðbúnaði og hamfaraöryggi, kemur skýrt fram að áherslan er fyrst og fremst á neyðarþjónustu og skyndihjálp. Í löndum eins og á Spáni (18 nefningar), Tyrklandi (10) og Kýpur (10) endurspeglar þessar niðurstöður skýra slagsíðu í átt að hefðbundnum viðbragðsaðgerðum fremur en forvörnum eða langtímafræðslu. Lettland og Úkraína sýna hins vegar fjölbreyttari prófíla, þar sem áhersla er einnig lögð á áhættumat og rýmingaráætlanir, sem bendir til heildrænni nálgunar í þjálfun fyrir neyðarástand. Slík þróun gæti stafað af nýlegum stefnumótandi aðgerðum stjórnvalda eða áföllum á landsvísi sem hafa mótað forgangsroðun í menntun og þjálfun.

Mynd 1: Landfræðilegur uppruni verkmenntunarkennara (%)

A2. NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Úrtak nemenda samanstendur af 254 þátttakendum frá fimm löndum, þar sem konur eru í miklum meirihluta (177), en karlar eru 76 talsins og einn þátttakandi valdi að skilgreina ekki kyn sitt. Þessi kynjaskekkja er samhljóma milli landa, en sérstaklega áberandi í sumum tilfellum, til dæmis í Tyrklandi þar sem fjöldi kvenkyns nemenda er sérstaklega hár.

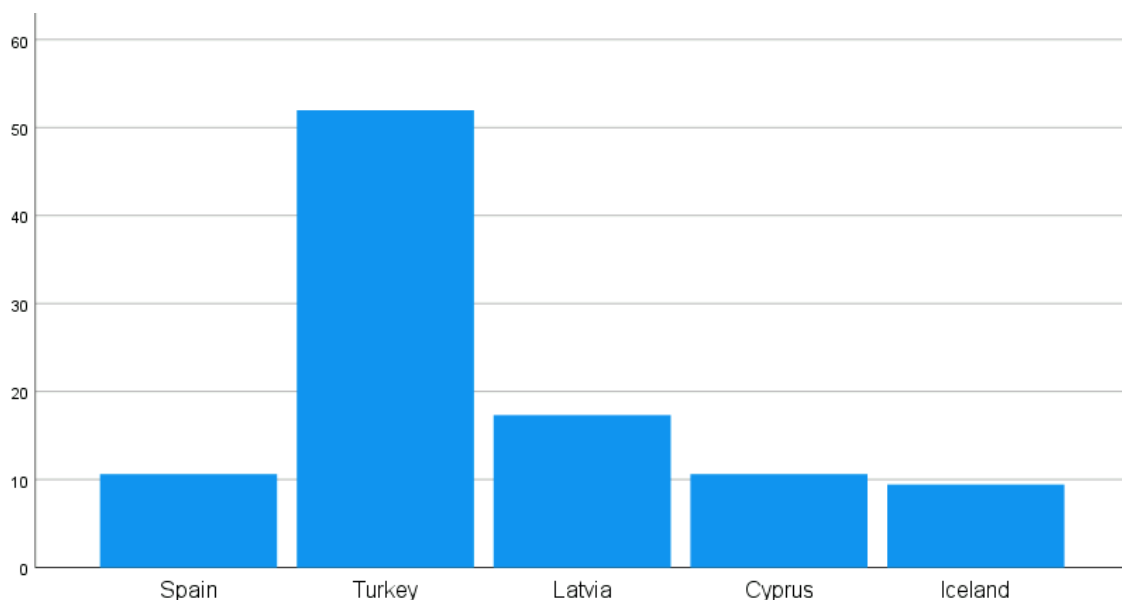

Þegar horft er til aldurs tilheyr langflestir yngsta aldurshópnum (123), en þátttaka minnkar greinilega eftir því sem aldur eykst. Þetta bendir til þess að úrtakið endurspegli að mestu leyti yngri nemendur.

Þegar litið er til reynslu nemenda af hamföllum kemur í ljós að stór hluti þeirra (208) hefur upplifað hamfaraástand að minnsta kosti einu sinni á ævinni, á meðan aðeins 46 manns hafa ekki upplifað slíkt. Þetta gefur til kynna að þátttakendur í öllum löndunum hafi í verulegum mæli orðið fyrir beinum áhrifum af hamföllum eða neyðarástandi. Algengustu tegundir hamfara sem nemendur nefna eru heimsfaraldrar og jarðskjálftar, oft í bland við aðrar hamfarir eins og flóð, eldsvoða eða iðnaðarslys. Nokkrir nemendur greina frá mjög flóknum aðstæðum þar sem margar ógnir áttu sér stað samtímis (t.d. heimsfaraldrur, jarðskjálfti, eldur og flóð), sem undirstrikar fjölbætta og yfirgripsmikla reynslu þeirra af neyðarástandi.

Þetta úrtak sýnir bæði líkindi og ákveðinn mun milli landa þegar kemur að upplifun af hamföllum, en í heildina gefur það til kynna að meðalnemandinn sé ungur og kvenkyns sem hefur nú þegar, beint eða óbeint, kynnst áhrifum einhverskonar neyðarástands.

Mynd 2: Landfræðilegur uppruni nemenda (%)

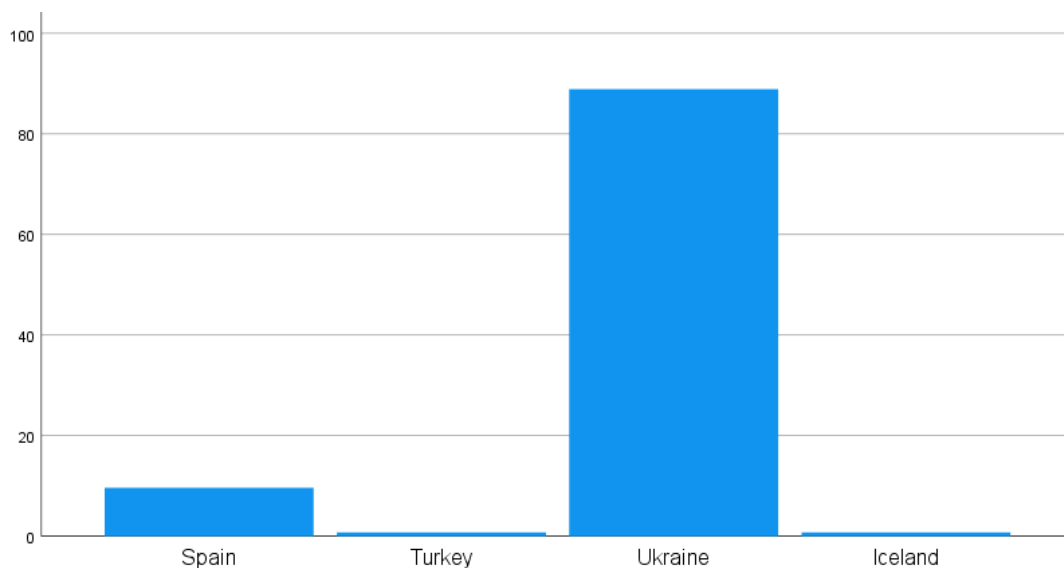

A3. INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Gögnin byggjast á svörum frá 136 þátttakendum og varpa ljósi á lykilkætti eins og kyn, aldur, reynslu af hamföllum og tegundir hamfara sem þeir hafa upplifað. Kynjaskiptingin sýnir meirihluta þáttakanda vera karla, færri konur og nær enga einstaklinga sem skilgreina sig utan tvíhyggjunnar. Þetta bendir til kynjaskekkju innan þessara samfélaga, sem gæti stafað af menningarlegum eða samfélagslegum þáttum. Aldurssamsetningin gefur til kynna að flestir séu á aldrinum 18 til 40 ára, sem er aldurshópur með sérstakar þarfir og reynslu tengda viðbúnaði vegna hamfara. Meirihluti þáttakanda hafði orðið fyrir að minnsta kosti einni tegund neyðarástands, sem undirstrikar mikilvægi þess að efla viðbúnað þessa hóps. Algengustu hamfarirnar sem þeir höfðu upplifað voru heimsfaraldrar, jarðskjálftar, flóð og iðnaðarhamfarir. Þetta gefur til kynna margvíslega viðkvæmni sem þessi samfélög standa frammi fyrir og nauðsyn þess að bregðast við með fjölbættri og samhæfðri fræðslu og undirbúningi. Í hnotskurn er þessi hópur fjölbreyttur hvað varðar aldur, kyn og reynslu af hamföllum, sem kallar á sérsniðna viðbúnaðaráætlun og fræðslu sem tekur mið af þörfum og áskorunum þessa samfélags.

Mynd 3: Landfræðilegur uppruni útlagasamfélaga (%)

B. NÚVERANDI ÞJÁLFUNARTÆKIFÆRI

KENNDARAR STARFS- OG VERKNÁMS

Kennarar í nokkrum löndum hafa aðgang að fjölbreyttum úrræðum til að kenna viðbúnað gegn hamförum. Samkvæmt þeim gögnum sem safnað var eru algengustu úrræðin meðal annars þjálfunaráætlanir á vegum stjórnvalda, netnámskeið og stofnanatengd þjálfun. Spánn sker sig úr sem það land sem býður upp á mestu fjölbreytnina, með alls 28 nefndum úrræðum. Þessi úrræði ná til blöndu af opinberum þjálfunaráætlunum, stafrænum námsvettvöngum og sjálfsnámi, sem bendir til þess að kennarar á Spáni hafi aðgang að mörgum mismunandi leiðum til þekkingaröflunar. Þó skal einnig tekið fram að sum þessara úrræða eru ekki samofin daglegri kennslu með árangursríkum hætti, meðal annars vegna sérstakra áskorana sem kunna að tengjast kennslufyrirkomulagi, skorti á stuðningi eða öðrum kerfislægum hindrunum.

Í Tyrklandi greina kennarar frá takmörkuðu aðgengi að úrræðum, þar sem aðeins 20 úrræði eru nefnd. Flest þeirra tengjast opinberum áætlunum, einkum í gegnum Neyðar- og hamfarastjórnunarstofnunina (AFAD), sem gegnir lykilhlutverki í fræðslu um borgaravitund og öryggi. Í Lettlandi og Kýpur eru einnig til staðar mörg fræðsluúrræði, með 28 og 25 nefnd úrræði í hvoru landi. Þar er lögð áhersla á notkun samfélagsmiðla og forvarnir gegn áhættu sem hluta af aðferðum við að samþætta hamfaraviðbúnað í menntunarkerfið. Þetta sýnir fjölbreyttar nálganir í fræðslu og vitundarvakningu sem byggja bæði á tækninýjungum og samfélagslegri þátttöku.

Helsta áskorun kennara er skortur á stuðningi við kennslu um hamfaraviðbúnað. Á Spáni nefna 10 af 28 þáttakendum skort á stuðningi frá stofnunum sem eina af helstu hindrunum í vegi fræðslunnar. Þetta getur falið í sér skort á formlega innleiddum fræðsluefnum um hamfaraviðbúnað í námskrám, eða skort á viðeigandi kennsluefni. Í Tyrklandi kemur svipuð áskorun fram, þar sem 8 af 20 benda á skort á úrræðum, sem gefur til kynna að margir kennarar hafi hvorki efni né aðstöðu til að samþætta hamfarifræðslu á skilvirkan hátt í kennsluna. Í Úkraínu er einnig bent á skort á áhugahvöt sem mikilvæga hindrun, sem endurspeglar erfiðleika sem sumir kennarar eiga með að virkja nemendur til þátttöku í þessum málum.

Varðandi tiltekin fræðsluúrræði tengd hamfaraviðbúnaði virðast kennarar á Spáni sérstaklega nýta sér samfélagsmiðla (26 manns) sem leið til að miðla upplýsingum um hvernig bregðast skuli við

neyðaraðstæðum. Á sama hátt eru samfélagsmiðlar áberandi í Lettlandi sem lykilverkfæri í fræðslu. Í Tyrklandi er Neyðar- og hamfaramálastofnunin (AFAD) nefnd sem mikilvæg fræðsluráðstöfun til að efla viðbúnað í samfélaginu, sem undirstrikar mikilvægi opinberra aðgerða í fræðslu almennings. Í Úkraínu eru stafrænar lausnir og notkun samfélagsmiðla einnig lykilatriði í fræðslu til bæði kennara og nemenda um hamfaraviðbúnað.

Að lokum má segja að þó að kennarar hafi aðgang að margvíslegum fræðsluúrræðum, þá eru enn ýmsar áskoranir til staðar. Í mörgum löndum mæta kennarar hindrunum eins og skorti á stuðningi frá stofnunum, takmörkuðum aðföngum og áhugaleysi meðal nemenda, sem getur gert það erfitt að samþætta fræðslu um hamfaraviðbúnað í námskrá. Þrátt fyrir þessar áskoranir hafa stafrænar miðlar og samfélagsmiðlar reynst árangursrík verkfæri sem geta hjálpað kennurum að sigrast á þessum hindrunum og stuðlað að aukinni miðlun upplýsinga og fræðsluefnis. Til að bæta árangur í kennslu þarf menntastefna að styðja við aukið samstarf milli opinberra aðila, menntastofnana og kennara sjálfra, svo tryggt sé að fræðsla um hamfaraviðbúnað verði órjúfanlegur hluti af menntun á öllum skólastigum.

NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Meirihluti nemenda sem tóku þátt í könnuninni (um 71%) segjast hafa áður fengið fræðslu í viðbúnaði gagnvart hamförum eða skyndihjálpi, sem bendir til þess að hópurinn búi almennt yfir nokkuð góðum grunnþekkingum. Þegar litið er nánar á niðurstöðurnar eftir löndum kemur þó fram áberandi mismunur sem líklega endurspeglar kerfisbundinn mun á menntastefnu og framboði á þjálfun innan hvers lands. Til dæmis hafa yfir tveir þriðju þátttakenda í Tyrklandi gengist undir slíka þjálfun, hugsanlega vegna öflugri opinberri stefnu á því sviði, á meðan hlutfallið á Spáni er heldur minna, sem gefur til kynna að þar sé þörf á markvissum aðgerðum til að efla viðbúnað í neyðartilfellum. Þessi munur er ekki léttvægur, því hann bendir til hugsanlegra misræmis í seiglu og viðnámsgetu milli nemendahópa í ólíkum löndum.

Hvað varðar innihald fræðslunnar, þá kemur í ljós að þó að mikill fjölbreytileiki sé til staðar, eru nokkur meginatriði sem birtast reglulega: skyndihjálpi, eldvarnir, öruggar rýmingaraðferðir og notkun neyðarsamskiptakerfa. Sjaldnar er fjallað um atriði sem þó skipta einnig miklu máli, svo sem sálrænan stuðning í neyð, áhættumat og færni til að bjarga mannlífum— þættir sem allir eru lykilatriði í því að bregðast skilvirkt við flóknum aðstæðum. Þessi skekkja bendir til þess að mörg af núverandi námskeiðum leggi meiri áherslu á bráða viðbragðstækni en á heildstæða viðbúnaðaráætlun og endurreisn samfélaga. Í löndum eins og Lettlandi og á Íslandi hafa sumir nemendur þó fengið ítarlegri þjálfun sem felur í sér marga þætti, sem bendir til þess að þar sé um að ræða sterkari eða betur samþætta fræðsluáætlanir.

Það er einnig athyglisvert að mjög sérhæfð þjálfun eins og HEAT (Hostile Environment Awareness Training) eða námskeið sem fjalla sérstaklega um jarðskjálftabúnað eða skjól voru aðeins nefnd í örfáum tilvikum. Þetta gæti bent til skorts á sérniðinni þjálfun sem miðast við svæðisbundna áhættu eða takmarkaðrar vitundar um sérhæfð hjálpartæki. Þrátt fyrir að hlutfall þátttakenda með einhvers konar fyrri þjálfun sé tiltölulega hátt, vekja þessar niðurstöður spurningar um gæði, mikilvægi og samhengi þeirrar fræðslu sem hefur verið veitt.

Með tilliti til fyrirfram ákveðinna forma fyrir framtíðarþjálfun sýna nemendur skýra hneigð til staðbundinna (kennara-leiddra) námskeiða, en jafnframt kemur fram vaxandi áhugi á blönduðum eða fjölþættum aðferðum. Margir þátttakendur völdu samsetningar sem innihéldu bæði staðbundin námskeið, netnámskeið, farsímaöpp og sjálfsnámsefni, sem endurspeglar ósk um sveigjanlega, fjölbreytta og nemendamiðaða fræðslu. Sérstaklega vekja lönd eins og Lettland og Ísland athygli fyrir jákvæða afstöðu til stafrænna og blandaðra námsleiða, sem gæti tengst betri tækniðstöðu eða meiri reynslu af fjarnámi og stafrænum kennslutækjum

Sérstaklega athyglisvert er að nemendur sem koma úr aðstæðum með góðan aðgang að úrræðum og úr aðstæðum þar sem úrræði eru takmörkuð sýna áhuga á flóknari og blönduðum námsleiðum. Þetta bendir til mikillar innri hvatar til náms, jafnvel á svæðum þar sem innviðir eru veikburða. Þetta gefur tækifæri til að þróa fræðslulíkön sem eru aðlögunarhæf og mæta þörfum ólíkra hópa, með því að nýta nýstárlegar kennsluaðferðir og auka aðgengi að námi.

Í stuttu máli má segja að þótt margir nemendur hafi hlotið einhvers konar þjálfun, þá sé hún mjög misdjúp og ólík að innihaldi, og leggur hún einnig oft meiri áherslu á verklega færni en stefnumótandi hæfni. Það ríkir hins vegar skýr og sterk eftirspurn eftir heildstæðara, aðgengilegra og hagnýtara námi. Þetta skapar jákvætt umhverfi til að innleiða fræðsluaðgerðir sem ekki aðeins miðla þekkingu, heldur einnig valdefla nemendur til að bregðast af öryggi við krísum, hugsa gagnrýnið og grípa til árangursríkra aðgerða.

INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Núverandi gögn beinast að fyrri fræðslu innan útlagasamfélaga í neyðarviðbúnaði eða skyndihjálpi, þeim viðfangsefnum sem fjallað var um í slíkri þjálfun, og hvaða kennsluform þau kjósa fyrir framtíðarþjálfun.

Stór hluti þátttakenda úr útlagasamfélagunum (111 af 136) hefur hlotið einhvers konar þjálfun í neyðarviðbúnaði eða skyndihjálpi. Flestir hafa fengið fræðslu sem fjallar um eldvarnir, skyndihjálpi, sálrænan stuðning, lífsbjargandi færni og áhættumats. Þetta bendir til víðtækrar þekkingar á grundvallarhæfni sem nýtist við áföll og hamfarir. Þjálfunin felur yfirleitt í sér sambland af skyndihjálpi og eldvörnum, en færri hafa fengið fræðslu í heildstæðari viðfangsefnum eins og áhættumati eða notkun neyðarsamskiptakerfa.

Þegar kemur að fyrirkomulagi fræðslunnar eru skýrar vísbendingar um að fólk kjósi gagnvirkar og sveigjanlegar námsleiðir. Fjöldi þátttakenda kysir sambland af staðnámi og netnámskeiðum. Önnur vinsæl fyrirkomulög eru verksmiðjur og gagnvirk snjallforrit í farsímum, sem gefur til kynna eftirspurn eftir fjölbreyttum og áhugaverðum kennsluaðferðum sem gera nemendum kleift að nálgast efnið bæði í eigin persónu og í gegnum stafrænar lausnir. Einnig voru prentuð kennsluefni eða sjálfsnámsefni oft nefnd, sem bendir til þess að margir úr þessum samfélögum kunni að meta það að geta lært á sínum eigin hraða.

Í stuttu máli má segja að innflytjenda- og útlagasamfélög búi yfir góðri grunnþekkingu í neyðarviðbúnaði, sérstaklega á mikilvægum sviðum eins og skyndihjálpi og eldvörnum. Hins vegar er ljóst að mikil áhersla er lögð á blandað fyrirkomulag sem sameinar sveigjanleika og þátttöku, þannig að einstaklingar geti lært á þann hátt og á þeim hraða sem hentar þeim sjálfum best.

C. NÁMSÞARFIR

KENNARAR STARFS- OG VERKNÁMS

Varðandi námsþarfir hafa 7,7% kennara ekki fengið neina fyrri þjálfun í viðbrögðum við hamförum og skyndihjálpi, en aðrir hafa fengið einhvers konar þjálfun á þessu sviði. Af þeim fengu 42,6% þjálfun sem kennarar og 49,7% fengu þjálfun á meðan þeir voru nemendur. Þetta bendir til þess að þótt flestir kennarar hafi einhverja þjálfun, að þá sé enn skortur á samræmdri og víðtækri fræðslu á þessu sviði.

Með tilliti til innihalds þeirrar fræðslu sem kennarar hafa fengið, kemur í ljós að flestir hafa hlotið fræðslu í skyndihjálpi (47%) og eldvörnum (45,2%). Þar á eftir koma áhættumat og sjálfstæð rýming (um það bil 10–15%). Hins vegar eru viðfangsefni eins og sálrænn stuðningur í neyðartilvikum, notkun neyðarsamskiptabúnaðar og lífsleikni til að lifa af minna algeng, þar sem aðeins lítill hluti kennara hefur fengið þjálfun á þessum sviðum.

Varðandi þau efni sem kennarar telja að þeir ættu að fá meiri áherslu í fræðslu um viðbúnað við hamförum, voru brunavarnir (um 50%), skyndihjálpi (45%) og áhættumat (um 30%) oftast nefnd. Einnig kom fram krafa um meiri þjálfun í öruggri rýmingu (25%), sálrænum stuðningi (22%) og notkun neyðarsamskiptabúnaðar (20%).

Þegar spurt var um mikilvægi þess að innleiða notkun á neyðarbúnaði í verknámi og verkmenntun, sögðust 60% kennara telja það hafa mikið vægi, á meðan 30% töldu það hafa meðalvægi. Þetta undirstrikar mikilvægi þess að undirbúa kennara ekki aðeins með fræðilegri þekkingu, heldur einnig með hagnýtum færniþáttum sem gera þeim kleift að takast á við neyðartilvik á árangursríkan hátt.

NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Meirihluti þátttakenda í könnuninni (um 71%) sagðist hafa fengið einhverja fyrri þjálfun í viðbúnaði við hamförum eða í skyndihjálpi, sem bendir til þess að hópurinn búi að nokkuð traustri grunnþekkingu á þessu sviði. Þegar gögnin eru hins vegar greind eftir löndum koma fram verulegar skekkjur sem endurspeglar líklega kerfisbundinn mun á menntastefnu og aðgengi að landsbundnum neyðarþjálfunarverkefnum. Til dæmis hafa yfir tveir þriðju þátttakenda í Tyrklandi farið í gegnum slíka þjálfun, hugsanlega vegna öflugri opinberrar stefnumótunar á þessu sviði, á meðan hlutfallið á Spáni er nær þriðjungur, sem bendir til mögulegrar þarfar fyrir markvissari aðgerðir til að efla viðbúnað þar í landi. Þessar skekkjur eru ekki léttvægilegar, þar sem þær draga fram hugsanlega misræmi í seiglu nemenda milli landa.

Varðandi innihald fræðslunnar má sjá að þótt hún sé fjölbreytt, koma ákveðin kjarnaviðfangsefni sífellt aftur upp: skyndihjálpi, brunavarnir, örugg rýming og notkun neyðarsamskiptabúnaðar. Sjaldnar er fjallað um þætti sem þó eru afar mikilvægir, svo sem sálrænan stuðning í neyðartilvikum, áhættumat og lífsleikni í krísum. Þessir þættir skipta miklu máli þegar takast þarf á við flóknar eða langvarandi hamfarir, og skortur á áherslu á þá bendir til þess að mörg núverandi námskeið einblíni frekar á skyndileg viðbrögð en á heildstæða viðbúnaðar- og enduruppbyggingarstefnu. Í löndum eins og Tyrklandi og Íslandi hefur hluti þátttakenda fengið dýpri, fjölbætta þjálfun, sem bendir til öflugri eða samþættari verkefna á þeim svæðum.

Athygli vekur að mjög sérhæfð þjálfun, svo sem HEAT-námskeið (Hostile Environment Awareness Training) eða sérhæfð viðfangsefni eins og jarðskjálftabúnaður og neyðarskýli, voru aðeins nefnd í örfáum tilvikum. Þetta gæti bent til skorts á sértækri þjálfun fyrir svæðisbundnar hættur eða takmarkaðrar vitundar um sérhæfð úrræði. Þrátt fyrir hlutfallslega hátt hlutfall þátttakenda sem hafa áður fengið þjálfun, vekja þessar niðurstöður spurningar um gæði, viðeigandi eðli og samhengi þeirra námsreynslu.

Þegar kemur að óskum um fyrirkomulag framtíðarþjálfunar sýna þátttakendur sterka tilhneigingu til staðnáms, en vaxandi áhugi er einnig á blönduðum og sveigjanlegum námsleiðum. Margir völdu samsetningar sem innihalda staðnám, netnámskeið, öpp og sjálfsnámsefni, sem endurspeglar vilja til að læra á sveigjanlegan, fjölbreyttan og nemendamiðaðan hátt. Sérstaklega vekja lönd eins og Lettland og Ísland athygli fyrir jákvæða afstöðu til stafræns og blandaðs náms, sem gæti skýrst af góðri tæknilegri innviðapróun eða meiri reynslu af rafrænum kennsluháttum.

Sérstaklega athyglisverð athugun er sú að námsmenn úr bæði auðugum og fátækari aðstæðum sýna áhuga á flóknari og blönduðum námsformum. Þetta bendir til mikillar innri hvata til náms, jafnvel þar sem aðgangur að innviðum og tækni getur verið takmarkaður. Þessi staða býður upp á dýrmætt tækifæri til að hanna fræðsluverkefni sem eru bæði aðlögunarhæf og mæta aðstæðum hvers svæðis, með áherslu á nýstárlegar kennsluaðferðir sem gera námið aðgengilegt fyrir fleiri.

Í stuttu máli má segja að þó margir námsmenn hafi fengið einhverja fyrri þjálfun, sé umfang og dýpt hennar mjög mismunandi, og oft er lögð meiri áhersla á hagnýta framkvæmd en stefnumiðaða færni. Hins vegar kemur skýrt fram sterk og afdráttarlaus eftirspurn eftir heildrænni, aðgengilegri og hagnýtari fræðslu. Þetta skapar hagstætt umhverfi til að innleiða fræðsluúrræði sem ekki aðeins miðla þekkingu, heldur einnig efla námsmenn til að bregðast við af öryggi, hugsa gagnrýnið og grípa til aðgerða í neyðartilvikum.

INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Gögnin draga einnig fram fjölbreyttar námsþarfir innan innflytjenda- og útlagasamfélagsins þegar kemur að viðbúnaði við hamförum. Helstu áherslusvið sem koma fram í mismunandi löndum eru skyndihjálpar, lífsleikni, neyðarsamskipti og áhættumat. Þessi viðfangsefni endurspeglar almenna meðvitund um mikilvægi þess að vera undirbúinn fyrir fjölbreyttar neyðaraðstæður og leggja áherslu á bæði hagnýta færni og fræðilega þekkingu. Athyglisvert er að skyndihjálpar er áfram það svið sem flestir vilja læra meira um, enda lykilatriði þegar brugðist er við neyðartilvikum. Sálrænn stuðningur í neyð er einnig vaxandi áherslusvið, þó hann sé metinn örlítið lægra en líkamleg færni sem tengist því að lifa af.

Þegar litið er til einstakra landa sker Ísland sig úr með mikinn áhuga á tafarlausum viðbrögðum, lífsleikni og áhættumati, líklega vegna viðkvæmni landsins fyrir náttúruhamförum eins og eldgosum. Í Lettlandi er lögð áhersla á skyndihjálpar, sálrænan stuðning og örugga rýmingu, sem gæti tengst veðurfarslegum öfgum þar í landi. Kýpur sýnir svipaðar áherslur með skyndihjálpar, örugga rýmingu og lífsleikni, sem endurspeglar áhættu vegna skógarelda og jarðskjálfta. Í Úkraínu eru námsþarfir fjölbreyttar, með áherslu á tafarlaus viðbrögð og sálrænan stuðning, sem má rekja til stríðsátaka og tengdra neyðarástands. Tyrkland leggur mesta áherslu á áhættuvörn og skyndihjálpar, sem samræmist tíðni jarðskjálfta og annarra náttúruhamfara í landinu.

Varðandi þau úrræði sem talin eru gagnlegust til náms, kemur skýr fram forgangsörðun: farsímaforrit eru vinsælust í öllum löndum, en þar á eftir koma fræðslumyndbönd og hermiæfingar. Þessi úrræði njóta vinsælda vegna aðgengileika og þess að þau bjóða upp á gagnvirka og hagnýta námsreynslu. Prentuð handbók og vefnámskeið eru einnig nefnd, en í minna mæli. Þetta endurspeglar vaxandi tilhneigingu til að nýta stafræna miðla við fræðslu um viðbúnað við hamförum, þar sem slíkir miðlar bjóða upp á sveigjanlegri og þátttökumiðaðri námsaðferðir.

Að lokum má segja að fólk úr innflytjenda- og útlagasamfélögum í þessum löndum leiti eftir fræðsluúrræðum sem sameina fræðilega þekkingu og hagnýta færni, með skýra áherslu á skyndihjálpar, neyðarsamskipti og lífsleikni. Vaxandi áhersla á sálrænan stuðning í neyð dregur jafnframt fram þróun í átt að heildrænni nálgun á viðbúnað við hamförum. Þá er einnig greinileg krafa um að fræðslan sé aðgengileg og áhrifarík, með notkun stafræna og gagnvirkra námsverkfæra, á borð við farsímaforrit og fræðslumyndbönd.

D. LÍFSNAUÐSYNLEG FÆRNI

KENningarar starfs- og verknáms

Gögnin sem aflað var um innleiðingu lífsbjargandi færni í fræðslu um hamfaraáhættu innan verknáms og starfsmenntunar endurspeglar almenna sýn á mikilvægi heildstæðrar menntunar á þessu sviði. Í könnun sem framkvæmd var í sex löndum, Spáni, Tyrklandi, Lettlandi, Kypur, Úkraínu og Íslandi, komu fram grundvallarfærniþættir eins og öruggar rýmingaraðferðir, endurlífgunaraðferðir, skyndihjálpi, sálrænn stuðningur, notkun neyðarbúnaðar og viðbrögð í neyðartilvikum.

Almennt séð fá hagnýtir færniþættir sem tengjast rýmingu og hjartahnoði verulega athygli og eru taldir mjög mikilvægir af meirihluta svarenda, sérstaklega í löndum eins og Úkraínu og Íslandi. Þetta sýnir skýra forgangsroðun í að undirbúa nemendur til að bregðast á áhrifaríkan hátt við á fyrstu stigum hamfara, þegar skjót viðbrögð skipta sköpum um líf eða dauða. Skyndihjálpi vegna bruna og sára og notkun neyðarbúnaðar er sömuleiðis talin mikilvæg, einkum í Lettlandi og á Spáni, þar sem mikils er metið að geta brugðist við algengum meiðslum sem upp koma í aðstæðum þar sem hætta steðjar að.

Á hinn bóginn eru færniþættir eins og sálrænn stuðningur í neyð og neyðarsamskipti, þótt þeir séu ekki jafn áberandi og líkamleg færni, engu að síður taldir mikilvægir hlutar af heildstæðu viðbragðskerfi við hamförum. Í löndum eins og Kypur og Úkraínu hefur verið sýnileg viðurkenning á mikilvægi sálræns stuðnings, sem endurspeglar dýpri skilning á þeim tilfinningalegu afleiðingum sem hamfarir geta haft í för með sér. Þessi áhersla dregur fram mikilvægi þess að veita ekki eingöngu lækisfræðilega aðstoð heldur einnig tilfinningalegan stuðning við fórnarlömb, og styður þá hugmynd að viðbrögð við hamförum þurfi að vera fjölbætt og ekki aðeins einblínd á líkamlega íhlutun.

Færnin til að bregðast við í neyðartilvikum hefur einnig verið dregin fram í nokkrum löndum, með sérstakri áherslu á Spán og í Lettlandi. Þetta bendir til þess að menntakerfin í þessum löndum geri sér grein fyrir mikilvægi þess að þjálfarar nemendur ekki aðeins í tæknilegri þekkingu heldur einnig í því að taka skjótar og árangursríkar ákvarðanir undir álagi.

Að lokum endurspeglar gögnin sameiginlega þróun þar sem þjálfun í lífsbjargandi færni fyrir neyðartilvik er mikils metin, með sérstakri áherslu á rýmingartækni, hjartahnoð og skyndihjálpi. Á sama tíma sýnir innleiðing sálrænna og samskiptatengdra hæfniþátta heildræna nálgun sem nær út fyrir líkamlega færni og tekur mið af tilfinninga- og samskiptaþörfum fórnarlamba hamfara. Þessi samantekt undirstrikar mikilvægi þess að námskrá í verknámi og starfsmenntun búi framtíðarstarfsfólk undir neyðartilvik með því að sameina tæknilega færni við getu til að takast á við tilfinningaviðbrögð og samskiptaviðfangsefni. Með því má tryggja heildstæðari og skilvirkari viðbrögð við hamförum.

NEMENDUR starfs- og verknáms

Niðurstöður könnunarinnar sýna sterkan og útbreiddan áhuga meðal þátttakenda á að tileinka sér lífsbjargandi færni, sérstaklega á sviðum eins og varðandi rýmingu, hjartahnoð, neyðarsamskipti, skyndihjálpi við bruna og sár, og sálrænan stuðning í neyð. Þessi áhugi endurspeglar vaxandi meðvitund um mikilvægi viðbúnaðar þegar takast þarf á við hamfarir á skilvirkan hátt, og niðurstöðurnar sýna misjafnt eftir löndum hversu mikil eftirspurnin er, þó heildarmyndin bendi til almennrar og víðtækrar þarfar fyrir þessa færni.

Mikil fjöldi þátttakenda lýsti þörf fyrir þjálfun í öruggri rýmingu. Meðal svarenda sóttust margir eftir grunnþekkingu á sviðinu, á meðan aðrir höfðu áhuga á meiri millistigsfærni. Þetta bendir til sameiginlegrar meðvitundar um mikilvægi þess að kunna að rýma á öruggan hátt í neyðartilvikum. Áhugi kemur fram víðsvegar um löndin sem þátt tóku, og í sumum tilvikum lýstu þátttakendur sérstaklega yfir

þörf fyrir ítarlegri og sérhæfðari þekkingu, einkum á svæðum þar sem tíðni og alvarleiki hamfara er meiri.

Hjartahnoð kom einnig fram sem ein af þeim lífsbjargandi færniþáttum sem mest er sóst eftir. Eftirspurn eftir þjálfun á sviði hjartahnoðs var útbreidd og þátttakendur frá öllum landssvæðum lýstu yfir áhuga á grunnnámskeiðum í hjartahnoði, en einnig var verulegur fjöldi sem hafði áhuga á millistigsþjálfun. Þessi þróun endurspeglar mikilvægi hjartahnoðs við heilbrigðisneyðartilvik þar sem skjót viðbrögð geta bjargað mannlífum. Minni hópur svarenda lýsti einnig áhuga á sérhæfðari tækni í hjartahnoði, sem bendir til meðvitundar um þörfina á dýpri þekkingu í ákveðnum aðstæðum.

Neyðarsamskiptahæfni var einnig í forgangi hjá þátttakendum, sem undirstrikar það mikilvæga hlutverk sem skilvirk samskipti gegna við viðbrögð í hamförum. Meirihluti svarenda vildi fá grunn- og millistigsþjálfun á þessu sviði og viðurkenndi þannig mikilvægi þess að viðhalda skýrum og áreiðanlegum samskiptaleiðum í neyð. Slík færni er lykilatriði við samhæfingu aðgerða, miðlun viðvarana og til að tryggja að fólk fái upplýsingar og geti brugðist við á réttan hátt þegar hamfarir eiga sér stað.

Skyndihjálparfærni, sérstaklega skyndihjálp við bruna og sárum, var einnig oft nefnd sem lykilatriði. Flestir þátttakendur sóttust eftir grunnnámskeiði, en minni hópur hafði áhuga á ítarlegri tækni í skyndihjálpi. Þetta er í samræmi við þá þörf sem skapast strax í kjölfar hamfara, þar sem meiðsla eins og bruni og sár eru algeng. Þessi eftirspurn undirstrikar mikilvægi þess að bjóða aðgengilega þjálfun í skyndihjálpi til að tryggja að einstaklingar geti sinnt slösuðum á skilvirkan hátt þar til fagleg aðstoð berst.

Að lokum vakti þörfin fyrir sálrænum stuðningi í neyð sérstaka athygli, þar sem margir þátttakendur lýstu áhuga á að tileinka sér færni til að styðja við aðra eftir áfallaatburði. Sálrænn stuðningur er sífellt meira viðurkenndur sem mikilvægur þáttur í viðbúnaði við hamförum, þar sem andleg heilsa og tilfinningalegur stuðningur skipta miklu máli bæði á meðan á krísu stendur og í kjölfarið. Þátttakendur úr öllum landssvæðum lýstu sterkum vilja til að fá grunn- og millistigsþjálfun í sálrænum stuðningi, sem sýnir vaxandi meðvitund um mikilvægi hans við að efla seiglu og styðja við einstaklinga sem hafa orðið fyrir áhrifum hamfara.

Í stuttu máli sýna niðurstöður könnunarinnar skýra eftirspurn eftir lífsbjargandi færni á ýmsum sviðum, þar sem þátttakendur leggja stöðugt áherslu á hagnýta og aðgengilega þjálfun í hjartahnoði, rýmingaraðferðum, neyðarsamskiptum, skyndihjálpi og sálrænum stuðningi. Þetta endurspeglar víðtæka meðvitund um nauðsyn heildstæðs viðbúnaðar, ekki aðeins til að lifa af líkamlega heldur einnig til að vernda andlega líðan í neyðaraðstæðum. Niðurstöðurnar undirstrika mikilvægi þess að innleiða fræðsluverkefni sem búa einstaklinga undir að bregðast við neyð á skilvirkan hátt, efla samfélagslega seiglu og styrkja heildargetu samfélaga til að takast á við krísur af ýmsum toga.

INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Gögnin sem safnað var um þá lífsbjargandi færni sem fólk úr innflytjenda- og útlagasamfélögum óskar sér endurspegla sterkan áhuga á því að tileinka sér hagnýta og mikilvæga færni sem er nauðsynleg í neyðartilvikum. Sú færni sem var oftast valin í öllum löndunum var hjartahnoð, og sýnir Ísland mesta eftirspurn eftir henni (27 svör). Þetta er skiljanlegt í ljósi þess hve hjartahnoð er almennt mikilvægur þáttur í að bjarga mannlífum við hjartaáföll. Hin löndin fylgja fast á eftir, og Lettland og Kýpur sýna sambærilegan áhuga á hjartahnoði.

Neyðarsamskipti er einnig svið þar sem fólk úr útlagasamfélaginu vill efla færni sína. Þótt þessi hæfni sé ekki eins yfirgæfandi vinsæl og hjartahnoð, er hún samt forgangsatriði í öllum löndunum, og

aftur er Ísland með flest svör þar (27 svör). Þetta bendir til skilnings á mikilvægi samskipta í neyð, sérstaklega þegar samhæfa þarf aðgerðir í kjölfar krísu.

Þegar kemur að skyndihjálpi vegna bruna og sára, sem er lykilfærni í ýmiss konar neyðartilvikum, er töluverður áhugi innan þessa samfélags. Ísland og Úkraína skera sig úr með flest svör í þessum flokki (28 og 19, í sömu röð). Þetta má líklega rekja til mikillar áhættu sem fylgir náttúruhamförum og iðnaðarslysum sem geta valdið bruna og meiðslum sem krefjast tafarlausrar aðstoðar.

Að lokum má nefna sálrænan stuðning í neyð, sem felst í því að veita skjótan stuðning við andlega heilsu meðan á hamförum stendur og í kjölfar þeirra. Áhugi á þessari færni er breytilegur, en hún er sérstaklega áberandi á Íslandi (26 svör) og í Úkraínu (16 svör), sem bendir til vaxandi viðurkenningar á mikilvægi andlegrar heilsu samhliða líkamlegri heilsu í hamfaratilvikum. Hins vegar má nefna að þessi þáttur er enn að nokkru leyti metinn lægra en þær færni sem beinlínis tengist því að bjarga lífi, eins og hjartahnoð og skyndihjálpi.

Að lokum má segja að sú lífsbjargandi færni sem fólk úr innflytjenda- og útlagasamfélaginu sækist mest eftir sé hjartahnoð, skyndihjálpi við bruna og sárum, neyðarsamskipti og sálrænn stuðningur. Þótt áherslurnar séu breytilegar eftir löndum, sýna gögnin að fólk innan þessa samfélaga hefur greinilega meðvitund um mikilvægi þess að vera undirbúið, bæði andlega og líkamlega, þegar hamfarir eiga sér stað. Niðurstöðurnar sýna skýra áherslu á hagnýta, lífsbjargandi færni og samskiptatækni, sem og vaxandi skilning á mikilvægi andlegs stuðnings í krísustjórnun.

E. ÞEKking OG ViÐHORF TIL HAMFARA

KENningar STARFS- OG VERKNÁMS

Gögnin sem skoðuð voru í kaflanum um þekkingu og viðhorf til hamfara veita mikilvæga innsýn í hvernig starfs- og verknámskennarar í sex Evrópulöndum skynja eigið öryggi, viðbúnað og áhuga þegar kemur að viðbrögðum í neyð. Niðurstöðurnar benda til takmarkaðs sjálfstrausts bæði á persónulegum og stofnanalegum vettvangi ásamt verulegum mismun í hvatningu til frekari þjálfunar.

Þegar spurt var hversu öruggir kennarar teldu sig vera við að bregðast við hamförum lýstu flestir aðeins miðlungsöryggi (54,8 %) eða lágrí öryggistilfinningu (20,6 %). Einungis 3,9 % töldu sig vera „mjög örugg“. Munurinn milli landa er áberandi. Á Spáni töldu 16 af 28 svarendum sig vera með „mjög hátt“ eða „hátt“ öryggi en í Úkraínu og á Íslandi var meirihluti svarenda á miðlungs- eða lágu stigi. Í Úkraínu merktu meira en helmingur, 15 af 29, við „lágt“ öryggi.

Mat kennara á því hversu vel nemendur eru undirbúnir fyrir neyð sýnir aðeins bjartsýnni en engu að síður miðlungsháar vísbendingar. Aðeins 19,4 % telja nemendur sína „mjög vel“ undirbúna en 40 % „vel“ undirbúna. Aftur sker Spánn sig úr með mesta traustið; 25 af 28 svarendum töldu nemendur „mjög“ eða „vel“ undirbúna. Í Úkraínu og á Íslandi er meiri óvissa, þar sem stór hluti svara er á miðlungs- eða lágu stigi.

Þegar stofnanirnar sjálfar eru metnar kemur enn skýrari aðvörun fram. Einungis 8,4% þátttakenda telja stofnun sína „mjög vel“ undirbúna, á meðan 54,2 % meta viðbúnað hennar sem eingöngu „miðlungs“. Spánn og Tyrkland sýna heldur betri stöðu en í Úkraínu eru átta af 29 svarendum á því að stofnun þeirra sé „illa undirbúin“.

Eitt helsta áhyggjuefnið er þó niðurstöður um hvatningu kennara til að sækja sér frekari fræðslu um hamfaraviðbúnað. Aðeins 1,3 % velja „mjög mikla“ hvatningu og 8,4 % „mikla“, á meðan 53,5 % (83 af

155) merkja við „litla“ hvatningu. Í Lettlandi, á Kýpur og í Úkraínu sögðust yfirgnæfandi fjöldi vera lítt hvattir (26, 16 og 18 svarendur). Ísland er undantekningin með tiltölulega meiri áhuga; fimm merktu við „mikla“ hvatningu og enginn við „laga“.

Þessar niðurstöður sýna skort á trausti og undirbúningi hjá kennurum og stofnunum gagnvart hamförum ásamt takmarkaðri hvatningu til að bæta stöðuna. Þetta er veruleg áskorun fyrir þá stefnu að samþætta hamfarafræðslu í námskrár starfs- og verknáms. Þótt Spánn sýni merki um framsækni og bjartsýni í viðbúnaðarmálum kemur fram að margir svarendur í öðrum löndum efast bæði um eigin getu og um hæfni stofnana sinna til að takast á við hamfarir. Niðurstöðurnar krefjast markvissra aðgerða til að efla þjálfunarkerfi, bæta neyðarferla stofnana og rækta menningu viðbúnaðar og virkni bæði meðal kennara og nemenda.

NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Gögnin sýna að almennt ríkir sú skynjun að fólk hafi miðlungsmikla þekkingu á mögulegum hamförum á sínu búsetusvæði. Flestir þátttakendur töldu sig vera á miðlungsstigi, sem gefur til kynna ákveðna grunnvitund um áhættur. Jafnframt má líta á niðurstöðuna sem vísbendingu um skort á sérhæfðri fræðslu og nauðsyn á að bæta aðgengi að skýrari og aðgengilegri upplýsingum.

Þegar hvatning til þátttöku í viðbúnaðartengdum aðgerðum er skoðuð koma persónulegar ástæður sterkast fram, svo sem vernd fjölskyldunnar og almennur áhugi á efninu. Á eftir koma borgaraleg ábyrgð og í minna mæli náms- eða starfsbundnar kröfur. Þetta svið hvata gefur til kynna að þjálfunarverkefni ættu að vera víðtæk og sveigjanleg, þannig að þau mæti bæði persónulegum og samfélagslegum áhuga. Í sumum löndum, eins og Tyrklandi, sjást fjölbreyttari og tíðari samsetningar þessara hvata, sem gæti tengst fyrri reynslu af hamförum eða betra aðgengi að formlegri fræðslu á þessu sviði.

Hvað varðar viðbúnaðaráætlanir á heimilum kemur fram að verulegur hluti fólks hefur enn ekki tekið þetta skref alvarlega. Hins vegar er talsverður fjöldi sem annaðhvort er farinn að átta sig á mikilvægi þess eða hefur nú þegar sett sér áætlun. Á Íslandi, til dæmis, kemur fram að marktækur hluti svarenda hefur íhugað að gera áætlun fyrir hamfarir, sem gæti tengst tíðari náttúruvá á borð við eldgos og óveður.

Þegar spurt er hversu vel samfélög eru undirbúin kemur í ljós að flest svörin falla á miðlungsstigi – það ríkir hvorki tilfinning um algjört óöryggi né fullvissu um sameiginlega getu til viðbragða. Í þessu samhengi sker Kýpur sig úr, þar sem stór hluti fólks telur að samfélögin séu illa eða alls ekki undirbúin, sem undirstrikar að þar sé þörf á að efla staðbundna skipulagningu og bæta upplýsingaflæði frá stofnunum í neyðartilvikum.

Niðurstöðurnar benda til þess að þótt almenn vitund um hamfaraáhættu og jákvætt viðhorf til þjálfunar og áætlanagerðar sé fyrir hendi, sé skynjun á viðbúnaði enn takmörkuð, bæði á einstaklings- og samfélagsstigi. Mikilvægt er að móta fræðslu- og upplýsingastefnu með hliðsjón af raunverulegum hvötum fólks og styrkja bæði skipulagningu og þátttöku á samfélagsvísu, til að byggja upp seigara og betur undirbúið samfélag.

INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Gögnin endurspeglar mismunandi stig þekkingar og viðbúnaðar meðal svarenda þegar kemur að hamförum og varpa ljósi á bæði viðurkenningu á mikilvægi viðbúnaðar og skort á markvissum undirbúningi í framkvæmd. Verulegur hluti fólks í öllum landssvæðum telur sig hafa nokkra vitneskju um

mögulegar hamfarir á sínu svæði, þó margir telji sig enn illa upplýsta. Þróunin bendir til þess að fólk geri sér grein fyrir mikilvægi fræðslu um hamfaraáhættu, en að enn sé talsverður munur á þeirri viðurkenningu og raunverulegri skilning og undirbúningi gagnvart áhættum.

Þegar kemur að hvatningu til að taka þátt í þjálfun um hamfaraviðbúnað kemur skýrt fram að persónuleg og fjölskyldutengd vernd er langalgengasta ástæðan fyrir því að fólk sækist eftir þekkingu og færni. Þetta sýnir að meginhvatinn að viðbúnaði snýr að eigin öryggi og velferð ástvina. Ásamt þessu nefna margir borgaralega ábyrgð og samfélagslega umhyggju sem hvatningu, sem bendir til þess að fólk hafi einnig áhyggjur af öryggi annarra í kringum sig. Fyrri reynsla af hamförum er einnig mikilvægur hvati; þeir sem hafa upplifað slíkar aðstæður eru líklegri til að sýna aukna meðvitund um þörfina á viðbúnaði.

Þrátt fyrir þetta er innleiðing viðbúnaðaráætlana á heimilum fremur óstöðug. Þó að verulegur fjöldi svarenda í sumum landssvæðum hafi íhugað eða sett saman viðbúnaðaráætlun fyrir heimili sín, sýna aðrir lítil eða engin ummerki um slíkan undirbúning. Þessi munur dregur fram bilið milli fræðilegrar meðvitundar eða áhuga og hagnýtrar framkvæmdar raunverulegra viðbúnaðaráðstafana. Ljóst er að þótt fólk geri sér grein fyrir mikilvægi þess að vera undirbúið, hafi margir enn ekki stigið nauðsynleg skref til að tryggja að heimili þeirra og fjölskyldur séu raunverulega reiðubúin fyrir mögulegar hamfarir.

Varðandi viðbúnað á samfélagsvísu telja flestir að samfélög þeirra séu að einhverju leyti undirbúin, en þó telur umtalsverður hluti þátttakenda að viðbúnaður sé ekki nægur. Þetta gefur til kynna almenna óvissu eða vantraust gagnvart sameiginlegri getu samfélagsins til að bregðast við hamförum, þrátt fyrir að margir einstaklingar hafi sjálfir lagt sig fram við að vera betur undirbúin.

F. UPPLÝSINGAHEIMILDIR

KENNARAR STARFS- OG VERKNÁMS

Greiningin í þessum kafla dregur fram flókið landslag þar sem vitund og fræðsla um viðbúnað við hamförum er misjöfn og ræðst að miklu leyti af þjóðlegum aðstæðum, persónulegri frumkvæðissemi og vali á samskiptaleiðum.

Þegar spurt var hvort þátttakendur leiti virkt að upplýsingum um viðbúnað við hamförum, svöruðu einungis 16,8% svarenda frá öllum löndum játandi. Dreifingin á þessari virku hegðun er sérstaklega ójöfn. Á Spáni sögðust 71% þátttakenda leita sér upplýsinga af eigin frumkvæði, á meðan í Kýpur, á Íslandi og í Úkraínu sögðust langflestir (96–100%) ekki gera það. Þessar tölur gefa til kynna að í sumum löndum ríki öflugri menning um persónulega ábyrgð eða meðvitund um viðbúnað við hamförum, á meðan í öðrum virðist ríkja meiri sinnuleysi eða óvirk afstaða gagnvart sjálfsprottu námi á þessu sviði.

Þegar kom að því hvaðan fólk fær upplýsingar um viðbúnað við hamförum, voru svörin afar fjölbreytt. Sumir þátttakendur nefndu hefðbundna miðla eins og sjónvarp eða útvarp, á meðan aðrir treystu á opinberar vefsíður, mannúðarsamtök eða samfélagsmiðla. Á Spáni var greinilegt að fólk hallast að hefðbundnum miðlum, eins og sjónvarpi/útvarpi og upplýsingum frá mannúðarsamtökum, oft í bland við upplýsingar frá fjölskyldu og vinum. Í Lettlandi og á Kýpur var meira um stofnanalega fræðslu, þar sem margir völdu opinberar vefsíður og mannúðarsamtök eins og Rauða krossinn. Ísland sýndi óvenjulega einhæfni þar sem flestir þátttakendur (15 af 25) nefndu sjónvarps- og útvarpsfréttir ásamt samfélagsmiðlum, sem bendir til að miðlamiðuð nálgun sé ríkjandi þar í landi. Í Úkraínu voru svörin hins vegar dreifðari og óstöðugri, þó mannúðarsamtök og hefðbundnir miðlar nytu þar einnig nokkurrar útbreiðslu.

Önnur mikilvæg vídd snýst um hvers konar fræðsluefni þátttakendur töldu gagnlegast til að læra um viðbúnað við hamförum. Í heildina sást skýr tilhneiging til gagnvirkra og hagnýtra aðferða. Alls völdu 47 þátttakendur kennsluform sem innihéldu hermíæfingar og verklega þjálfun, oft í bland við fræðslumyndbönd eða vefnámskeið/ráðstefnur. Á Spáni og í Tyrklandi kom fram sterk tilhneiging til að sameina myndbönd, hermíæfingar og vefnámskeið, á meðan í Úkraínu bentu mörg svör til þess að farsímaforrit, prentaðar handbækur og verklegar æfingar væru gagnleg blanda. Á Íslandi kom hins vegar í ljós afgerandi áhersla á fræðslumyndbönd eingöngu, þar sem 24 af 25 þátttakendum völdu það sem sitt aðalfræðsluform, sem bendir til þess að sjónræn upplýsingamiðlun sé þar ríkjandi.

Þrátt fyrir mismunandi val á upplýsingaveitum má greina ákveðna sameiginlega strauma. Lítil þátttaka er í virkri upplýsingaleit, sérstaklega í Austur-Evrópu, samhliða sterkari áherslu á reynslubundið, sjónrænt og margmiðlunarmiðað nám. Ríkisstofnanir og mannúðarsamtök gegna annars stigs hlutverki miðað við fjölmiðla og netmiðla í mörgum löndum, þó þau séu enn mikilvæg. Þetta á einkum við í löndum með rótgróna neyðarkerfisuppbyggingu.

Að lokum endurspeglar niðurstöðurnar sundurlausa og ósamræmda upplýsingaflóru innan Evrópu, þar sem margir kennarar í verknámi treysta fremur á óbeina eða tilviljanakennda upplýsingamiðlun um hamfarir frekar en að leita að slíkum upplýsingum af eigin frumkvæði. Áhersla á fjölbreytta miðla og hagnýtar kennsluaðferðir dregur fram þörfina fyrir samræmda, aðgengilega og áhugaverða stefnu í miðlun upplýsinga um viðbúnað við hamförum, stefnu sérsniðna að venjum hvers lands og stafrænum upplýsingavenjum borgaranna. Með því að hvetja til virkrar upplýsingaleitar og innleiða hamfarafræðslu í formleg námskerfi væri hægt að auka fræðslu og viðbragðsgetu verknámsgeirans til muna.

NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Greining á gögnum um upplýsingaveitur tengdar viðbúnaði við hamförum sýnir fjölbreyttar nálganir og ólíkar óskir meðal mismunandi hópa innan útlagahópa. Gögnin gefa til kynna að umtalsverður fjöldi einstaklinga leiti sér virkt upplýsinga um hamfaraviðbúnað, þar sem Spánn, Tyrkland og Ísland skera sig úr með hæsta hlutfall þátttakenda sem sýna slíka virkni. Sérstaklega sker Spánn sig úr með flesta sem segjast sækja sér slíkar upplýsingar, sem gæti bent til rótgróinnar meðvitundar og fyrirhyggju gagnvart hamförum á því svæði. Aftur á móti kemur í ljós að lönd eins og Kýpur sýna minni þátttöku, sem gæti bent til skorts á meðvitund eða skynjaðrar þörf fyrir slíkar upplýsingar.

Þegar litið er til tiltekinna upplýsingaveita koma samfélagsmiðlar sérstaklega sterkir fram sem helsta uppspretta upplýsinga um hamfaraviðbúnað, sérstaklega á Spáni og í Tyrklandi. Þessi miðlar gegna lykilhlutverki í að miðla skjóttum og viðeigandi upplýsingum á aðgengilegan hátt. Hins vegar er einnig mikilvægt að taka fram að mannúðarsamtök (eins og t.d. Rauði krossinn og önnur staðbundin félagasamtök) eru talin mikilvægir upplýsingaveitur, einkum í Tyrklandi þar sem mikil þátttaka er í starfsemi slíkra samtaka. Þessi samtök njóta trausts meðal innflytjenda og veita áreiðanlega leiðsögn um viðbúnað og viðbrögð við hamförum.

Áhugavert er einnig að sjá að fjölskylda og vinir eru einnig mikilvæg uppspretta upplýsinga um hamfaraviðbúnað. Þetta bendir til þess að persónuleg tengslanet gegni lykilhlutverki í að miðla fræðslu og geti jafnframt veitt stuðning þegar á reynir. Þessi tegund upplýsingagjafar virðist sérstaklega mikilvæg á Spáni og í Lettlandi, þar sem svarendur virðast treysta nánnum samfélagstengslum fyrir ráðgjöf og upplýsingum.

Þegar spurt er um hvaða heimildir fólk treysti mest þegar kemur að upplýsingum um hamfaraviðbúnað, kemur skýrt fram að opinberar vefsíður stjórnvalda og mannúðarsamtaka (eins og

Rauði krossinn og staðbundin hjálparsamtök) njóta mest trausts. Þessar heimildir eru taldar áreiðanlegar og yfirvaldsskipaðar, einkum á Spáni og í Tyrklandi. Einnig gegna fréttir í sjónvarpi og útvarpi mikilvægu hlutverki í að móta skilning almennings á viðbúnaði við hamförum. Þessi hefðbundnu fjölmiðlar styðja þannig við stafrænar og samfélagsmiðlaaðferðir við að dreifa upplýsingum á víðtækan hátt.

Einnig er vaxandi notkun samfélagsmiðla áberandi fyrir uppfærslur tengdar hamförum. Þetta sést sérstaklega vel á Spáni og á Íslandi, þar sem þátttakendur leita oft til samfélagsmiðla eftir rauntímaupplýsingum þegar neyðarástand skapast. Hins vegar kallar þetta einnig á aðgát, þar sem rangar eða villandi upplýsingar geta auðveldlega borist á þessum miðlum. Þetta undirstrikar mikilvægi fjölmiðlalæsi og að styðja einstaklinga í að greina á milli traustra og ótraustra heimilda.

Gögnin sýna að þótt mörg innflytjendasamfélög leiti virkt eftir upplýsingum um hamfaraviðbúnað, eru upphaldsupplýsingaveitur þeirra breytilegar eftir búsetulandi. Samfélagsmiðlar, mannúðarsamtök og opinberar vefsíður stjórnvalda eru talin áreiðanlegustu og mest notuðu heimildirnar, en fjölskylda og vinir gegna einnig mikilvægu hlutverki. Þessar niðurstöður benda til þess að markviss og aðgengileg upplýsingamiðlun um hamfaraviðbúnað, sérstaklega í gegnum samfélagsmiðla, fréttamiðla og mannúðarsamtök, geti aukið vitund og viðbúnað almennings verulega. Að auki er brýnt að bregðast við falsfréttum, einkum á stafrænum vettvangi, til að tryggja að þessir hópar fái réttar og gagnlegar upplýsingar þegar mest á reynir.

INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Niðurstöður könnunarinnar sýna flókna mynd þar sem vitundarvakning um viðbúnað við hamförum er misjöfn milli landa og ræðst að miklu leyti af þjóðerni, persónulegu frumkvæði og þeim samskiptaleiðum sem fólk kysir að nota.

Þegar spurt var hvort þátttakendur leiti virkt eftir upplýsingum um viðbúnað við hamförum, svöruðu 73,4% (187 af 254) játandi. Þessi tala bendir til töluverðrar virkni í upplýsingaleit, en dreifingin eftir löndum er mjög mismunandi. Á Spáni sögðust 71% þátttakenda leita sér að slíkum upplýsingum, sem gefur til kynna aukna meðvitund og persónulega ábyrgð þegar kemur að hamfaraviðbúnaði. Aftur á móti var hlutfallið mun lægra í Lettlandi og á Kýpur, þar sem einungis 24% og 26% sögðust leita eftir slíkum upplýsingum. Þessar tölur benda til þess að í sumum löndum, eins og á Spáni, sé sterkari menning um persónulega ábyrgð og meðvitund í þessum málum, á meðan önnur lönd, eins og Lettland og Kýpur, sýna fremur hlutlausu eða óvirka afstöðu til sjálfsprottinnar fræðslu um viðbúnað.

Þegar litið er til þeirra miðla sem fólk notar til að afla sér upplýsinga, koma fram mjög fjölbreytt svör. Sumir þátttakendur treysta á hefðbundna miðla eins og sjónvarp eða útvarp, á meðan aðrir sækja í opinberar vefsíður stjórnvalda, mannúðarsamtök eða samfélagsmiðla. Sérstaklega í Tyrklandi var notkun samfélagsmiðla áberandi, þar sem 87% þátttakendur nefndu þá sem helstu upplýsingaveitu. Á Spáni gegndu samfélagsmiðlar einnig hlutverki, en þar virtist fólk fremur hallast að mannúðarsamtökum og hefðbundnum miðlum eins og sjónvarpi og útvarpi. Í Lettlandi og á Kýpur voru stofnanalegar heimildir eins og vefsíður stjórnvalda og mannúðarsamtök algengari, á meðan á Íslandi var áberandi treyst á bæði samfélagsmiðla og hefðbundna fjölmiðla. Þessi niðurstaða undirstrikar að til er samsett og landsbundin mynd af því hvernig fólk nálgast upplýsingar um hamfarir og hvernig ólík menning og innviðir hafa áhrif á þá hegðun.

Mikilvægur þáttur í greiningunni er hversu áreiðanlegar upplýsingar fólk telur mismunandi upplýsingaveitur vera. Mannúðarsamtök voru almennt talin áreiðanlegust, á eftir fylgdu opinberar vefsíður stjórnvalda og svo sjónvarp/útvarp. Hins vegar bendir það til aukins trausts á stafræna miðla að samfélagsmiðlar séu í töluverðum mæli taldir traust uppspretta upplýsinga, sérstaklega í löndum eins og Tyrklandi. Þetta endurspeglar þróun í átt að aðgengilegri og hraðari upplýsingamiðlun, þar sem fólk neytir efni í gegnum stafræn tæki og miðla.

Þrátt fyrir breytileika í vali á upplýsingaveitum má greina sameiginleg mynstur. Sjónvarp, útvarp og samfélagsmiðlar koma hvað oftast fyrir sem helstu upplýsingaveitur, á meðan mannúðarsamtök eru áfram talin traustvekjandi, en þó ekki notuð jafn oft. Þetta gefur til kynna að hefðbundnir og stafrænir miðlar gegna veigamiklu hlutverki í upplýsingamiðlun til fólks af erlendum uppruna, en jafnframt er leitin að upplýsingum yfirleitt fremur óvirk. Fólk kys almennt frekar að taka við upplýsingum frá fjölmiðlum en að leita þeirra sjálf.

Þegar horft er til þeirra fræðsluefnisforma sem þátttakendur telja gagnlegust, kemur skýrt fram að þeir kjósa gagnvirka og hagnýta nálgun. Til dæmis sýndu þátttakendur í Tyrklandi mikla tilhneigingu til að nýta myndbönd, hermiæfingar og vefnámskeið saman, á meðan á Íslandi voru fræðslumyndbönd afgerandi mest notuð. Þetta endurspeglar þróun í átt að sjónrænu og fjölmiðlaformuðu námi, með áherslu á efni sem hægt er að skoða á eigin hraða.

Niðurstöðum rannsóknarinnar sýna skýrt að upplýsingalandslagið um viðbúnað vegna hamfara meðal fólks af erlendum uppruna er sundurlaust og ójafnt. Flestir virðast treysta á óvirka móttöku upplýsinga frekar en að leita þeirra sjálfir. Stafrænir miðlar og hefðbundnir fjölmiðlar gegna áfram lykilhlutverki sem upplýsingaveitur, á meðan mannúðarsamtök og opinberar vefsíður eru einnig mikilvægar, en þó í minna mæli.

Þessar niðurstöður undirstrika mikilvægi þess að móta samræmda, aðgengilega og áhugaverða stefnu í miðlun upplýsinga um hamfaraáhrættu og viðbúnað, sem tekur mið af þjóðarbundnum venjum og stafrænu hegðunarmynstri fólks af erlendum uppruna. Með því að innleiða virkra upplýsingaöflun og samþætta fræðslu um hamfaraáhrættu inn í formlegt nám, væri hægt að bæta vitund og viðbúnað verulega. Slík nálgun myndi nýta árangursríkustu námsleiðirnar og miðlunartækin til fulls.

G. VARNARLEYSI GAGNVART RANGFÆRSLUM OG MÝTUM

Þessi kafli dregur fram flókið eðli miðlunar upplýsinga um viðbúnað gagnvart hamförum innan evrópska verknámakerfisins. Hann bendir á viðkvæmt jafnvægi milli upplýsingatrausts og þeirrar staðreyndar að rangfærslur eru enn til staðar innan menntakerfisins.

KENNARAR STARFS- OG VERKNÁMS

Þegar kemur að trausti á þeim upplýsingum sem fólk fær um viðbúnað gagnvart hamförum er heildarmyndin langt frá því að vera jákvæð. Aðeins 25,8% svarenda sögðust treysta upplýsingunum sem þeir fengu um hamfaraviðbúnað algjörlega, á meðan 60% þeirra lýstu einingis yfir meðaltrausti. Þetta bendir til þess að þótt meirihlutinn efist ekki beinlínis um áreiðanleika upplýsinganna, treystir hann þeim heldur ekki algerlega. Munurinn milli landa er einnig áhugaverður: Úkraína sker sig úr þar sem 17 af 29 þátttakendum (58,6%) sögðust treysta upplýsingunum algjörlega, sem gefur til kynna hátt traust til hamfara- og neyðarupplýsinga í því þjóðfélagi. Ísland sýnir einnig hlutfallslega hátt hlutfall algjörtrausts (28%), ásamt Tyrklandi (40%). Á móti kemur að Spánn, Lettland og Kýpur sýna lægra hlutfall algjörtrausts og meira af meðaltrausti eða litlu trausti, sem kann að endurspeglar tortryggni eða gagnrýnna afstöðu til þeirra upplýsinga sem eru í boði.

Þegar þátttakendur voru spurðir hvort þeir hefðu orðið varir við rangar eða villandi upplýsingar um viðbúnað gagnvart hamförum í kennslureynslu sinni, komu svörin í ljós sem vísbending um verulega útbreiðslu slíkra upplýsinga. Í heildina sögðust 45,8% hafa rekist á rangfærslur, 29,7% voru ekki viss og aðeins 24,5% neituðu því alfarið að hafa orðið þeirra varir. Lettland skar sig úr með hæsta hlutfall þeirra sem höfðu orðið varir við rangfærslur, þar sem 22 af 28 þátttakendum (78,6%) staðfestu slíka reynslu. Kýpur og Úkraína fylgdu í kjölfarið, þar sem yfir helmingur þátttakenda viðurkenndi að hafa mætt

rangfærslum í starfi. Þessar niðurstöður vekja áhyggjur um gæði og eftirlit með fræðsluefni og undirstrika mikilvægi þess að VET-kerfið byggi á áreiðanlegum og uppfærðum upplýsingum.

Athygli vekur að Ísland sýnir sérstaka mynd: þar sögðust 48% hafa orðið varir við rangfærslur, en enginn valdi svarið „ekki viss“ – sem bendir til skýrari aðgreiningar milli traustra og ótraustra upplýsinga. Á Spáni var aftur á móti dregin upp óljósari mynd, þar sem meirihluti svarenda (57%) sagðist ekki viss um hvort þeir hefðu tekið eftir rangfærslum, sem gæti bent til skorts á þjálfun í að greina ranghugmyndir og ónákvæmar frásagnir, eða einfaldlega skorts á skipulögðum aðferðum til að sannreyna fræðsluefni.

Þessar niðurstöður varpa ljósi á alvarlegt vandamál: þrátt fyrir að meirihluti starfsfólks í verknámi segist bera meðalmikla trú til þeirra upplýsinga sem það fær, grunar stór hluti einnig að rangfærslur séu til staðar í fræðsluumhverfinu. Þetta samhliða traust og útsetning fyrir rangfærslum bendir til óstöðugs þekkingargrunns þar sem erfitt getur verið að greina á milli staðreynda og mýtna.

Að lokum er ljóst að brýn þörf er á markvissum aðgerðum til að efla miðlalæsi, þjálfu gagnrýna hugsun og tryggja aðgang að áreiðanlegu efni um viðbúnað við hamförun. Með því að samþætta slíka fræðslu í kennaramenntun og námskrágerð væri unnt að draga úr óvissu, auka traust og byggja upp sterkara fræðsluumhverfi sem verndar gegn útbreiðslu rangfærslna.

NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Gögn frá könnun nemenda sýna að rangfærslur um viðbúnað vegna náttúruhamfara eru almennt taldar útbreitt vandamál. Meirihluti þátttakenda í öllum löndum er sammála um að slíkar rangfærslur séu til staðar, og margir segjast hafa orðið var við þær með beinum hætti. Hins vegar er sjálfstraust í að greina rangar upplýsingar misjafnt, þar sem flest svör eru staðsett í miðju kvarðans. Það gefur til kynna ófullnægjandi sjálfstraust við upplýsingalæsi, en jafnframt ákveðna óvissu.

Á Spáni telja flestir þátttakendur að rangfærslur séu til staðar, þó færri segist hafa orðið var við þær sjálfir. Sjálfstraust þeirra í að greina falskar upplýsingar er miðlungsmikið. Í Tyrklandi er bæði skynjun og reynsla af rangfærslum sérstaklega mikil, og þótt margir segist vera útsettir fyrir þeim er líka tiltölulega mikið sjálfstraust til að greina þær. Lettneskir þátttakendur voru einnig sammála um að rangfærslur væru til staðar og að þeir hefðu tekið eftir þeim, en voru þó varkárir í mati á eigin getu til að greina þær. Á Kýpur viðurkenndu flestir rangfærslur og sögðust orðið var við þær, en sjálfstraustið í að greina þær var lágt þar sem með töluverður fjöldu þátttakenda völdu neðsta eða næstneðsta þrepið. Að lokum sögðust íslenskir þátttakendur hafa minni útsetningu og minni vissu um hæfni sína til að þekkja rangfærslur, þrátt fyrir að viðurkenna tilvist þeirra.

Að lokum má segja að þótt rangfærslur séu viðurkennt áhyggjuefni í öllum löndum, sé augljós gjá milli þess að skynja eða upplifa þær og þess að treysta sér til að greina þær. Þetta bendir til þess að þörf sé á bættri fræðslu og úrræðum til að styðja fólk í því að meta gagnrýnið þær upplýsingar sem það fær um viðbúnað vegna náttúruhamfara.

INNFLYJTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Greining á varnarleysi gagnvart rangfærslum um viðbúnað vegna náttúruhamfara sýnir að bæði skynjun og raunveruleg reynsla af slíkum rangfærslum er töluverð í mismunandi heimshlutum. Meirihluti svarenda telur að rangfærslur varðandi viðbúnað séu til staðar, og flest svörin komu frá þátttakendum á svæðum eins og Spáni, Lettlandi og Íslandi. Þetta bendir til þess að fólk sé almennt meðvitað um útbreiðslu rangra eða villandi upplýsinga, sem getur haft áhrif á viðbragðsgetu þess í neyðaraðstæðum.

Þegar kemur að persónulegri reynslu af því að lenda í rangfærslum, segja margir hafa rekist á villandi upplýsingar tengdar viðbúnaði. Þetta á sérstaklega við í Lettlandi og á Íslandi, þar sem talsverður hluti þátttakenda hefur orðið vitni að eða lent í slíkum upplýsingum. Þetta undirstrikar áframhaldandi áskorun við að uppræta röng eða skaðleg frásagnarmynstur um viðbúnað sem geta valdið ruglingi og skert getu fólks til að bregðast rétt við í neyðartilvikum.

Þegar spurt var um sjálfstraust þátttakenda í að greina rangfærslur kom fram breytileg niðurstaða. Þó sumir lýstu yfir miklu sjálfstrausti til að þekkja rangar upplýsingar, þá sagðist stór hluti enn vera óviss eða ekki treysta sér til þess. Þetta bendir til þess að þó sumir séu vel í stakk búnir til að bera kennsl á rangfærslur, en margir eigi enn erfitt með að greina á milli staðreynda og tilbúinna frásagna þegar kemur að viðbúnaði við hamförum. Skortur á sjálfstrausti gæti stafað af flóknum eðli upplýsinga um náttúruhamfarir eða því hversu algengar og mótsagnakenndar upplýsingar eru á þessu sviði.

Í heildina dregur gagnagreiningin fram að rangfærslur um viðbúnað við hamförum eru útbreiddar og að einstaklingar eiga í erfiðleikum með að greina áreiðanlegar upplýsingar frá mýtum eða villandi efni. Þrátt fyrir að meðvitund um vandann sé mikil hafa margir orðið vitni að eða orðið fyrir slíkum rangfærslum, og sjálfstraust til að bera kennsl á þær er enn mjög misjafnt. Til að bregðast við þessu þarf að efla miðlun upplýsinga og fræðslu um viðbúnað, með það að markmiði að auka upplýsta þátttöku og gera einstaklingum kleift að meta áreiðanleika þeirra upplýsinga sem þeir verða fyrir. Það myndi að lokum efla viðbragðsgetu og þol samfélaga gagnvart mögulegum hamförum.

NIÐURSTÖÐUR - VETTVANGSRANNSÓKNIR

Þessi vettvangsrannsókn dregur í heild upp fjölbreytta en áhyggjumikla mynd af viðbúnaði við hamförum innan kerfis starfs- og verkmenntunar í Evrópu. Þrátt fyrir vaxandi meðvitund um mikilvægi þess að tileinka sér lífssnauðsynlega hæfni, svo sem skyndihjálp, rýmingaráætlanir og neyðarsamskipti, þá leiðir þessi meðvitund ekki alltaf til aðgerða eða skipulegrar þjálfunar. Mikill munur er til staðar milli landa hvað varðar úrræði og hvata, og hefur mismunandi viðbúnaður skapað ójafnt þol og misræmi milli menntakerfa og samfélaga.

Þótt kennarar viðurkenni almennt mikilvægi viðbúnaðar, þá lýsa þeir gjarnan litlu sjálfstrausti þegar kemur að eigin viðbrögðum í neyð og takmarkaðri áhuga á frekari þjálfun. Nemendur og aðilar í innflytjenda- og útlagasamfélögum sýna aftur á móti mikinn áhuga á að læra þessa hæfni, en standa frammi fyrir áskorunum sem tengjast aðgengi, gæðum fræðslu og samhengi hennar við þeirra aðstæður. Til viðbótar þessum vanda er tilvist rangfærslna og mýtna útbreidd, ásamt takmarkaðri hæfni til að greina og bregðast við þeim á skilvirkan hátt.

Miðað við þessar niðurstöður er brýnt að innleiða samhæfðar og aðstæðubundnar aðgerðaáætlanir sem leggja áherslu á stöðuga endurmenntun kennara, samþættingu viðbragðshæfni við neyðarástand inn í námskrár og þróun aðgengilegra, áreiðanlegra og áhugavekjandi fræðsluefna. Nauðsynlegt er einnig að efla bæði formlegar og óformlegar upplýsingaleiðir og brúa bilið í stafrænu læsi. Aðeins með slíkum markvissum aðgerðum getur starfs- og verkmenntakerfið gegnt lykilhlutverki í að efla viðnámsþrótt og viðbúnað samfélaga í ljósi vaxandi hnattrænna áhættu og hamfara.

KENNARAR STARFS- OG VERKNÁMS

Greining gagna sem safnað var í þessari rannsókn á skynjun, viðbúnaði og þörfum fyrir þjálfun í tengslum við vitund og viðbrögð við hamförum innan starfs- og verkmenntunar í ýmsum Evrópulöndum dregur upp fjölbreytta mynd með sameiginlegum áhyggjum og skýrum sviðum þar sem bæta má úr. Skýrslan undirstrikar vaxandi meðvitund meðal kennara um þörfina á að samþætta lífsbjargandi færni og efni um neyðarstjórnun inn í námskrár, þó framkvæmdin og stofnanalegur undirbúningur standi enn víða að baki.

Í fyrsta lagi er viðurkenning á mikilvægi þess að kenna lífsbjargandi færni nánast algild. Flestir þátttakendur telja hæfni eins og skyndihjálp, rýmingarferli og notkun slökkvitækja vera afar viðeigandi, sem endurspeglar sterka meðvitund meðal kennara um hagnýtt mikilvægi þessara fræðslu. Þrátt fyrir þessa meðvitund kemur í ljós að hún endurspeglast ekki endilega í þeirri öryggistilfinningu sem þátttakendur lýsa þegar kemur að aðstæðum tengdum hamförum. Aðeins lítill hluti (3,9%) þátttakenda segir að þeir myndu vera öruggir, á meðan meirihlutinn greinir frá miðlungs eða litlu öryggi. Þetta bendir til verulegs misræmis milli fræðilegrar vitundar og raunhæfrar, hagnýtrar færni, sem nauðsynleg er til að bregðast örugglega við í neyð.

Skynjun kennara á viðbúnaði nemenda og stofnana til að bregðast við neyðarástandi sýnir einnig verulegan breytileika. Þó um þriðjungur kennara meti viðbúnað nemenda jákvæða, telja flestir hann einungis í meðallagi eða jafnvel lítinn. Enn áhyggjusamara er mat á stofnunum sjálfum: einungis 8,3% telja skóla sinn vera mjög vel undirbúinn fyrir neyðartilvik, sem vekur upp spurningar um hvort skýr viðbragðsáætlun, reglulegar æfingar eða nægilegir innviðir séu til staðar.

Annað áhyggjuefni er lítil hvatning kennara til að þiggja sértæka þjálfun á þessu sviði: yfir helmingur kennara greinir frá lítilli hvatningu og einungis 1,3% segjast vera mjög áhugasamir. Lönd eins og Lettland, Kýpur og Úkraína skera sig úr með sérstaklega lága hvatningu, sem gæti tengst miklu vinnuálagi, skorti á hvatakerfum innan stofnana eða takmörkuðu aðgengi að aðlaðandi og staðbundinni fræðslu.

Þegar kemur að upplýsingagjöf og fræðsluefni segjast flestir kennarar (83%) leita sér upplýsinga um hamfarir, en upplýsingaveiturnar eru mjög fjölbreyttar og oft ekki studdar af opinberum stofnunum. Helstu uppsprettur eru samfélagsmiðlar, sjónvarp, vinir og opinberar vefsíður, en fáir nefna kerfisbundna notkun á viðurkenndu námsefni eða viðurkennt fræðsluefni. Þeir námsmiðlar sem metnir eru hvað hæðst eru verklegar æfingar, hermiæfingar og fræðslumyndbönd, en notkun snjallforrita eða prentaðs efnis er takmörkuð. Þetta bendir til þarfar á að nútímavæða og fjölga sniðum og miðlum fyrir fræðsluefni.

Að lokum dregur rannsóknin fram áhyggjur um þá samverkun sem ríkir á milli miðlungs trausts til þeirra upplýsinga sem kennarar fá um hamfaraþekkingu og miklu varnarleysi fyrir rangfærslum eða mýtum innan menntakerfisins. Þó einungis 1,3% segist alls ekki treysta upplýsingunum, eru það aðeins 25,8% sem treysta þeim að fullu. Enn fremur greinir nær helmingur kennara frá því að hafa orðið varir við rangfærslur í kennslureynslu sinni, með sérstaklega háu hlutfalli í Lettlandi, Úkraínu og á Kýpur. Slíkt ástand grefur undan gæðum námsins og tefla öryggi komandi kynslóða í hættu þegar á reynir.

Í heild sinni sýnir skýrslan að jákvæður grunnur er fyrir hendi til að efla innleiðingu hamfaraþekkingar í verknámi, með stuðningi bæði kennara og nemenda. Hins vegar er brýn þörf á að bæta raunverulegan undirbúning, hvetja kennara með áhugaverðum og virkjum kennsluaðferðum og tryggja aðgengi að áreiðanlegu, uppfærðu og hagnýtu efni. Samfelld þjálfun, mótun þverþjóðlegra samstarfsneta og fjárfesting í nýstárlegum og aðgengilegum úrræðum þurfa að verða lykilstoðir í samhæfðri evrópskri menntastefnu í hamfaraþekkingu.

NEMENDUR STARFS- OG VERKNÁMS

Niðurstöður könnunarinnar sýna einnig áhugaverð mynstur varðandi þekkingu, viðhorf og sýn nemenda á hamfaraviðbúnað, upplýsingagjafa og útsetningu fyrir rangfærslum í mismunandi löndum. Heildarniðurstöðurnar sýna að meðvitund nemenda um mikilvægi hamfarabekkingar fer vaxandi, þó að mikill breytileiki sé á milli landa hvað varðar mat á viðbúnaði samfélaga, trausti til heimilda og upplifun af röngum upplýsingum.

Í fyrsta lagi er aðgengi að upplýsingum um hamfarabekkingu mismunandi milli landa. Algengustu heimildirnar eru fjölskylda og vinir, fjölmiðlar (sjónvarp og útvarp), og mannúðarsamtök eins og Rauði krossinn. Hins vegar er traust til þessara upplýsinga breytilegt eftir löndum, sem bendir til þess að fræðsla og þjálfun í hamfarabekkingu ætti að vera forgangsmál í öllum ríkjum.

Á hinn bóginn virðist útsetning fyrir röngum upplýsingum um hamfarabekkingu vera veruleg áskorun, sérstaklega í löndum eins og Tyrklandi þar sem nemendur eru meðvitaðri um rangfærslur en sýna jafnframt meiri sjálfstraust í að greina þær. Á móti kemur að í löndum eins og Íslandi og á Kýpur er meiri óvissa um hæfni til að greina rangar upplýsingar, sem bendir til að brýnt sé að efla fræðslutæki sem hjálpa nemendum að þekkja og takast á við röng og villandi gögn.

Persónulegur viðbúnaður og vernd fjölskyldu kemur einnig skýrt fram sem lykilhvöt fyrir þátttöku í fræðslu um hamfarabekkingu. Hins vegar er ljóst að ekki allir nemendur upplifa sig fullkomlega undirbúna, sem undirstrikar þörfina fyrir aukna fjárfestingu í vitundarvakningu og fræðsluátökum sem ná til allra hópa samfélagsins.

Í hnotskurn má segja að nemendur í þessum samstarfslöndum sýni vaxandi meðvitund um mikilvægi þess að vera undirbúin fyrir hamfarir, en enn er verulegt bil þegar kemur að aðgengi að áreiðanlegum upplýsingum, hagnýtri þjálfun og trausti til eigin getu til að þekkja rangfærslur. Til að efla hnattrænan viðbúnað við hamförum er nauðsynlegt að stuðla að sanngjörnu aðgengi að traustum upplýsingaveitum, hvetja til símenntunar um hamfarir og vinna markvisst að því að minnka rangfærslur á vettvangi samfélagsins. Með því verða samfélög betur í stakk búin til að bregðast árangursríkt við komandi kreppum.

INNFLYTJENDA- OG ÚTLAGASAMFÉLÖG

Greining á gögnum um innflytjendasamfélög gefur mikilvæga innsýn í viðbúnað og viðhorf einstaklinga frá ýmsum löndum gagnvart hamfarastjórnun. Helstu niðurstöður sýna mikinn áhuga á að tileinka sér lífsbjargandi færni eins og endurlífgun, neyðarsamskipti, skyndihjálp við bruna og sárur og sálræna skyndihjálp. Af þessum þáttum eru endurlífgun og neyðarsamskipti í mestri eftirspurn á flestum svæðum. Þetta bendir til þess að þó meðvitund um mikilvægi viðbúnaðar sé til staðar, þá vanti enn upp á formlegri og markvissari þjálfun sem gerir fólki kleift að tileinka sér þessa lykilhæfni.

Þegar litið er til þekkingar og viðhorfa gagnvart hamförum, segjast margir þátttakendur vera vel upplýstir um hugsanlega áhættu í sínu nánasta umhverfi, einkum í löndum eins og Spáni, Lettlandi og Íslandi. Hins vegar samsvarar þessi meðvitund ekki alltaf sterkri trú á að samfélagið sé tilbúið til að takast á við slíkar aðstæður. Svörin sýna verulegan breytileika í trausti til samfélagslegs viðbúnaðar, sem undirstrikar nauðsyn þess að efla samhæfða viðbragðsáætlun og samstöðu á vettvangi samfélagsins, sérstaklega í löndum eins og Tyrklandi og Kýpur.

Einnig voru skoðaðar helstu hvatir þátttakenda til að taka þátt í þjálfun tengdri hamfaraviðbúnaði, þar sem persónuleg og fjölskyldutengd vernd kom skýrt fram sem mikilvægur þáttur, ásamt tilfinningu fyrir borgaralegri og samfélagslegri ábyrgð. Þetta endurspeglar vaxandi skilning á því að

þörf sé á bæði einstaklingsbundinni og sameiginlegri seiglu gagnvart hugsanlegum hamförum. Fólk virðist ekki einungis hvatt áfram af eigin öryggi, heldur einnig af löngun til að leggja sitt af mörkum til öryggis og velferðar samfélagsins í heild.

Útsetning fyrir rangfærslum og mýtum um hamfaraviðbúnað kom einnig fram sem verulegt áhyggjuefni. Fjöldi svarenda lýsti því að þeir hefðu rekist á villandi upplýsingar um viðbúnað, og þó margir telji sig hafa getu til að greina slíkar rangfærslur, þá er ljóst að enn er bil í því að tryggja nákvæma og samræmda miðlun upplýsinga. Þetta undirstrikar mikilvægi þess að veita áreiðanlegar, skýrar og staðreyndamiðaðar upplýsingar til að vinna gegn mýtum og rangfærslum.

Að lokum má segja að þótt mikill vilji sé meðal fólks í dreifbýlisbúsetu, sérstaklega á Spáni, í Tyrklandi, Lettlandi, Kýpur, Úkraínu og Íslandi, til að vera betur undirbúið fyrir hamfarir, þá séu enn töluverðar hindranir til staðar. Þar má nefna skort á aðgengilegum og heildstæðum þjálfunaráætlunum, takmarkaða sjálfsöryggistilfinningu í að greina rangfærslur og veikleika í samfélagslegum viðbúnaði. Með því að takast á við þessi atriði með markvissri fræðslu, vitundarvakningu og samstarfi á vettvangi samfélagsins, væri hægt að styrkja heildarseiglu þessara samfélaga verulega gagnvart hamförum framtíðarinnar.

3. HLUTI – RÝNIHÓPAR

Eftir að hafa lokið við úttektina og spurningakannanir í þátttökulöndunum sex, Spáni, Kýpur, Lettlandi, Íslandi, Tyrklandi og Úkraínu, stóðu samstarfsaðilar verkefnisins fyrir yfirlitum á framkvæmd innlendra umræðu- og rýnihópa. Þessir hópar innihéldu þrjá helstu markhópa verkefnisins: kennara í starfs- og verknámi, nemendur í starfs- og verknámi og fulltrúa úr röðum útlagasamfélaga eða fólks af erlendum uppruna.

Rýnihóparnir þjónuðu mikilvægum tilgangi. Í fyrsta lagi gerðu þeir samstarfsaðilum kleift að staðfesta niðurstöður kortlagningarskýrslunnar um vitundarvakningu og lífsbjargandi færni. Í öðru lagi veittu þeir tækifæri til að öðlast dýpri skilning á raunverulegum þörfum, væntingum og áskorunum markhópsins varðandi viðbúnað og þjálfun í neyðartilvikum. Þeim upplýsingum sem safnað var í þessum lotum munu nýtast beint við þróun námskrár fyrir WP3, svo tryggt sé að efni þjálfunarinnar verði viðeigandi, aðgengilegt og nýtanlegt í ólíkum menningarlegum samhengjum.

Í umræðuhópunum kynntu samstarfsaðilar helstu gögn til að stýra umræðunni. Þar á meðal voru:

- Drög að kortlagningarskýrslu um vitund um hamfarir og lífsnauðsynlega færni, sem var lögð fram til yfirferðar og athugasemda
- Sérstök kynning fyrir umræðuhópa sem verkefnastjórnandi hafði útbúið
- Yfirlit yfir efni vinnupakka 2 (WP2), og
- Facebook-síða verkefnisins, sem sýnd var til að kynna verkefnið frekar og hvetja þátttakendur til að fylgjast með uppfærslum

KAFLI 8: UPPLÝSINGAR UM ÞÁTTTAKENDUR OG FERLI VIÐ VAL OG SKRÁNINGU ÞEIRRA

Umræðuhópar voru haldnir í öllum sex samstarfslöndum verkefnisins, Lettlandi, Kýpur, Íslandi, Spáni, Tyrklandi og Úkraínu, og tóku þátttakendur úr öllum þremur markhópum þátt: kennarar í starfs- og verknámi, nemendur í starfs- og verknámi og fulltrúar úr röðum innflytjenda og útlagasamfélaga. Þó að flestir umræðuhópar hafi farið fram á netinu, voru fundir í Tyrklandi og á Íslandi haldnir með persónulegri viðveru þátttakenda.

Alls tóku 57 þátttakendur þátt í umræðuhópunum í öllum löndunum.

- Kennarar verknáms: 22
- Nemendur verknáms: 28
- Fulltrúar úr röðum innflytjenda og útlagasamfélaga: 17
(Sumir þátttakendur tilheyrðu fleiri en einum markhópi, þetta átti sérstaklega við í Tyrklandi.)

Þátttakendur voru fyrst og fremst fengnir til liðs við umræðuhópina í gegnum fyrri þátttöku í verkefninu, og voru einkum úr hópi þeirra sem höfðu tekið þátt í könnuninni og sýnt áhuga á frekari virkni. Auk þess nýttu samstarfsaðilar sér persónuleg, stofnanatengd og fagleg tengslanet til að bjóða viðeigandi einstaklingum að taka þátt í umræðunum. Í mörgum tilvikum var haft beint samband við þátttakendur með tölvupósti, símtölum, smáskilaboðum eða skilaboðaforritum. Í Tyrklandi fór leit að þátttakendum meðal annars fram í samstarfi við Ríkisskrifstofu útlandingamála. Einnig voru notaðir staðbundnir WhatsApp-hópar til að dreifa upplýsingum, auk þess sem boð voru send persónulega til sjálfbóðaliða og leiðbeinenda sem tengjast neyðarstjórn AFAD.

Algengasta áskorunin í öllum löndum tengdist tímasetningu, erfitt reyndist að finna hentugan tíma sem hentaði öllum þátttakendum. Tungumálaörðugleikar komu upp á Kýpur og á Íslandi, einkum meðal þátttakenda af erlendum uppruna sem höfðu takmarkað vald á ensku eða viðkomandi þjóðtöngu. Í Úkraínu urðu síðbúnar afboðanir til þess að stærð hópsins varð minni en upphaflega var áætlað. Í Tyrklandi höfðu margir svarendur í könnuninni ekki gefið upp tengiliðaupplýsingar sem gerði skipulagningu þátttöku erfiðari. Þrátt fyrir þessar minniháttar hindranir tókst öllum samstarfsaðilum að framkvæma umræðuhópina með góðum árangri.

KAFLI 9: GREINING Á SVÖRUM ÞÁTTTAKENDA Í RÝNIHÓPUM

UMSAGNIR UM KORTLAGNINGARSKÝRSLUNA

Þátttakendur í öllum samstarfslöndum töldu kortlagningarskýrsluna um vitundarvakningu og lífsbjargandi færni vera gagnlegt og upplýsandi efni. Heildarniðurstöður endurspegla mikla ánægju með uppbyggingu, mikilvægi og skýrleika skýrslunnar. Rík samstaða var um að skýrslan hafi verið traustur grunnur til að skilja núverandi verklag og móta framtíðarnámskrár.

GAGNSEMI SKÝRSLUNNAR

Skýrslan um kortlagningu var talin vera mjög gagnleg í öllum sex löndunum. Af 5 mögulegum stigum, voru meðaleinkunnir hennar á bilinu 4,5 til 5.

- Á Lettlandi gáfu allir þátttakendur skýrslunni einkunnina 4 eða 5 og lögðu áherslu á hve fræðandi hún væri og gagnleg til að greina skort á fræðslu um viðbúnað við hamförum.

- Þátttakendur á Kýpur gáfu gagnsemi skýrslunnar meðaleinkunnina 4,8 og hrósuðu skýrleika hennar, hagnýtri notkun og skipulagðri framsetningu.
- Á Spáni gáfu 80% þátttakenda skýrslunni hámarkseinkunn og lýstu henni sem gagnlegri bæði fyrir fræðilega og hagnýta þjálfun í viðbúnaði.
- Í Tyrklandi var mikilvægi skýrslunnar metið 4,8 að meðaltali og skýrleiki 4,6; í umsögnum var hún sögð „vel ígrunduð“ og faglega unnin.
- Þátttakendur í Úkraínu gáfu skýrslunni einnig góða einkunn (að meðaltali 4,5) og sögðu hana innsæisríka og yfirgripsmikla. Einnig var hún metin sem góður grunnur fyrir áframhaldandi þróun.
- Íslenskir þátttakendur lýstu skýrslunni einnig sem „mjög gagnlegri“, sérstaklega fyrir að vekja meðvitund meðal innflytjendasamfélaga.

ÞEKINGARAUKNING

Þátttakendur í öllum löndum greindu frá umtalsverðri aukningu á þekkingu sinni á viðbúnaði við hamförum, almannavarnakerfum og fræðslubrestum innan menntakerfisins.

- Á Kýpur var meðaleinkunn fyrir aukna þekkingu 4,8. Þátttakendur sögðu að umræðurnar hefðu aukið skilning þeirra á viðbrögðum við hamförum verulega.
- Í Lettlandi bentu þátttakendur á að skýrslan hafi veitt þeim nýja sýn, sérstaklega á kerfisbundna veikleika í menntakerfinu.
- Á Spáni sögðust 60% þátttakenda hafa upplifað verulega þekkingaraukningu og 20% þeirra gáfu hæstu mögulegu einkunn.
- Í Úkraínu lærðu þátttakendur mest um hlutverk starfs- og verknáms í tengslum við vitundarvakningu og öryggisramma í samfélaginu.
- Á Íslandi og í Tyrklandi lýstu þátttakendur yfir auknum skilningi, þó að í Tyrklandi hafi sumir bent á að þörf væri á einfaldara orðalagi til að tryggja fullan skilning á innihaldi skýrslunnar.

SKILNINGUR Á MISMUNANDI ALMANNAVARNAKERFUM

Þátttakendur töldu samanburðargreininguna á almannavarnakerfum í löndunum sérstaklega gagnlega og gáfu flestir þessum hluta háa einkunn (meðaleinkunnir milli 4 og 5).

- Á Spáni töldu 60% þátttakenda að munurinn á reynslu mismunandi þjóða væri „mjög augljós“ og sýndu skýran skilning á fjölbreytileikanum í almannavörnum milli ríkja.
- Í Lettlandi töldu þátttakendur yfirlitið yfir alþjóðlegar aðferðir vera dýrmætan og gagnlegan hluta af efnistöku verkefnisins, sérstaklega vegna þess að það hjálpaði til við að greina styrkleika og tækifæri til umbóta.
- Í Úkraínu var kortlagningin á almannavarnakerfum sögð „opna augu“ og veita mikilvæga innsýn.
- Á Kýpur kom ekki fram neinn misskilningur varðandi túlkun á þessum mismunum, sem bendir til að uppbygging skýrslunnar hafi stuðlað að góðum skilningi.
- Á Íslandi upplifðu þátttakendur minni mun á almannavarnakerfum, sem gæti stafað af takmarkaðri grunnþekkingu eða meiri miðlægri stjórnsýslu í landinu.

MEÐVITUND UM RANGFÆRSLUR

Í öllum löndunum ríkti sterk samstaða um að mikilvægt sé að takast á við rangfærslur í fræðslu um meðvitund og viðbrögð við hamförum. Þessi hluti skýrslunnar var oft metinn sem einn af þeim mikilvægustu.

- Í Lettlandi gáfu allir fimm þátttakendurnir hæstu einkunn (5) og sögðu að rangfærslur væru veruleg áhætta í neyðaraðstæðum.
- Þátttakendur á Spáni voru sammála um mikilvægi þess að takast á við rangfærslur og lögðu áherslu á að umfjöllun um þær væri ómissandi hluti af hamfarafræðslu.
- Í Úkraínu var lögð áhersla á samfélagslega þörf fyrir að þjálfa íbúa í að greina áreiðanlegar upplýsingaveitur, sérstaklega á krepputímum.
- Á Kýpur komu fram ábendingar um að bæta við fleiri raunverulegum dæmum í þessum hluta, sem sýnir vilja til enn ítarlegrar umfjöllunar um áskoranir tengdar rangfærslum.
- Í Tyrklandi komu fram áhyggjur af ruglingslegri notkun á hugtökum og óljósum samskiptum, sem undirstrikar nauðsyn þess að vinna gegn rangfærslum á menningarsniðnum forsendum.
- Á Íslandi var bent á að þátttakendur af erlendum uppruna væru sérstaklega viðkvæmir fyrir rangfærslum vegna tungumálaörðugleika og þess að þeir reiði sig á óformlegar heimildir eins og vini eða fjölskyldu.

TILLÖGUR OG VÆNTINGAR TIL NÁMSKRÁR WP3

Svör þátttakenda í rýnihópum sýndu skýrar og samhljóða væntingar til WP3-námskrárinnar um viðbrögð við hamförum í öllum sex samstarfslöndunum. Þátttakendur lögðu áherslu á að námskráin yrði að vera hagnýt, sjónrænt aðlaðandi og aðgengileg, með efni sem væri sniðið að fjölbreyttum þörfum kennara í verknámi, nemenda og fulltrúa útlagasamfélaga.

INNTAK OG AÐFERÐAFRÆÐI

Þátttakendur lögðu mikla áherslu á að námskráin innihéldi raunveruleg dæmi, raunverulegar atvikasögur og hagnýtar æfingar. Þetta þótti lykilatriði til að hjálpa nemendum að tengja saman fræðilega þekkingu og raunverulegar aðstæður og beita því sem þeir læra í lífinu sjálfu.

- Í Lettlandi, á Kýpur og á Spáni var lögð áhersla á að flétta daglegar aðstæður inn í kennsluna og nota skref-fyrir-skref nálgun við miðlun efnisins.
- Í Tyrklandi komu fram hugmyndir um að nota skyndiæfingar og almenningssupplýsingar (PSA) til að endurskapa neyðartilvik.
- Í Úkraínu lögðu þátttakendur til að nýta nálgun byggða á samfélagsþátttöku og jafnræðisfræðslu.

Þörf fyrir sjónrænt og margmiðlunarefni var áberandi þema í öllum löndum. Þátttakendur óskuðu eftir myndum, skýringarmyndum, upplýsingamyndum og myndböndum til að auka aðgengi og áhuga meðal nemenda.

- Á Spáni, Kýpur og í Lettlandi var lögð sérstök áhersla á að sjónrænt efni hentaði vel fyrir nemendur í verknámi.
- Í Tyrklandi og Úkraínu var mælt með að forðast of tæknilegt mál og styðja við einfaldar sjónrænar útfærslur.

- Úkraína lagði til notkun á leikjavæðingu og frásagnaraðferðum til að auka áhuga nemenda og gera flókið efni auðskiljanlegra.

AÐGENGI OG JAFNRÉTTI

Þátttakendur lögðu áherslu á að námskráin yrði að vera vel ígrunduð og aðgengileg, með efni sem væri aðlagð að mismunandi tungumála- og menntunarþörfum hópanna.

- Á Íslandi lögðu allir þátttakendur áherslu á að efnið væri aðgengilegt á mörgum tungumálum, sérstaklega fyrir innflytjendur.
- Í Lettlandi og Úkraínu var þetta einnig undirstrikað, en þar kom fram að einfaldað mál og þýdd kennslugögn væru nauðsynleg til að tryggja jafnan aðgang, sérstaklega fyrir eldri borgara og innflytjendur.
- Á Kýpur og í Tyrklandi var mikilvægi þess að nota skýrt og einfalt mál dregið fram, sérstaklega fyrir þá sem ekki þekkja hugtök tengd viðbúnaði og vá.

VIÐURKENNING OG HVATNING

Þátttakendur ræddu einnig um hvað hvetur fólk til þátttöku í slíkum þjálfunarverkefnum. Viðurkenning fyrir ástundun og áþreifanlegur ávinningur voru talin mikilvæg hvatning.

- Þátttakendur í Lettlandi og Úkraínu lögðu til að veita skírteini eða örvottanir (e. micro-credentials). Þeir töldu það vera sérstaklega mikilvægt fyrir kennara í verknámi sem vilja sýna fram á faglega þróun.
- Á Spáni kunnu kennarar að meta að námsefnið gæti tengst þverfaglegri hæfni og nýst í kennslu á mismunandi námsgreinum.
- Úkraínu var lagt til að leiðsagnarfræðsla yrði hluti af námskránni til að tryggja áframhaldandi stuðning eftir upphafsþjálfun.

UPPBYGGING OG FORM

Námskráin ætti að vera byggð upp með sveigjanleika í huga, sem gerir nemendum kleift að læra á eigin hraða.

- Í Lettlandi, á Spáni og í Úkraínu lögðu þátttakendur áherslu á einingar sem nemendur geta unnið á sínum eigin forsendum og aðlagð að mismunandi þörfum.
- Í Tyrklandi og Kýpur var mikilvægi virkrar leiðsagnar undirstrikað, þannig að þátttakendur haldist áhugasamir og virkir út allt þjálfunarferlið.

AÐFERÐIR TIL AÐ AUKA ÞÁTTTÖKU

Auk tillagna um innihald verkefnisins komu þátttakendur úr öllum löndum með hugmyndir um hvernig hægt sé að hvetja til þátttöku og auka áhrif námskrárinnar út fyrir formlega menntastofnanir. Þessar aðferðir geta stuðlað að aukinni þátttöku, virkni og langtímaskuldbindingu.

TRAUSTAR SAMSKIPTALEIÐIR

Þátttakendur lögðu mikla áherslu á að nota kunnugleg og traust samskiptatæki til að ná til markhópa og halda þeim virkum.

- Í Tyrklandi bentu þátttakendur á að útvarpsþættir og auglýsingar gætu nýst vel til að fræða og upplýsa samfélagið í heild.
- Í Lettlandi var hlutverk samfélagsmiðla dregið fram sem mikilvægur þáttur til að halda fólki upplýstu og tengdu við framgang verkefnisins.
- Á Íslandi lýstu þátttakendur yfir meiri trausti til upplýsinga sem berast í gegnum opinberar stofnanir eða hjálparamtök, sem bendir til þess að þeir kjósi opinberar og áreiðanlegar heimildir.

VIÐURKENNING OG HVATNING

Að veita formlega viðurkenningu fyrir þátttöku var talin öflug hvatning, sérstaklega fyrir fagfólk og einstaklinga úr röðum innflytjenda sem vilja öðlast aukið traust eða víkka út færni sína.

- Í Lettlandi, Úkraínu og á Spáni var lögð áhersla á hlutverk skírteina, merkja eða hæfnivottorða.
- Þau voru ekki einungis talin vera persónulegur áfangi, heldur einnig sem tækifæri til að efla starfsferilinn.

SAMFÉLAGSMIÐAÐ NÁM OG ÞÁTTTAKA SAMFÉLAGSINS

- Þátttakendur í Úkraínu hvöttu til stofnunar jafningafræðslu og samstarfsvettvanga milli útlaga og heimamanna til að efla samfélagstengsl og auka þekkingarmiðlun.
- Í nokkrum löndum komu fram tillögur um að auka miðlun til jaðarsettra hópa, eins og innflytjenda og eldri borgara, með því að nota einfalt mál og þýdd fræðsluefni.

NÁLGANIR SEM ERU SKAPANDI OG HÖFÐA TIL UNGA FÓLKSINS

- Þátttakendur frá Úkraínu og Spáni lögðu til að nýta frásagnaraðferðir, leikjavæðingu og gagnvirk form til að auka þátttöku ungs fólks og gera efnið líflegra.
- Þessar aðferðir voru taldar árangursríkar til að hvetja til þátttöku, sérstaklega meðal nemenda sem kunna að finna hefðbundin námsform minna aðlaðandi.

NIÐURSTÖÐUR RÝNIHÓPA

Rýnihóparnir sem fóru fram í öllum þátttökulöndum verkefnisins einkenndust af mikilli þátttöku, opnum umræðum og dýrmætu framlagi þátttakenda úr röðum verknámsfræðara, nemenda og útlagasamfélaga eða innflytjenda. Þótt hvert land hafi komið með sínar sértæku forsendur og aðstæður, komu fram sameiginlegir styrkleikar auk nokkurra sértækra athugana eftir löndum í heildaryfirliti niðurstaðna.

JÁKVÆÐNI OG VIRK ÞÁTTTAKA

Stemning rýnihópanna í öllum löndum var jákvæð, sem gerði þátttakendum kleift að tjá skoðanir sínar opinskátt.

- Í Lettlandi þökkðu þátttakendur fyrir skýra uppsetningu fundarins, þar sem byrjað var á að kynna verkefnið og alþjóðlegt samhengi áður en farið var í samanburð. Þessi nálgun hjálpaði þeim að tengjast efninu betur.
- Á Spáni var einnig mikil þátttaka. Þátttakendur bentu á að opnar umræður, skýr þýðing og aðgengileg umsjón stuðluðu að virkri þátttöku og áhugaverðum samræðum.

- Í Tyrklandi og Úkraínu var fjöldi þátttakenda og virkni þeirra talin mikilvægur styrkleiki, þar sem fólk upplifði að hlustað væri á rödd þeirra og sjónarmið þeirra virt.

MIKILVÆGI OG UPPBYGGING LOTUNNAR

Þátttakendur í öllum löndunum voru sammála um að umræðuefnið væri viðeigandi og fundirnir vel skipulagðir

- Á Kýpur lýstu þátttakendur mikilli ánægju með skýra og góða framsetninguefnisins, á meðan spænskir þátttakendur kunnu sérstaklega að meta þýdda efnið sem auðveldaði skilning og aðgengi
- Í Lettlandi og Úkraínu fannst þátttakendum gagnlegt að deila eigin reynslu af hamförum til þess að tengjast efninu og gera sér grein fyrir hvaða upplýsingar hefðu nýst í raunverulegum aðstæðum

SKORTUR Á VITUND OG FRÆÐSLUGILDI

Í sumum löndum reyndust rýnihóparnir ekki eingöngu samráðsvettvangur, heldur einnig fyrsta skipti sem þátttakendur fengu skipulagt fræðsluefni um hamfaravitund.

- Á Spáni bentu þátttakendur á skort á skort á aðgengilegu fræðsluefni um viðbúnað við hamförum og töldu að verkefnið væri mikilvægt til að brúa þetta bil
- Í Úkraínu var umræðan talin vera mjög gagnleg og skilaði sér í áþreifanlegum ábendingum um þróun námskrár
- Á Kýpur og í Tyrklandi lýstu þátttakendur sérstaklri ánægju með umræðuna um rangfærslur og ranghugmyndir, sem margir upplifðu sem bæði nýstárlega og mikilvæga

INNGILDING, SAMSKIPTI OG MENNINGARLEGT BLÆBRIGÐI

Ýmsar athugasemdir í rýnihópum undirstrikuðu mikilvægi þess að fræðsla sé aðgengileg, skiljanleg og sniðin að aðstæðum

- Á Íslandi kom fram á fundinum sterkt stofnanalegt traust á almannavarnakerfum en einnig var bent á að viðkvæmir hópar, sérstaklega innflytjendur og aldraðir, gætu verið útilokaðir vegna tungumálaörðuleika. Þátttakendur lögðu áherslu á þörfina fyrir skýr, einföld og fjöltyngd skilaboð og staðbundin verkfæri eins og SMS viðvararnir, ískápasegla og fræðslu í skólum
- Í Tyrklandi lögðu þátttakendur áherslu á að efnið þyrfti að vera sniðið að hverjum hópi fyrir sig í stað þess að nota eina lausn fyrir alla. Þeir lögðu einnig til að nota gagnvirkar kennsluaðferðir og lögðu til að ljós, hljóð- og myndefni og sterkara samstarf við opinberar stofnanir og staðbundna fjölmiðla væri notað

HVATNING OG FRAMTÍÐARÞÁTTAKA

Þátttakendur í mörgum löndum lýstu yfir áhuga á að halda áfram þátttöku í framtíðarverkefnum

- Í Lettlandi báðu þátttakendur um að fá að minnsta kosti mánaðar fyrirvara fyrir komandi viðburði til þess að geta skipulagt sig

- Kennarar í starfs- og verkmenntun í nokkrum löndum, þar á meðal Lettlandi og Úkraínu, töldu að útgáfa viðurkenningarskjala fyrir þátttöku eða færniþróun væri sterk hvatning til víðtækari þátttöku

SAMANTEKT – RÝNIHÓPAR

Rýnihóparnir sem haldnir voru í sex samstarfslöndum – Lettlandi, Kýpur, Íslandi, Spáni, Tyrklandi og Úkraínu – voru mikilvægur eigindlegur þáttur í rannsóknarfasa verkefnisins. Á fundunum koma saman kennarar í starfs- og verkmenntun, nemendur og fulltrúar úr innflytjenda- og útlagahópum og staðfestu niðurstöður kortlagningarskýrslunnar. Umræðurnar lögðu traustan grunn að þróun námskrár í vinnupakka 3 (WP3) um hamfaravitund og lífsnauðsynlega færni

Alls tóku 57 þátttakendur þátt í ferlinu og lögðu fram dýrmæt sjónarmið byggð á aðstæðum í heimalandi, menningarlegum veruleika og starfsreynslu. Þrátt fyrir skipulags- og tungumálatengdar áskoranir í sumum löndum tókst öllum samstarfsaðilum að skapa umhverfi sem stuðlaði að opnum umræðum, uppbyggilegri enfurgjöf og virkri þátttöku.

Kortlagningarskýrslan var almennt talin mjög gagnleg, þar sem þátttakendur sögðu skilning sinn á viðbúnaði, almannavarnanakerfum og hættunni af rangfærslum hafa aukist. Þessar athugasemdir staðfestu mikilvægi skýrslunnar og bentu jafnframt á svið sem þyrfti að skoða betur, einkum sem varðar samskiptaleiðir, undirbúning samfélaga og aðgengi.

Væntingar til verkpakka 3 (WP3) námskrárinnar voru skýrar: efnið þyrfti að vera hagnýtt, aðgengilegt og sveigjanlegt. Þátttakendur kölluðu eftir raunverulegum dæmum, myndrænni framsetningu, efni á fleiri tungumálum og sveigjanlegum námsleiðum. Einnig kom fram að viðurkenning í formi vottorða væri mikil hvatning, sérstaklega fyrir starfs- og verkmenntunarkennara

Þátttakendur lögðu sérstaka áherslu á að fræðsla um hamfarir yrði að vera bæði upplýsandi og valdeflandi, og að hún færist frá vitundarvakningu yfir til aðgerða. Lagt var til að innleiða samfélagsmiðað nám, leikjavæðingu (e. Gamification), opinberar upplýsingaherferðir og samstarf við traustar stofnanir. Þessar aðferðir endurspeglar sameiginlega löngun, ekki aðeins til að upplýsa einstaklinga heldur einnig til að byggja upp öflug, undirbúin og tengd samfélög.

Í stuttu máli staðfestu rýnihóparnir fyrstu niðurstöður verkefnisins og mótuðu framtíðarstefnu þess. Þeir tryggðu að námskráin í verkpakka 3 (WP3) taki mið af raunverulegum þörfum þeirra hópa sem hún á að þjóna – óháð geira, aldri og menningarlegu samhengi.

NIÐURSTÖÐUR OG TILLÖGUR

Kortlagningaskýrsla verkpakka 3 (WP3) býður upp á ítarlega og fjölþætta rannsókn á vitundarvakningu um náttúruhamfarir og nauðsynlega færni í sex samstarfslöndum - Lettlandi, Spáni, Tyrklandi, Íslandi, Kýpur og Úkraínu. Niðurstöðurnar, sem byggja á heimildavinnu, könnunum og rýnihópum, benda til greinilegs svæðisbundins misræmis og samfélagsbundinna áskorana, sem hafa sérstaklega áhrif á starfs- og verkmenntunarnema, kennara og fólk af erlendum uppruna. Gögnin sýna þó einnig mikilvæg tækifæri til að byggja upp seiglu, upplýst og valdeflda íbúa með menntun, samstarfi milli atvinnugreina og stafrænni nýsköpun.

Niðurstöður

1. Brotakenndar en lofandi aðferðir

Þó að sum lönd (t.d. Tyrkland, Lettland og Úkraína) hafi komið á fót samþættri hamfarafræðslu innan síns starfs- og verknámskerfis, eru önnur lönd (svo sem Kýpur og Ísland) enn á frumstigi innleiðingar. Spánn er mitt á milli, með sterka grasrótarstarfsemi en skortir heildstæðan lagaramma. Skortur á samræmdri námskrá milli landa torveldar miðlun þekkingar og dregur úr samhæfðum viðbúnaði yfir landamæri. Afleiðingin er sú að nemendur eru misvel búnir undir að takast á við neyðaraðstæður.

2. Vanmetin möguleiki starfs- og verknámskerfa

Starfsnámskerfi eru í einstakri stöðu til að miðla fræðslu um viðbúnað við hamförum, þar sem þau byggja á hagnýtri nálgun og náinni tengingu við samfélagið. Þrátt fyrir það greinir meirihluti starfs- og verkmenntunarkennara frá skorti á formlegri þjálfun á þessu sviði. Nemendur sýna mikinn áhuga á að öðlast lífsnauðsynlega færni, en skortur á skipulögðum tækifærum dregur úr sjálfstrausti þeirra og getu. Meiri stofnanalegur stuðningur og úthlutun auðlinda er nauðsynleg til að nýta alla möguleika starfs- og verknámsins til fulls.

1. Útbreiddar rangfærslur og menningarlegar mýtur

Öll samstarfslöndin standa frammi fyrir áskorunum vegna rangfærslna – allt frá samsæriskenningum um loftslagsbreytingar til rangra öryggisráðstafana við hamförum. Samfélagsmiðlar er helsti farvegur slíkra mýtna, sérstaklega meðal ungs fólks og innflytjenda. Rangfærslur grafa undan trausti til opinberra aðila og skapa hættulegt hegðunarmyndstur í neyðartilvikum.

4. Hindranir á aðgengi útlendinga

Fólki af erlendum uppruna er oft gleymt í opinberum viðbúnaðaráætlunum gegn hamförum. Tungumálhindranir, skortur á stafrænu læsi og vantraust gagnvart yfirvöldum takmarka aðgengi þeirra að áreiðanlegum upplýsingum um viðbúnað. Þótt fræðslustarf (t.d. af hálfu AFAD og Tyrkneska rauða hálfmánans) hafi skilað árangri, þá vantar enn kerfisbundna aðlögun, svo sem fjöltyngt fræðsluefni og námskrár sem taka mið af menningarlegu samhengi

5. Staðfesting rýnihópa og innsýn samfélagsins

Niðurstöður rýnihópa staðfesta niðurstöður meginlegra kannana. Þátttakendur lögðu áherslu á mikilvægi sveigjanleika, gagnvirkni og menningalega næmni í fræðslu um viðbúnað vegna hamfara. Þeir sóttu sérstaklega eftir stafrænu efni, raunhæfum æfingum og fræðslu sem leiðréttir mýtur.

Sameiginleg vænting er um stefnumótun og stofnanalega skuldbindingu til að innleiða slíka fræðslu bæði í formlegt skólakerfi og símenntun

Tillögur

1. Hanna sveigjanlegt og einingaskipt námskerfi

Hanna þarf þverþjóðlegt námsefni um hamfarafræðslu sem hægt er að aðlaga að hverju landi. Það ætti að innihalda kjarnaeyingar um áhættuvitund, skyndihjálp, viðbrögð við neyðartilvikum og loftslagsvitund, ásamt valkvæðum einingum sem snúa að sérstökum áhættum (t.d. jarðskjálftar í Tyrklandi, flóð í Úkraínu). Efnið ætti að vera gagnvirk, fela í sér hermiæfingar og vera aðgengilegt bæði á netinu og án nettengingar.

2. Efla lagaramma og stefnumótun

Hvetja þarf menntamálaráðuneyti í aðildarríkjum til að samræma stefnu við tillögur ESB með því að skylda innleiðingu á áhættuminnkun vegna hamfara (DRR) í löggjöf um starfs- og verkmenntun. Setja ætti skýrar leiðbeiningar um lágmarkskröfur til þjálfunar, hæfni kennara og ábyrgð stofnana í undirbúningi fyrir hamfarir

3. Innleiða aðgerðir gegn rangfærslum

Þróa markvissar herferðir til að afsanna mýtur og miðla réttum upplýsingum í gegnum trausta samfélagsaðila, áhrifavalda og kennara. Nýta ætti stafræna frásögn, leikjavæðingu og fræðandi myndbönd sem leiðrétta mýtur á vettvangi sem ungmenni nota mikið. Fella ætti fjölmiðlalæsi og gagnrýna hugsun inn í fræðsluefni um hamfarir.

4. Auka aðgengi fyrir innflytjendur og viðkvæma hópa

Tryggja þarf að allt fræðsluefni um viðbúnað við hamförum sé aðgengilegt á mörgum tungumálum og aðlagð að stafrænu umhverfi og samhengi þar sem læsi er lágt. Fjárfesta ætti í fræðslu við erlenda aðila í gegnum sendiráð, samtök erlendra aðila og frjáls félagasamtök sem einbeita sér að innflytjendum. Þjóða ætti upp á færanlegar þjálfunareiningar og samfélagsnámskeið til að ná til stafrænt útilokaðra hópa.

5. Styðja kennara með fræðslu og úrræðum

Þróa þarf fagþróunaráætlanir fyrir kennara í starfsmenntun, með áherslu á aðferðafræði við áhættuminnkun í neyðartilvikum (DRR), sálfræðilega skyndihjálp og aðferðir til aukins aðgengis og þátttöku. Koma ætti á fót miðlægum gagnagrunni með kennsluefni, kennsluáætlunum og góðum verklagsaðferðum sem auðveldar miðlun þekkingar milli þátttökulanda.

6. Stuðla að samræmingu og samstarfi þvert á landamæri

Hvetja ætti til stofnunar evrópsks fræðslunets um viðbúnað og fræðslu vegns hamfara undir regnhlíf Erasmus+. Slíkt net gæti auðveldað miðlun námskráa, stefnu- og samantektarskjala og þjálfunaraðferða. Einnig væri vert að skoða að þróa tilraunaverkefni um sameiginlega viðurkenningu innan ESB fyrir námsmenn í starfsmenntun á sviði viðbúnaðar við hamförum, með það að markmiði að efla hreyfanleika og samræmingu.

7. Fylgjast með og meta áhrif verkefnisins

Setja skal upp ramma til að meta árangur af fræðslu um hamfarir. Nota skal endurgjöf með þátttöku nemenda, kennara og fulltrúa úr erlendum samfélögum til að endurbæta námskrár í sífellu. Vísbendingar gætu verið aukið læsi á hamfarir, betri viðbragðshæfni og aukin þátttaka í að efla viðnámsþrótt samfélaga.

Þessi samantekt á niðurstöðum og tillögum staðsetur verkpakka 2 (WP2) sem hornstein við þróun verkpakka 3 (WP3) námskrárinnar og stuðlar að samræmdri, aðgengilegri og hagnýtri nálgun á fræðslu um hamfarir innan starfsmenntunarkerfisins. Næstu skref ættu ekki aðeins að miðla þekkingu heldur einnig að umreyta hegðun – efla einstaklinga og samfélög til að bregðast við af öryggi þegar vá ber að höndum

HEIMILDIR

112.lv. (n.d.). https://www.112.lv/lv/lapa/4/lietotne-112-latvija?objects_path=lv%2Flapa%2F4%2Flietotne-112-latvija

About us. (n.d.). Valsts Izglītības Satura Centrs. <https://www.visc.gov.lv/en/about-us>

AFAD & Ministry of National Education (MEB). AFAD and MEB Collaboration Protocols. <https://mekub.meb.gov.tr/akub/dosyalar/Protokol.pdf>

AFAD. (2022). Türkiye Disaster Risk Reduction Plan (TARAP). Retrieved from https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-planı

AFAD. (2023). AFAD Education Portal. Retrieved from https://www.afad.gov.tr/afet-egitimi-ve-farkindalik

AFAD. Disaster Education and Awareness Activities.

AFAD. Mobile Earthquake Simulation Centers. <https://www.afad.gov.tr/mobil-deprem-simulasyon-merkezleri>

AFAD. Türkiye Disaster Response Plan (TAMP). <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-planı>

Agencia Estatal de Meteorología (AEMET). (n.d.). Página oficial. Agencia Estatal de Meteorología. <https://www.aemet.es>

Almanavarnir (Department of Civil Protection and Emergency Management). (n.d.). Homepage. <https://www.almanavarnir.is/english/>

American Psychological Association. (2020). Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.). https://doi.org/10.1037/0000165-000

Anadolu Agency. COMMON MISCONCEPTIONS ABOUT EARTHQUAKES. <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/aktuel/depreme-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar-/1817363>

Apmācību materiāli civilās aizsardzības jomā. (n.d.). Valsts Ugunsdzēsības Un Glābšanas Dienests. <https://www.vugd.gov.lv/lv/apmacibu-materiali-civilas-aizsardzibas-joma>

Boğaziçi University Kandilli Observatory and Earthquake Research Institute. (n.d.). Disaster Management Certificate Program. Retrieved from http://www.koeri.boun.edu.tr/

Boletín Oficial del Estado. (2015). Ley 17/2015, de 9 de julio, del Sistema Nacional de Protección Civil. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2015-7730>

CDIO. (n.d.). Facing disaster – Learning by doing at Reykjavik University [PDF]. https://cdio.org/files/document/file/facing_disaster_-_learning_by_doing_at_reykjavik_university.pdf

Cedefop. (2019). Vocational education and training in Iceland. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/iceland-2019#programme-4>

Christou, A. (2021). False reports and public panic during the Paphos floods. *Journal of Mediterranean Crisis Studies*, 8(3), 112-128.

Chrysiliou, S. (2008). Civil Defence in Cyprus. Retrieved from https://www.preventionweb.net/files/11564_chrysiliou.pdf

Civil protection exercises and public awareness. (n.d.). Valsts Ugunsdzēsības Un Glābšanas Dienests. <https://www.vugd.gov.lv/en/civil-protection-exercises-and-public-awareness>

Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums. (n.d.-a). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/282333-civilas-aizsardzibas-un-katastrofas-parvaldisanas-likums>

Cyprus Civil Defence. (2022). *Public survey on disaster preparedness and awareness in Cyprus*. Government of Cyprus.

Cyprus International University. (2023). Disaster Preparedness Training at CIU. Retrieved from <https://ciu.edu.tr/en/news/disaster-preparedness-training-ciu>

Cyprus Red Cross. (2023). Disaster preparedness awareness campaigns. Retrieved from <https://www.redcross.org.cy/>

CLEAR Global. (2022, April 20). Language as a key for effective Ukraine crisis response. CLEAR Global. <https://clearglobal.org/language-as-a-key-for-effective-ukraine-crisis-response/>

Creswell, J. W. (2014). **Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches** (4th ed.). Sage Publications.

Cruz Roja Española. (n.d.). Instagram oficial. Instagram. <https://www.instagram.com/cruzrojaesp/>

Cruz Roja Española. (n.d.). Página oficial. Cruz Roja Española. <https://www2.cruzroja.es>

Data.europa.eu. (n.d.). https://data.europa.eu/data/datasets/s3220_fl546_eng?locale=en

Directions of actions. (n.d.). Valsts Izglītības Attīstības Aģentūra. <https://www.viaa.gov.lv/en/directions-actions>

Disaster and Emergency Management Authority (AFAD). (2022). Türkiye Disaster Risk Reduction Plan (TARAP). <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-tarap>

El País. (2024, octubre 31). La trifulca en redes por la DANA resucita a Franco y el bulo de las presas demolidas. El País. <https://elpais.com/tecnologia/2024-10-31/la-trifulca-en-redes-por-la-dana-resucita-a-franco-y-el-bulo-de-las-presas-demolidas.html>

El País. (2025, febrero 12). España, entre los 10 países en los que los eventos meteorológicos extremos causan más impactos. El País. <https://elpais.com/clima-y-medio-ambiente/2025-02-12/espana-entre-los-10-paises-en-los-que-los-eventos-meteorologicos-extremos-causan-mas-impactos.html>

Eurydice. (2024). Ukraine: Strategic plan for the development of vocational education and training until 2027. Eurydice. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/ukraine/national-reforms-vocational-education-and-training>

European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. (n.d.). Disaster Risk Reduction. Retrieved from https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/humanitarian-aid_en

European External Action Service (EEAS). (2022, May 9). Disinformation about Russia's invasion of Ukraine: Debunking seven myths spread by Russia. EEAS. https://www.eeas.europa.eu/delegations/china/disinformation-about-russias-invasion-ukraine-debunking-seven-myths-spread-russia_en?s=166&utm_source=chatgpt.com

European University Cyprus. (2025). UNESCO Chair in Disaster Risk Reduction. Retrieved from <https://euc.ac.cy/en/unesco-chair-mar25/>

Existing Evidence: Associated Press. (2022, April 28). Nuclear bunkers: How much protection do they really offer? AP News. <https://apnews.com/article/nuclear-bunkers-war-atomic-bombs-0356fa5b34067c138c64b9143f73c308>

Fricke, D., Gusak, I., & Kryshchal, T. (2022). Cholera in Ukraine: Propagating disaster disease myths. UCL Institute for Risk and Disaster Reduction. <https://blogs.ucl.ac.uk/irdr/2022/06/30/cholera-in-ukraine-propagating-disaster-disease-myths/>

Fundación Mapfre. (n.d.). Semana de prevención de incendios. Fundación Mapfre. <https://www.fundacionmapfre.org/educacion-divulgacion/prevencion/semana-prevencion-incendios/>

García Nieto, M. T., Ibarz Moret, A., Sánchez Antúnez, R., Santamaría Gutiérrez, S., & Tapia Mayer, A. (2019). Información y concienciación de los jóvenes universitarios madrileños sobre las catástrofes naturales. La opinión de los expertos. Revista Española de Comunicación en Salud, Suplemento 1, 115-125. <https://doi.org/10.20318/recs.2019.4430>

GeoCosmo. EARTHQUAKE RESEARCH STUDIES. <https://www.geocosmo.net>

Gobierno de España. (2007). Estrategia Española de Desarrollo Sostenible (EEDS). Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico. https://www.miteco.gob.es/content/dam/miteco/es/ministerio/planes-estrategias/estrategia-espanola-desarrollo-sostenible/EEDSNov07_editdic_tcm30-88638.pdf

Gonzalez, L., & Martinez, R. (2019). Mapping disaster risk: Approaches, challenges, and opportunities. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 34*, 193-204. https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2018.10.007

Government of Iceland. (n.d.-a). *Meteorology and natural hazards*. <https://www.government.is/topics/public-safety-and-security/meteorology-and-natural-hazards/>

Government of Iceland. (n.d.-b). *Volcanic activity in Reykjanes*. <https://www.government.is/topics/public-safety-and-security/volcanic-activity-in-reykjanes/>

Habertürk. COMMON MISCONCEPTIONS AND LESSER-KNOWN FACTS ABOUT EARTHQUAKES. <https://www.haberturk.com/deprem-hakkinda-dogru-bilinen-yanlislar-ve-az-duyulan-bilgiler-3564067>

- https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_11/23173639_afetbilincidop.pdf
- <https://www.afad.gov.tr/afadem>

- <https://www.afad.gov.tr/egitimler>

<https://www.instagram.com/p/DHVZ070uNe7/?igsh=MW1iaG53Zm9zeWprYg==>

Icelandic Red Cross. (n.d.-a). *Disaster and emergency services*. <https://www.raudikrossinn.is/english/projects/domestic-projects/disaster-services-and-emergency-relief/disaster-and-emergency-services/>

Icelandic Red Cross. (n.d.-b). *Opening of mass help centres (English)* [PDF]. <https://www.raudikrossinn.is/media/0w2jdtmw/opening-of-mass-help-centres-english.pdf>

Instituto Nacional de Seguridad y Salud en el Trabajo. (2023). Estrategia Española de Seguridad y Salud en el Trabajo 2023-2027. <https://www.insst.es/documentacion/material-tecnico/documentos-tecnicos/estrategia-espa%C3%B1ola-de-seguridad-y-salud-en-el-trabajo-2023-2027>

International Centre for Migration Policy Development (ICMPD). (2022). Ukrainian diaspora mobilization and crisis response. ICMPD. https://www.icmpd.org/file/download/60826/file/UA_Diaspora_Report_RRR_Project.pdf

International Committee of the Red Cross (ICRC). (2022, May 17). Addressing misinformation about ICRC's activities in Ukraine. ICRC. <https://www.icrc.org/en/document/ukraine-addressing-misinformation-about-icrcs-activities>

International Organization for Migration (IOM). (2022, September 15). Toolkit on facilitating pathways to inclusive and cohesive societies: The path ahead for people fleeing Ukraine. IOM. <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/IOM-Toolkit-on-Facilitating-Pathways-to-Inclusive-and-Cohesive-Societies-The-Path-Ahead-for-People-Fleeing-Ukraine.pdf>

International Organization for Migration (IOM). (2024). Ukraine Crisis Response Plan 2024. IOM. <https://crisisresponse.iom.int/ukraine>

Ioannou, P. (2023). Wildfire misinformation and its impact on emergency response in Cyprus. *Disaster Studies Review*, 12(2), 95-110.

IRIS Research Portal. (n.d.). *Facing disaster: Learning by doing at Reykjavik University*. https://iris.ra.is/en/publications/facing-disaster-learning-by-doing-at-reykjavik-university?utm_source=chatgpt.com

Istanbul Metropolitan Municipality. (n.d.). Disaster Preparedness Trainings. Retrieved from https://www.ibb.istanbul/

Izglītības likums. (n.d.). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>

YouTube. (n.d.). Cómo actuar ante una inundación – Video de Protección Civil. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=abcdef> (Nota: reemplazar con el enlace específico cuando sea accesible)

JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on the European Preparedness Union Strategy. (2024). European Commission. https://commission.europa.eu/document/download/526806b6-c4e1-43d1-81b7-947308efbab1_en?filename=eu-preparedness-union-strategy.pdf

Karatay University. **SURVIVAL GUIDE DURING DISASTERS: COMMON MISCONCEPTIONS.**
<https://karsem.karatay.edu.tr/afet-aninda-hayatta-kalma-rehberi-dogru-bilinen-yanlislar>

Kyriakides, G., Papanastasiou, N., & Antoniou, M. (2021). Disaster awareness and public misconceptions in Cyprus. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 54, 102043.

Landsbjörg (Icelandic Association for Search and Rescue). (n.d.-a). *First aid kits and emergency supplies.*
https://www.landsbjorg.is/verslun/flokkur/sjukrakassar?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwTJ6_BhDWARIsAGanmKf7eCOLv1E_NKDYXiD728upNCOMN447CdJyN6oDyT6H6D6rq

Landsbjörg (Icelandic Association for Search and Rescue). (n.d.-b). *Rescue team Facebook page.*
<https://www.facebook.com/Landsbjorg>

Migration Policy Institute. (2022, April 5). The Ukrainian diaspora's role in disaster resilience and crisis response. Migration Policy Institute. <https://www.migrationpolicy.org/article/ukraine-diaspora-mobilization>

Minimālās prasības obligātā civilās aizsardzības kursa saturam un nodarbināto civilās aizsardzības apmācības saturam. (n.d.-a). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/295896-minimalas-prasibas-obligata-civilas-aizsardzibas-kursa-saturam-un-nodarbinato-civilas-aizsardzibas-apmacibas-saturam>

Minimālās prasības obligātā civilās aizsardzības kursa saturam un nodarbināto civilās aizsardzības apmācības saturam. (n.d.-b). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/295896-minimalas-prasibas-obligata-civilas-aizsardzibas-kursa-saturam-un-nodarbinato-civilas-aizsardzibas-apmacibas-saturam>

Ministerio de Educación y Formación Profesional y Deportes. (2024, 11 de noviembre). Medidas DANA. <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/prensa/actualidad/2024/11/20241111-medidasdana.html>

Ministerio del Interior. (2019). Estrategia Nacional de Protección Civil. <https://www.interior.gob.es>

Ministerio para la Transición Ecológica. (2021). Plan Nacional de Adaptación al Cambio Climático. <https://www.miteco.gob.es>

Ministry of National Education (MEB). (2023). 2023-2027 Strategic Plan. https://www.meb.gov.tr/stratejik_plan

Ministry of National Education (MEB). (2023). MEB 2023-2027 Strategic Plan. Retrieved from https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_07/26152912_stratejik_plan_2023_2027.pdf

Modulāras programmas. (n.d.). Valsts Izglītības Satura Centrs. <https://www.visc.gov.lv/lv/modularas-programmas>

Nacionālās drošības likums. (n.d.). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/14011>

Naciones Unidas. (2015). Marco de Sendai para la Reducción del Riesgo de Desastres 2015-2030. Oficina de las Naciones Unidas para la Reducción del Riesgo de Desastres (UNDRR). https://www.unisdr.org/files/43291_spanishsendaiframeworkfordisasterri.pdf

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2024). Environmental damage workshops in Ukraine. National Academies. https://www.nationalacademies.org/event/42323_04-2024_addressing-environmental-damage-in-ukraine-a-workshop-day-1

Nato. (n.d.). *Resilience, civil preparedness and Article 3*. NATO. https://www.nato.int/cps/bu/natohq/topics_132722.htm

OUP Academic. (2022). *Understanding cultural relevance in migrant and diaspora communities' disaster education*. Oxford University Press. <https://academic.oup.com/jrs/advance-article/doi/10.1093/jrs/feaf006/8042373>

Papadopoulos, C., & Georgiou, E. (2020). The role of social media in disaster misinformation: A case study of Cyprus. *European Journal of Communication Studies*, 37(4), 289-305

Par Izglītības attīstības pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam. (n.d.). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/324332-par-izglitibas-attistibas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>

Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021.–2027. gadam (NAP2027). (n.d.). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/315879-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-20212027-gadam-nap2027>

Pētījumu un publikāciju datubāze. (2023a, March 31). *Pētījumu un publikāciju datubāze - Pētījumu un publikāciju datubāze*. Pētījumu Un Publikāciju Datubāze. <https://ppdb.mk.gov.lv/>

Pētījumu un publikāciju datubāze. (2023b, March 31). *Pētījumu un publikāciju datubāze - Pētījumu un publikāciju datubāze*. Pētījumu Un Publikāciju Datubāze. <https://ppdb.mk.gov.lv/>

Profesionālās izglītības likums. (n.d.). LIKUMI.LV. <https://likumi.lv/ta/id/20244-profesionalas-izglitibas-likums>

Profesionālās izglītības programmu paraugi. (n.d.). Valsts Izglītības Satura Centrs. <https://www.visc.gov.lv/lv/profesionalas-izglitibas-programmu-paraugi>

Projects in the area of civil protection. (n.d.). Valsts Ugunsdzēsības Un Glābšanas Dienests. <https://www.vugd.gov.lv/en/projects-area-civil-protection>

Protección Civil. (n.d.). Canal oficial en YouTube. YouTube. <https://www.youtube.com/c/proteccioncivil>

Protección Civil. (n.d.). Cuenta oficial en X (Twitter). X. <https://x.com/proteccioncivil>

Reddit. (n.d.). Subreddit España. Reddit. <https://www.reddit.com/r/espana>

Republic of Türkiye Official Gazette. (1959). Law No. 7269 on Measures to Be Taken and Aid to Be Made Due to Public Disasters. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7269.pdf>

Republic of Türkiye Official Gazette. (2004). Law No. 5216 on Metropolitan Municipalities and Law No. 5393 on Municipalities. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Republic of Türkiye Official Gazette. (2009). Law No. 5902 on the Organization and Duties of the Disaster and Emergency Management Authority. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5902.pdf>

Republic of Türkiye Official Gazette. (2012). Law No. 6306 on the Transformation of Areas Under Risk of Disaster. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Republic of Türkiye Official Gazette. (2018). Türkiye Building Earthquake Regulation. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180318M1-2.htm>

Republic of Türkiye Official Gazette. (n.d.). Regulation on Emergency Situations in the Workplace. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18493&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Sargs.lv | Brochure “What to do in case of crisis.” (n.d.). Sargs.lv. <https://www.sargs.lv/lv/brochure-what-to-do-in-case-of-crisis>

Single emergency call number 112 in Latvia. (n.d.). Valsts Ugunsdzēsības Un Glābšanas Dienests. <https://www.vugd.gov.lv/en/single-emergency-call-number-112-latvia>

Sivas Ekspres. PREDICTED TIME AND DATE FOR THE MARMARA EARTHQUAKE. <https://www.sivasekspres.com/haber/marmara-depremi-icin-saat-ve-tarih-verdi-53018.html>

Solidar. (2024). Background paper on Green and Digital Skills in Cyprus. Retrieved from <https://www.solidar.org/wp-content/uploads/2024/11/backgr2.pdf>

Sözcü. NEW STATEMENT FROM THE EARTHQUAKE EXPERT WHO PREDICTED THE EARTHQUAKE IN TÜRKİYE. <https://www.sozcu.com.tr/turkiyede-depremi-onceden-bilmisti-herkesin-konustugu-deprem-uzmanindan-yeni-aciklama-wp7581527>

UN Refugee Agency (UNHCR). (2022). Misinformation, language barriers, and effective disaster response in Ukraine. UNHCR. <https://www.fmreview.org/ukraine/fricke-gusak-kryshtal/>

UNICEF Ukraine. (2023). Disaster risk reduction in vocational education and training in Ukraine. UNICEF. <https://www.unicef.org/ukraine/en>

Unidad Militar de Emergencias (UME). (n.d.). Página oficial. Ministerio de Defensa de España. <https://www.defensa.gob.es/ume/>

United Nations Development Programme (UNDP). (2024). Multi-Year Resilience Programme (MYRP) Ukraine 2024-2026. UNDP. <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home.html>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2024). Reforming vocational education as a cornerstone for national development. UNESCO. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/ukraine-reforming-vocational-education-cornerstone-national-development-and-recovery>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2015). Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2020). Global assessment report on disaster risk reduction. <https://www.undrr.org/publication/global-assessment-report-disaster-risk-reduction-2020>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2020). Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction. Retrieved from https://www.undrr.org/publication/global-assessment-report-disaster-risk-reduction-2020

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). (2024). United Nations Transitional Framework (2022-2024) for Ukraine. UN OCHA. <https://ukraine.un.org/en/download/158239/266221>

University Centre of the Westfjords. (n.d.). *Coping with disasters – Course catalogue 2025–2026*.
https://www.uw.is/en/study/resources/course-catalogue/course-catalogue-2025-2026/coping-with-disasters?utm_source=chatgpt.com

Varol, C. (n.d.). YOUTUBE CHANNEL. <https://www.youtube.com/CenkVarol>

Vocational education and training initiatives. (2023, August 31). European Education Area.
<https://education.ec.europa.eu/education-levels/vocational-education-and-training/about-vocational-education-and-training>

Wikipedia. (n.d.). Cyprus Civil Defence. Retrieved from
https://en.wikipedia.org/wiki/Cyprus_Civil_Defence

VET-READY

Yourwebsitename.eu

Follow us

Co-funded by
the European Union